ذات ءِ حیات

نارایں شیام

ذات ۽ حيات

ذات ۽ حيات

(شاعري)

نارايڻ شيام

نيو فيلڊس پبليڪيشنس
ٽنڊو ولي محمد، حيدرآباد سنڌ.
1997ع

نيو فيلڊس پبليڪيشنس جو ڪتاب نمبر ٻہ سؤ يارنهن

ڇپائيندڙ	نيو فيلڊس پبليڪيشنس ٽنڊو ولي محمد، حيدرآباد سنڌ.
ڇپيندڙ	القادر پرنٽنگ پريس ڪراچي.
پهريون ايڊيشن	1988ع
ٻيو ايڊيشن	ڊسمبر 1997ع
قيمت	-/100 رپيا

DAT AIN HAYAT (Collection of Ghazals) By Narayan Shyam. Published by New Fields Publications, Tando Wali Mohammad, Hyderabad Sindh. Pakistan. First Edition 1988. Second Edition December 1997. Price Per Copy Rs. 100/-
Book No. 211

هن ڪتاب جو پهريون ايڊيشن 1988ع ۾ اجنتا پبليڪيشن طرفان اجمير مان شايع ٿيو.

هن سفر ۾

منزل پاڳن ساڻ ملي ٿي
مشڪل ملندو آهي رستو!

رهبر ۽ رهنما : پتاجن شري گوڪلداس ناگواڻي سدا حيات
شري پرسرام 'ضيا' سدا حيات
حاجي محمود 'خادم' لاڙڪاڻائي سدا حيات
ڊاڪٽر هرومل سدا رنگاڻي 'خادم'

فيض پريون صحبتون: مولوي محمد عاقل 'عاقل' سدا حيات
پروفيسر ليکراج 'عزيز' سدا حيات
شري جڳت آڏواڻي

سُرهو سات : شري هري درياڻي 'دلگير'
شيخ عبدالرزاق 'راز' سدا حيات
شري سُگن آهوجا سدا حيات
شرخ مبارڪ 'اياز'
شري گووردڻ محبوباڻي 'ڀارتي'
شري پريو چڳاڻي 'وفا'
شري ارجن تنواڻي 'حاسد'

پهتاسين کهڙي ماڳ وڃي ڇا ڀچي ڪندين
هان، ڏس ته هن سفر ۾ لنگهياسين ڪٿان ڪٿان!

نارايڻ شيام

انهن جي نالي

جن رهنمائي ۽ رهبري ڪئي،
جن جون فيض پريون صحبتون نصيب ٿيم،
جن سُرهو ساٿ ڏنو،
پڻ جن ڪان متاثر ٿيس

شيام

غزل

غزل نمبر	دَور
۱ - ۴۰	۱۹۴۰ - ۱۹۵۵
۴۱ - ۱۲۵	۱۹۵۶ - ۱۹۶۹
۱۲۶ - ۱۹۳	۱۹۷۰ - ۱۹۷۲
۱۹۴ - ۲۴۵	۱۹۷۳ - ۱۹۸۲
۲۴۶ - ۳۱۵	۱۹۸۳ - ۱۹۸۷

مهاڳ

شيام اسان جو پيارو ۽ قرب وارو شاعر آهي. هن هر قسم جو شعر چيو آهي ۽ اُن کي نرالي رنگ ۽ ڍنگ سان پيش ڪيو آهي. سندس ڪلام اٽڪل هڪ هزار صفحا ٿيندو، جو هن چئن ڪتابن ۾ ڇپائڻ جو ويچار ڪيو آهي: (١) غزل، (٢) نظم ۽ (٣) رباعيون، قطعا، ترائيل، هائيڪو، دوها سورٺا، وغيره.

غزل وارو ڀاڱو اوهان جي هٿن ۾ آهي. احساس جي شاعري آهي، شبد چتر (Imagism) اُن جي جان آهي. شعر پڙهڻ سان اکين آڏو هڪ تصوير اڀري اچي ٿي ۽ پنهنجو مفهوم محسوس ڪرائي ٿي:

دڳ، ڏسي گهر وٽ نه ڀڄائي ويو
هيءُ نه ٿيو ڪانئس ڪٺي نالو پڇان!

ڏسي مون کي دليا ڪُڇو ڪين، ليڪن
ستارن ڀڳيءَ اک، گلن مسڪرايو!

ڪالهه انڪار ڪيئه نيڻ جهڪائي
اڄ تو انڪار ڪري نيڻ جهڪايا!

اشتقاق جي لحاظ کان غزل عشق جي جذبي سان وابسته آهي. جوانيءَ ۾ پير رکندي ئي شيام جي حسّاس ۽ حسن پرست طبيعت کي پنهنجي جيون ساٿيءَ ۾ عشق

جو مرڪز ملي ويو جنهن ڪارڻ سندس شاعري جنسي آلودگيءَ کان بچي ويئي:

روڪيو ڪُنڊَ جي راهه کان تنهنجي نگاهه ٿي
منهنجو وڌيو نه پير ڪڏهن ٻي ڪجي ڪچي!

جتي جتي ڏٺم اکيون کڻي نرمل ٿي من ٿيم
تنهنجي نظر ۾ هوس کي گنگا جي ڌار ۾!

غزلگو شيام وٽ محبوب جي خيالي تصوير نه آهي. سندس شعرن مان هڪ جيئري جاڳندي انسان جو هڪ حسين ريکا چٽر ٺاهي سگهجي ٿو:

غم، غصو، لڄ، موهه ۽ ماڻو
نيڻ پنل، سڀ ڀاو رسيلا!

محبوب جو ساٿ هجي زندگيءَ جو بار هلڪو ڪري، کيس مشڪل کي منهن ڏيڻ لاءِ ساهس ڏياري ٿو:

اگر زندگيءَ جي شڪايت ڪيم ڪا
پرين، اکين ملائي تو چاليءَ لڳايو!

بس چپن ۾ مرڪڻ پئي مون ڏي جتي نهاريئه پئي
زندگيءَ جا مونجهارا ماٺ ۾ تو سلجهايا!

مٺي مرڪ سان هانءُ هلڪو ڪرڻ ۽ چاليءَ لڳائي دل ۾ ساهس ڀرڻ توضيح لاءِ نه، پر محسوس ڪرڻ ڪاڻ آهن. هو پنهنجي پريتم جي ستم يا تغافل جي ڪڏهن به ڪا شڪايت نه ٿو ڪري جيئن غزل ۾ اڪثر ٿيندي آهي.

شاعر کي سونهن لاءِ پيار آهي. نتيجي ۾ هن جو لهجو نرم، ٻولي مٺي ۽ ذوق شائسته ٿو لڳي. سچ پچ ته

سونهن بي اختيار سندس غزل جي جهروڪن مان ليا پيئي پائي. حال محروم موهه پريءَ سونهن لاءِ شاعر کي ڪيڏو نه قدر ۽ ڪيڏي نه ڪشش آهي:

ڪٿي ٿي تنهنجو رکي سر مون سک ڪيو حاصل
ڪٿي ٿي تنهنجي رکي سر مون ڏک ڪيو هلڪو؟

سڄو وقت ٻو وقت ٿيَس سو نه پر ۾
اچانڪ ڇڪي شيام چاليءَ لڳايم!

شيام جي سچي شاعريءَ جو پس منظر پرڪرتي آهي. پرڪرتيءَ جا نظارا به، آهي آهن جي روزمره شهري زندگيءَ ۾ ڏسندا رهون ٿا- چنڊ، تارا، اُفق، اولڻاهي، چانڊوڪي، گل، ٻوٽا، ٻولر، پکي، وغيره. جمالياتي تخليق جي تهه ۾ آهن جڏهن جون رنگينيون جن جو ڇيد ٿي نه ٿو سگهي. رنگينين جي ڇيد جي ڪوشش ڪندا سين نه رچنا مان انهن جو حسن وڃائي ويهندا سين:

سونهن آهي سدا ڪنواري شيام
ڇا هو مومل کي ميندري سمجهو؟

"ڪنواريون ۽ ڪنور، هل نه پسون ڪاڪ جا" (شاهه)

چوڻ واري ميندري جڏهن مومل کي صرف لاڻن لڌي زال سمجهو تڏهن مومل ۾ مومل ٿي نه رهي.

غزل ٻيو جو ڪجهه آهي سو نه آهي ٿي، پر جڳ جو هڪ طريقو ٻڌ آهي. طرزِ غزل مان شاعر جي طرزِ حيات جو اندازو بخوبي ٿي سگهي ٿو. بقول شاعر:

شيام ڪي شعرن مجهان سمجهي سگهيس
گرچه مون سمجهي نه هن جي شاعري!

فني تخليق بہ هڪ روحاني عمل آهي. فني خواہ روحاني تجربي ۾ انسان جي اڻاهين کي ڇهي ٿو انهن جي اسرار پروڙڻ کان علم ۽ سياڻپ قاصر آهن. پڙهندڙ جڏهن شاعر سان تخيل جي راهه ۾ همقدم ٿيندو تڏهن ئي شعر جو جمالياتي لطف ماڻي سگهندو. هونءَ بہ اهڙو ڪهڙو نئون سچ آهي جو شاعر اظهاري ٿو؟ سڀ ڪجهہ اڳيئي چيل، ڏٺل يا ٻڌل آهي، فقط اظهار جو انداز نئون نرالو آهي. جنهن راهه کان شاعر ان سچ تائين پهتو آهي، سندس پيرو کڻي پڙهندڙ کي اُن سفر جو لطف وٺڻو آهي:

پهتاسون ڪهڙي ماڳ، وڃي ڇا ڪندين پڇي
اهاڻ ڏسُ تہ هن سفر ۾ لنگهياسين ڪٿان ڪٿان!

ڏٺل مان اڻ ڏٺل جو آڀاس ڪرائڻ جماليت جو ئي جادو آهي:

جڏهن ٿي ٻتيءَ جي سُڃ ڪٽي آف، شيام، مون
ڪمري ۾ فرش تان ونئي اڻن ڪسڪي روشني!

سڃ آف ٿيندي ئي روشني ڪن ۾ 'ڪسڪي' چارديواريءَ کي لاحد-اولاده سان هڪ ڪري ڇڏي ٿي.

هيڪلائي ۽ چاندني، چپ چاپ
ڪجهہ نہ پڇي ڪائنات ويچاريو!

پڙهي ائين پيو لڳي گويا سوچ ۾ ٻڏل اَسيم ڪائنات جي سامهون بيٺا آهيون.

شاعر جيڪي اسانجي نظرن کان لڪايو آهي اُن کي ڳولي لهڻ ئي تہ شعر جي حسن جي حاصلات آهي:

اَڌ ڍڪيلُ تن هوس گرميءَ جي ڪري
رتوڻي وينيَ ڇو ڏسي ٻهراڻ کي؟

وڃاري عورت جو جسم گرميءَ سبب اڌ ڍڪيل هئو يا قاتل ٻهراڻ جي ڪري؟

هوءَ وهائو، رات راڻي، چندرما
ڇنا ٿيو سڃاڻڻ ڪني، چالاڻ کي ؟

اسر جي رات راڻي گلن جي خوشبوءِ ٻڌ ٿي ويندي آهي ۽ چنڊ ڦڪو پئجي ويندو آهي. وهاڻو تارو (Morning Star) لڪائيندي رات جي رومانس ختم.

شيام پنهنجين تشبيهن ڪان مشهور آهي. سندس تشبيهون شعر جي سونهن لاءِ نه آهن ۽ هو انهن جي ذريعي ٻه دل جي تارن کي ڇهي جهنڪار جي سوکيم لهرن جو آڀاس ڪرائي ٿو:

سندس گفتگو جڻ پراهون پڙاڏو
نگاهون اٿين، چاڻ ڀاڪر ۾ آئي!

هوءَ پلڪن جو گهونگهٽ اڌ ورو کليل
ڪنواريون ٿيون اڄ ڪنواريون اکيون!

ٻوٽين ايمت ۾ تشبيهه سان گڏ ڪنواريون (ڪنوار / ڪنواريءَ جو عدد جمع) لفظ ٻن معنائن ۾ ڪتب آيل آهي.

اٿين ناهي ته شيام فقط سونهن ۽ سڪ بابت ئي لکيو آهي. هڪ حساس شاعر پنهنجي يگ کان، پنهنجي ماحول کان پاڻ کي الڳ ڪري نه ٿو سگهي. يا زندگي ۽ موت

لئي ڪڏهن سوچيو نہ هجيس، انهن ۾ ممڪن نہ آهي.
هيٺ ڏنل ڪجهہ بيتن مان انهيءَ حقيقت جي تصديق ٿيندي :

ڪو ڪريل يا ڪونئي ڪيرائيل اٿي ٿيندو ڪڙو
ڪو ٻيو ٻڌجي ڪٿان سگهندو بغاوت جو سبب؟

هي ٻرندڙ لفظ شيام انهن آسپاس جي
جُڙندي نفيس نظم انهن مان نہ ڪا ڪڏهن؟

(عوام لاءِ ٻرندڙ لفظ جو استعارو ۽ نظم جي ٻنهي معنا غور طلب آهن)

ياد لڙڪن جو ڪري هڪ هڪ ڦڙو
ڪڻن وساريان شيام ٽهڪن جو شمار؟

مرده ماڻهن جو هي ملڪ جتي ٻئي جا پُتلا
موت جي گهرائيءَ سان جڙن لئي هٿن مشڪن بيٺا!

ڪير ٻڌندو ضمير جو آواز
رڙ هي لوڻن مٿان رڙي پيو ٻار!

هڏيون ٻہ بہ خطري جو چتاءُ
هوڏي سخت ڪتي جي ذات!

(خطري جو چتاءُ ٻہ هڏيون ۽ جنگ چاهيندڙن لاءِ ڪتي جي ذات).

روشنيءَ لاءِ چِتا جي آگ
چمڪيو بيت ٻرڻ جو ٻاڳ!
(ٻالڪ ڪندڙن لاءِ نفرت)

ڏيهن ڏٺي سج جي لالي ۾ رستن جي ٻر ڪان
ٻاڇا لڙن وڻن جي هيٺان اهڙي لڳي هوا!

ڪيو محفوظ قانون ڪيو مجبور قانون
بنا قانون ٽوڙڻ جي وڌڻ لاءِ واهه ئي ڪهڙي؟

جتي ڪان تنگ ٿي ڪلهه، ڪوهه ۾ ڪنهن ٻاڻ ڪي اڇليو
ڏري پيو لاش اڄ، پر آتما هن جي ٻڏي ويئي!

خبر ناهي نه هي سنسار سچو آهه يا سپنا
اهيءَ کي ٿي ڏسان جاڳي، اهيءَ کي ٿي ڏسي جاڳان!

آدميءَ ٻار ٻو ڏيو جڏهن ڏينهن ڪان
ٿي ميسّر روشني امڪان جي!

نه جي ٻهڻن تان هلندي ٿابڙيا هئا
ڪِريا چالنت تان گهر ۾ جتن گهڙيا هئا!

نهاريو نه مون ڪنهن کي ٿي چانگڻ لاءِ چمن ۾
مگر رنگ گلن جو ڏسي مون همت نه وڌايو!

زندگيءَ کي نه زندگيءَ وانگر
موت جي ٻاني همت جي سگهندين!

سنڌ، سنڌو ۽ سنڌي دوستن جي سار وطين جا ايمت
پڻ سبدس غزلن ۾ هتي هتي پکڙيا پيا آهن:

الائي ڪهڙيءَ شيام ان مان اڪتاسين
وطن ورڻ نه چا سرحد ڏسڻ اصيب نه ٿي!

آلا، هي صاف آهي، اڌ رات جي خاموش چالبوڪي
جو نوشهري ۾ ڏسندو هوس، هيءَ ٿي چندرما آهي؟

گنگا، جمنا ۽ امرت
ليڪن اُڃ نه سنڌو آهي!
الا، اِئين نه ٿئي جو ڪتابن ۾ پڙهجي
"نه هئي سنڌ ۽ سنڌ وارن جي ٻولي!

وطن ڇڏڻ وقت اُن تي سمجهه ڪندو ۽ پاڻي کي ياد ليڪن اياز، احسان، راز ٻارا کي قرب وارا اچا نه آهن!
درد جي گهرائي ماپڻ لاءِ اڃا نه ڪو پيمانو ڪونهي.

جئن هر بيت هڪ مڪمل اِڪائي هوندي به ڪنهن غزل جو هڪ جزو آهي تئن سمورو شعر پاڻ ۾ پورو (Complete) هوندي به ڪنهن "سڄي" جو هڪ حصو ٿيو پاسجي.

هن مجموعي ۾ شيام پارسي وزن خواه ڏيسي ڇندن جو چڱو استعمال ڪيو آهي - لڳ ڀڳ چاليهه وزن ۽ سورٺهن ڇند. انهن کان سواءِ آهن رباعيءَ جي مخصوص وزنن تي ڪي غزل. جهڙوڪ-

شاعر آهي شيام چيائون ڪنهن ڏينهن
مرڪي تنهن تي ڪنهن ورجايو هئو: "ڪير؟"

وارو غزل.

هر فنڪار ڏٻري ڏيري زندگي ۽ فن بابت پنهنجو هڪ اظهار جوڙيندو رهي ٿو جنهن جي هُو پاڻ نه وضاحت نه ڪري يا نه ڪري سگهي، پر سندس رچنائن مان ان جو آڀاس ضرور ٿئي ٿو. پڙهندڙ پاڻ پڙهي ان جو اندازو لڳائين.

سنڌارنگا ڏي "خادم"
٨-٣-١٩٨٨

١

مُنهنجي دنيا کي سنئين راهه لڳائڻ وارا،
عمر خضريءَ جو ٿيا قدر گهٽائڻ وارا.

جن جو هر لفظ زماني کي ڪري زير و زبر
مُهر پر لب سي ٿيا صبر ڪمائڻ وارا.

ياد آيو سندءِ احسان تجليءَ وارو
هوش آيو اٿم اي هوش ڀُلائڻ وارا!

مان نه تو ڏانهن نه دل ڏانهن نهاري ٿو سگهان
جلوه گاهه ناز جو هن دل کي بڻائڻ وارا!

ڏس، ڇڏائي نه وڃي صبر جو دامن مون کان
اي هٿن منهنجي مان دامن کي ڇڏائڻ وارا!

باهه پيي شيام جلائي نه سگهي ٿي ڪن کي
پر هتي بي شرر آهن کي جلائڻ وارا.

٢

تصوّر ۾ مون جي ڏنا روپ ڪيهڙا
ڏسين ها، تون خود هرڪ هاري وهين ها!

اکين جي اڳيان آهہ اهڙو نظارو
نگاهن کان روپوش ٿي ساري دنيا!

خدا لڳي، صبا ڪر نہ ڪا ڇيڙ ساڻن
ڪُلين اڪ نہ غنچا پريشان ٿيندا!

نگاهون نگاهون ٿي چيندڙ نگاهون،
ھتي حسن لءِ صرف ڪنهن جي سيجا!

رهن اڻ ٽڙيل شال غنچا اِئين ئي
ٽڙڻ سان ڪندا پنهنجي گلشن کي رسوا!

ٻڌي حسن جيڪي سمايو اکين ۾
رهيو شيار دل ۾ ٿي دل جي تمنّا!

٣

ٽالي ٻڌڻ سان دل اُٿين ٽڙقي سگهي نه ها
وسريل هجين ها اکين اُٿين ڇاڪي سگهي نه ها!

ٽارن سان تنهنجو ذڪر ڪيان ها نه جيڪڏهن
گذري نه رات ها ۽ سحر ٿي سگهي نه ها؟

ٻوڙها ڪي دردوند دلين جا هتي ڳڙيا
هيءَ خاڪ ايترو نه ته چمڪي سگهي نه ها!

گلشن مهجهان ڪٿي به نه هت ۾ ڪنهن به گل
جهولي ڀرڻ گهرڻ ها نه ڀرجي سگهي نه ها؟

سنڌوءَ جي هائو مان اُٿي سنڌو ڪٿي هاي
اُڀري نه ها هي لهر اُٿين ٿي سگهي نه ها!

۴

ڦوهه جواني چنچل ڏارا
روڪي سگهندا ڪئن ٻه ڪنارا؟

آخر ڪيئن اڏول رهي دل
وار لڏن هئن ڪارا ڪارا!

تازي گل ۽ ماڪ جي ترمي
سواس هي ڪنهنجا سُرها سارا؟

ڪارا نيڻ ٻه ڏاک جا داڻا
مد جا خواب لهن متوارا!

نرمل نيڻ ته نڙڪ به نرمل،
پياري سار ۽ سور به پيارا!

آهي ڪوئي سور وندي جو
آيا آهن سورن وارا!

سيني ۾ اٿن لڪهنجون سڌيارون
اکين ۾ جئن اي شيام ستارا!

٥

زندگي تي، زندگيءَ جي لاءِ محبت جو سبب
ذهن پنهنجو، پنهنجي دل، همت پنهنجو برڪت جو سبب!

ڪو ڪريل يا ڪوئي ڪيرايل آئي ٿيندو ڪڙو،
ڪو ٻيو ٻڌجي ڪٿان سگهندو بغاوت جو سبب؟

هرڪو گڏ وينو اچي جيسين نه ديوارون هيون
چار ديواري بڻي محدود صحبت جو سبب!

هڪ جي مظلومي ڏسي ڪنهڪاءَ آيو ٻيو ڪيترو
پر ٻڌيو ڇاڪاڻ سو ڪنهن ٻئي کان نفرت جو سبب؟

ليڪ مون ڪولي رکيا سنسار جي جنسار لاءِ
ذهن لاءِ هر ديد ٻڌجي پيئي عبرت جو سبب!

شيام جوڙيان شعر گل جي سونهن ۽ سرهاڻ جا
ڇو نه تنهن کان ٿي پوان خود ان نزاڪت جو سبب؟

٦

هيڏو روشن هجر جي رات
ڪير ڏسيندو راز جي ٻات!

ڪوئل ڪاري ڪارا نيڻ
نگهه نگهه چڻ مئڙي لات!

آهي عشق اها شطرنج
جنهن ۾ جيت نه آهي مات!

ناحق موت ٿيو بدنام
سچ پچ ڪنهن ماريو نه حيات!

وڻ لڏي اولڏهه ڏني ٿي ساک،
ٿيندي ڄاڻ اجهو پرڀات!

آس جهاڪ اِئن ڏيکاري
ڪوئي ٻار ڪري جئن هاٿ!

جيون منهنجو، منهنجو ساز
منهنجا گيت هي ڏينهن ۽ رات!

ڪيڏا ڪئن نه لڳن اي شيام
آهه گلاب جو ڦول حيات!

٧

صبر خاموشي ڪريان ڪئن اختيار
ڄاڻن ٽيڪ ڏني ٿي ڪٿي دل بيقرار!

ٻون ڏٺو جن جو نه چهرو هو ڪڏهن
تن جو سوچيندي اکيون ٿيون اشڪبار!

چاهي، دشمن ٿي مصيبت ۾ نه آهه
پر مڃي دل جو الوڪو اعتبار!

چاڙ ۾ گل جي رهان باقي گهڙيون
گهاءُ جو دل ۾ چڙي ويو آهه خار!

ياد لڙڪن جو ڪري هڪ هڪ ڦڙو
ڪئن وساريان شيام ٽهڪن جو شمار؟

٨

هميشه بخت جي در تي اميدوار ٿو ڏس
سواءِ قول ۽ اقرار انتظار به ڏس!

پرينءَ بلوري پيالي ۾ باده، اي ساقي؟
پيالو پنهنجو ٿو ڏس ۽ لبِ نگار ٿو ڏس!

اُٿي، مٿو ته مٿي کڻ، ڪرڻ اهڙا پيو
قدم صنم جا ٿو ڏس پنهنجي سر جو بار ٿو ڏس!

گلن ۾ جيڪي ڏُٺا هاڻ ٿي هيا هلڪا
ڏسڻ ٿو بار ٿيا، جڳ جو قيد قار ٿو ڏس!

الهيءَ ڪاڻ اڄ جو لڳائين ٿري جو اندازو
جواهرن جڙي هر لهر جي ڪنار ٿو ڏس!

٩

رهي پتنگ جلائڻ جي شمع کي ٿي هَوَس
نه ڪي ٻه دل ۾ اُنس، سڀ زبان تي ٿي اُنس!

پلي هما جو سَپُر ٻُر ۽ مک جو پُر اُبرو
مگر ٻنهي کي رهي ٿي مٿي اُڏڻ جي هَوَس!

سنوارِ زندگي پنهنجي گهڻيءَ جو گهٽ نه ٻڻاءِ
مرڻ جي واسطي آئا، مرڻ نه پنهنجي وس!

اُڏامندي نه پکي ڪوئي جار ۾ ڦاٿو
سميٽي پر ڪٿي ويٺو ڪڏهن ٿي پيد پَس!

نه چنڊ گود ۾ آيو نه ڪو ستارو، مگر
ٻنهي زمين جي ممتا کي پيلايو اوس!

گلن پٽيندي چيمر خار، هن کي کهل پئي
ڪنيائين سيلهه ۽ ڪوني پڇائين: هاڻ ته بس؟

هئي نگاهه محبت نگاهه پهرين شيام
نگاهه اِي جا هئي سا هئي نگاهه هَوَس!

١٠

لوڪ جي اکين کان لڪائي تنهنجو نت پوڄن ڪندس
موڙيل تنهنجي مان من مندر ۾ استاپن ڪندس!

تون نه پاڻ ۾ رهئين چپن هيٺ پراڻن بدا،
تنهنجي نوراني نظر سان هانو کي روشن ڪندس!

شام تائين قول تي تون منهنجي لاءِ ڪانڌو رهئين
صبح تائين ماڪ تي مان تنهنجي لاءِ رودن ڪندس!

گيان اهڙو ناهه ڪو "ليلاوتيءَ" ۾ ٻيو لکيل
تنهنجي نورن جو ٻلارا ڪئن ڀلا ورنن ڪندس؟

ڀاڳهي ٻڌي بيانيءَ جي سا ٻولي آهه جي
بس، اکيان دربن رکي ٻنهنجو تي آراڌن ڪندس!

١١

دنيا سان رکڻ ثابت لاڳاپا
وهم لسوڙو آهي لياڳا!

اٿي ڪجهه ڪر، ائين ڪٿي نه ويهه
ڏکن سکن جو هيءُ ڪتراڳا!

آهي ٻهڙ لئي جهوڙو نظام
ٿي رهيو هن يڳ جو ڀاڱا!

اڪثرون چنچڪن ڪارا هاڻ
ننڊ منجهان ٿي راس سجاڳا!

نقش قدم يا روشن ديپ
چال سنديء يا ديپڪ راڳا!

دل جو ڪوليو حال نگاهه
ظاهر جنهن آلاپ مان راڳا!

١٢

رڳ جي فريب ۾ نہ اچي ڇا، ڪيئن ڪمال؟
جي اڄ ھجيئي ھا تہ اڄڻ ھو گھڻو ملال!

دنيا ۾ بي قرار ڪوئي، در بدر ڪوئي،
ھڪ خواب آھ، سڀ ٿي سمجھڻ جو ھتي خيال!

آيو لڏھن نہ موت، اچي ھاڻ ڇا ڪندو،
مشڪل اڳي جيئڻ ھو ۽ ھاڻي مرڻ محال!

سڀ اُپرندي ٿي رات جي اولدہ تہ ختم ٿي،
گھٽ آھ، روشني سو لڳ، آھي الڳ سوال!

ھڪ اڄ ڏئل خوشيءَ جي امانت اتم آھي
ڳوڙھن ۾ منھنجي ڳول نہ لون رنج يا ملال!

آيو ڪٽان، ھر ڪير ۽ ڪيڏانھن شيام ويو
ڪنھن کي ڏسي حيات بڻي منتظر سوال؟

رهان ٿو دور نه ڇاهي الي وسي ٿي دل
ٽيو ملڻ کان نه وڇڙڻ گهڻو گهڻو مشڪل!

ڪٿي نصيب، ٿيان ٻـا ڪمال خوبين ۾
اڃا هي ڏک نه نه خامين ۾ پڻ رهيس ڪامل!

رکي نگاهه ۾ نڪتس مگر ٻڌايان ڇا
وڃائجي وئي وچ راهه ۾ مون کان منزل!

چڙهيو هو اهڙو نڪو طوفان، رخ مٽيو غوراب
نظر نه هاڻ اچي دور ڪاٿين ٿو ساحل!

وڪوڙن وڌيا سين جي ڏن جو ڪرڻ ڇو شيام شمار
اڃا نه آهه اسانجي پڄي پري منزل!

۱۴

اڄ ستل سوُرن کي جاڳائي ڏنم
ڪنهن کي ساري دل کي ٽڙڦائي ڏنم!

پيار ماڻهن سان گهڻو پائي ڏنم
عمر ڀر ماڻهوءَ لءِ واجهائي ڏنم!

جڳ نہ سمجهي ٿو ڪي، جڳ کي ٿو نہ سمجهہ
عشق کي سؤ وار سمجهائي ڏنم!

پنهنجي ڪمزوريءَ لئي لڄ آئيس نہ ڪا
ڪيترو ئي دل کي شرمائي ڏنم!

روشنيءَ سان ٻڪ مليو ڀرجي فقط
همت ڪٺي اڀ ڏانهن ٻاڏائي ڏنم!

ڪنهن طرح ڦاٿي نہ ليٽي زندگي
دام منطق جو نہ ڦهلائي ڏنم!

جاڳڻ کان پوءِ دل نه پوي اضطراب ۾
هن سان مٺاڻ، او ننڊ، ملائيم خواب ۾!

باقي بهار آهه رهيو ڏينهن ڪيترا،
ڏس پنکڙيون اهڙيون نه ڪي آهن گلاب ۾؟

هٿ ۾ کليل ڪتاب ۽ سامهون کليل دري
تنهنجي نظر ۾ ڇا هو ۽ ڇا هو ڪتاب ۾؟

گل ڏاڍهن گهوري مون تي ڏنو گل پٽڻ جو خواب،
يا پاڻ گل تي شيام پٽڻ جي هو خواب ۾؟

١٦

حال دل ڪولي زبان ساڻ ٻڌايان ڪئن مان
ٻڪڙي هڪ ٿي ڪٽي آگ لڳايان ڪئن مان ؟

ڪڏهن جيڏانهن نظر هام جهنم ڏسجي،
ٻوڙ جنت جا هتي ويهي ٻچايان ڪئن مان ؟

جن ڏسي ڪيس، اکيون بعد ڪيون هئن آهن
سڌ ڏئي چو نه سعدن نعد ڦٽايان ڪئن مان ؟

تو ٿئي صبح مگر هي نه اچا خواب ۾،
چشم نرگس کي حقيقت ۾ پسايان ڪئن مان ؟

اڳتي ڏڪ، لاٿو آهيم هزارن کي هلي
راه منزل لي مڙي پير هٽايان ڪئن مان ؟

زندگيءَ جون ڪي گهڙيون ٻاڻ ڳڻيون هاڻ رهيون
تون ٿي چوڻ ڪني نه ڳالهين ۾ وڃايان ڪئن مان ؟

دل نه احساس کان خالي، نه ڪمي گيتن جي
ساز ناساز ٿي ڳايان ۽ نه ڳايان ڪئن مان ؟

١٧

ڪهڙي دنيا ٻُڌيءَ جي ڳالهه ڪريون
اڳهه اکيون، ڪل خوشيءَ جي ڳالهه ڪريون!

موت لئي روئجو بس پر هاڻي
مرڪندڙ زندگيءَ جي ڳالهه ڪريون!

آهه ڪاراڻ ٻي مٺجهس، ليڪن
چنڊ جي چانڊنيءَ جي ڳالهه ڪريون!

ختم اوندهه جون ڪر اهي ڳالهيون
اڄ ته ڪا روشنيءَ جي ڳالهه ڪريون!

گل ڪماڻا ڪڻي ته پوءِ ڇاهي،
وڻهه ٽڙندڙ ڪليءَ جي ڳالهه ڪريون!

بس خوشي، اڄ جي، ٿهڪ ٻڌ اڄ جا
هن گهڙيءَ هن گهڙيءَ جي ڳالهه ڪريون!

١٨

موج طوفاني مٿان، ڪشتي ڪڍايون ٿا اسين
موت سان تاڙي هڻي شرطون ٻڌايون ٿا اسين!

اڳيرو ٿي راهه خود ڏيکاري منزل جو نشان،
وقت جي رفتار سان گڏ وک وڌايون ٿا اسين!

ڇو خزان جو غم ڪندا سي آهه جن ماڻيو بهار
اڄ گلن جي مرڪ ساري مسڪرايون ٿا اسين!

هر تصور کي ڪريون ٿا خوشنما صورت عطا
خواب کي مرڪز نگاهن جو بڻايون ٿا اسين!

ڪالهه جي گيتن واسطي ڪالهه جا ٿي سُر ۽ ساز هئا
"اڄ نوان نغما نون سازن تي ڳايون ٿا اسين!"

هون ته نه پنهنجي دل کي بڻ پنهنجو نه ٿي سمجهو انسان -
شيام اڄ هر دل کي دل پنهنجي ٿي پايون ٿا اسين!

اهي گهريون گهريون ۽ ڪاريون اکيون
سُهڻيءَ راس جهڙن جا نه پياريون اکيون!

ڪڏهن ڏس نه پنهنجن کان پنهنجون گهڻو
ڪڏهن چٽ نه ڏارين کان ڏاريون اکيون!

شرارت نه بس ڪوئي ڪالهه يڪي
لڳي ڪي لڳن تيون لچاريون اکيون!

محبت مٿان وس نه ڪنهنجو هلي
لماٽيون لٽيون ماڻ واريون اکيون!

هوَ پاڪن جو گهونگهٽ اڏورو ڪليل،
ڪنواريون لڳن اڄ ڪنواريون اکيون!

نگاهون نگاهن ۾ رهجي ويون
جهڪي جهٽ ويون مرم ماريون اکيون!

مٺا جواب سي ٿي ڏسن شيام، جن
اکين ۾ پنڙين جون وهاريون اکيون!

٢٠

گلزار ۾ هي گل جون اکيون شبنمي ڏسان!
بلبل چمن کان دور، آلاپ ٽڙندي ڏسان!

ٽڙ جون پٽون ٻري ۽ ٻري سنڌ جون پٽون
اڄ ڀاڳ وند کو شاهه نه، کا ماروئي ڏسان!

مون لکڻ کٿيا سڌا جي ٽين هي کڏون کپا
فرصت ڏئي زمين نه اُپي ڏاڍهن پيي ڏسان!

سپنن جون سنڌ ڙون ۽ کهاڻين جون کاميڙون
سچ پچ کا جاڳندي ۾ جهلڪ حسن جي ڏسان!

ٽوڏاڍهن هتن ٽکيان پيو ناراض ٽين متان
مان ڀاڳ کي ٽو ٽنهنجي اکين ۾ ڏسي ڏسان!

٢١

ٻاڻ تي حال ٻڌائڻ لئه ھٿين آئو اھڙو
خوش ٿئين ھا ٻڌي سمجھو ھيو ڇا تو اھڙو؟

ذڪر تنھنجو جي ٿئي منھنجو ته ڳڻ ٿانءِ ڪٿن
لاھي دل ٿان تي ڇڏيئه تنھنجو نه ٿاتو اھڙو!

اڄ، ڪڏھن ڇاتو ۽ سپنن جي سمھيو ھوس نه مان
ساھه سپنن ۾ آڙيو ليڪھن سڄاتو اھڙو!

خواب ۾ ٻڌ ڪاڻي ڪلھدو نه ڏٺو مون توکي
ڪوني "ٿرلاڄ" تو لقب ڪئن موٽڪي لاتو اھڙو؟

ڦول ڪان سرس ڇٽو، سرس لڪل خوشبو ڪان
اک، ڏٺو توکي ڏٺين دل ته نه ڇاتو اھڙو!

۲۲

جي مڙيا بادل هو ڪارا، ڇا ٿيو؟
پل وهائي برق آرا، ڇا ٿيو؟

نوجواني ۾ نچي طوفان ڪيان
هن طرح ڳولي ڪنارا، ڇا ٿيو!

جي حقيقت کان اکيون ٻوٽي ڏنءِ
خوب خوابن جا نظارا، ڇا ٿيو؟

زندگيءَ ڪي روشنيءَ جي آهه لوءِ
آپ منجهان لاٿءِ جي تارا، ڇا ٿيو؟

جا اُتل ڪاتي ڪري بستيون اجاڙ
نِل هجي گنگا جي ڌارا، ڇا ٿيو؟

وک ڪڍي اوُرا سنڌ ميرا ٿئين
سو ڪري منزل اشارا، ڇا ٿيو؟

ٻن چڙن جي ٽال تي هو ترانو بهار جو
گونجيا ڦڙا ۽ آيو زمانو بهار جو!

هر جا جهنڊ جي شرق جو دلڪش ظهور آهه
هوائن جو شور گانو بجانو بهار جو!

رنگين جذبا دل ۾، اکين ۾ حسين خواب،
مگهٽي جا ڏينهن يانه زمانو بهار جو!

گيندا ڪٿي گلاب ته، مُکرا ڪٿي ٽڙيا
اک، اک جي پهچ ۾ آ خزانو بهار جو!

گهوٽ نگهت هٿايو حسن ٻٽيو عشق بي ٻپو
هڪ ٽي مليو ٻنهي کي ٻهانو بهار جو!

احساس رنگ و بوءِ جون سلامت لطافتون
ناهي فقط بهار زمانو بهار جو!

۲۴

هر قدم اهڙي طرح اڳتي وڌائيندا هلو
نوجوانو، بس وڏن جا وڻ وڄائيندا هلو!

دشمنيءَ سان ڇا اوهان جو دوست هرڪنهن جا بڻو،
جي بڻڻ چاهي ڪوئي دشمن بڻائيندا هلو!

جن نه ٽوڙڻ جو مزو ماڻيو، سُکي تن ۾ رهيون،
تن سُتل لهرن کي ني طوفان بڻائيندا هلو!

هر قدم آهي اوهان جو، جڻ بهارن جو قدم
"ارپڻن ۾ باغ جي رنگت رچائيندا هلو!"

پنهنجي همّت سان بدلائي هنئر جهونو نظام
شيام دنيا ۾ نئين دنيا وسائيندا هلو!

ھُيو پوڙ آيو نہ ساڳاڻو
ٽڙيل گل ھيو ڇا نہ زيباڻو!

سُنهري سنڌارن جون ساکون پرين
سنڀالڻ ڪجڻ ڪم نہ جوکاڻو!

مِٺين سان مُٺيندڙن محبّت گهٽي،
اهو ماڻ پڻ ناهہ ڪاراڻو!

ڪنول جي وٽي اوٽ مرڪي ٿو ڪير
بکي باک بہ ڪهڙو قرباڻو؟

مِٺيءَ جان سڀاجهي لڳي ٿي هوا،
مزو ٿئي اچڻ لون بہ ساڳاڻو!

پرين، جڏهن پروڙيو مون ڳنڀيرو سياءَ
سَرپو جيءَ کي سک بہ سيباڻو!

بي سود بهار آهه، نه جي جام شراب آهه
مطلب نه ڪو جلوي جو، ڏسڻ جو نه جي تاب آهه!

جهولي ٿي صبا مست ٿي بلبل به لنوي لات،
مکڙيءَ نه اچا لاٿو ٿي مُنهن تان نه نقاب آهه!

راليون هي وڇوڙي جون، نه ڏس چنڊ نه گهم باغ،
سڄو، منهنجو چوڻ مڃ نه، نه تو لاءِ خراب آهه!

انجام ڏٺئون گل جو مگر پوءِ به ٽڙن هيئن،
غنچن کي به ڪٿان ڏوهه ڏجي نيٺ شباب آهه!

ڪنڊن ڪان ڇڏائڻ لاءِ چڪيو پنهنجو پلو شيام
پـن پـن ٿي ڇٽي هيٺ ڪريو ڦول گلاب آهه!

بلبل کي بس آهه ٿي اچا انتظار آهه
آيو نه آئي جهڙو چمن ۾ بهار آهه!

زاهد! اتين اُبهرو نه ٿي باغِ عيش ۾
گلزار کان نفيس هتي خارزار آهه!

لوڏي هندورو شاخ جو ٿي باغ ۾ صبا
غنچي ۾ آهه قول ڪِ ننڊڻ ۾ يار آهه؟

ڪوڙن ۾ قيد جسم ۽ پنڪي پنُن ۾ دل،
سک جسم کي نه آهه نه دل کي قرار آهه!

امڪان ۾ آندو عيش ۽ سوُرن وجوُد ۾
دک، سک لئي ٿي اسانجي جنڊجو مدار آهه!

هو ريان هندورو هاڻ جو اي شيام پيو لڏي
جاڳڻ لئي زندگيءَ جي نه ڪو اعتبار آهه!

۲۸

ڀڄان ٿو دور دنيا کان جو چاهيان ٿو نه ٺهائي
اچي جي هٿ اڪيلائي، اڪيلائي وڃي جائي!

وسارڻ جي وڃي وسري ستائي ياد ڇو ايڏو،
وساريم هن کي جڏن جڏن ٿي سندس تڏن تڏن ٿي ياد آئي!

هُيا ننڍڪڙا تارا، هيو سنسار سپني ۾،
اِٿين پاسو ورائي هالت ۾ جاڳي اُداسائي!

هزارين حسن جا جلوا انهن مان پيا ليا پائن،
مگر پل مان ٿي ڪنهن لاڙڪن ڏي هيڪر اک، نه ڦيرائي!

خزان ۾ پڻ بهارن جي نه وئي دل مجهان رنگت،
اٿس لالاڻ لالا زار جي ڇا شام ڇورائي؟

نظارو لاجواب آهي، برابر لاجواب آهي
اکين کي ڇا ڪجي، جن کي ڏسڻ جو ئي نہ تاب آهي؟

خيالي ۾ ڪڏهن ڪنهن کي ڪٿي ويساند حاصل ٿي،
خيالي انقلاب آهي - مسلسل انقلاب آهي!

ڏيو هي ڇا، ڪڏهن، ڇو، ڪٿان، ڪٿي ڪجهہ، غور ڪرڻ لئي،
جو هر ايجاد ڪن مان ڪيهن نہ ڪنهن هڪ جو جواب آهي!

اڃا ناڪڙين لئي تنهنجي رات جي سپنن پري ڇايا،
سنهري صبح پئي جڳ جاڳندي جو ڪوئي خواب آهي!

خوشي ۾ راڄ تنهنجي جي خبر ڪهڙي ٿي ڪنهن کي
نہ مدهن ۾ مرڪ آهي ڪا، نہ اک ۾ شباب آهي!

آرزوءَ کمال ڪير ڪري
ماهِ ڪامل مثال ڪير ڪري؟

زندگي زندگي ٻڌائي فراق،
آرزوءَ وصال ڪير ڪري؟

آهي سڀ خواب جي ٿي رنگيني
پر ٻه اهڙو خيال ڪير ڪري؟

هر ڪو ڏسندي تيرو سراپا ديد
ڪير سوچي خيال ڪير ڪري؟

جي ٿڪا پير انڪري ويٺي
جستجوءِ پائمال ڪير ڪري؟

هن جي دل ڪائين شيام پهتاسين
ڳالهه آهي سوال ڪير ڪري؟

جيڪو آيو اچي سو ويٺو شيام
ويو پاسي ٻه حال ڪير ڪري؟

٣١

ادا شوخ چنچل معطّر بدن جي
وڙاڪا ڏئي سڄڻ ۾ بُو چمن جي!

سندس عضوو عضوو نزاڪت نزاڪت
لڳي ڪايا ڪومل جي، مالا گلن جي!

وڻس رنگ، رس روپ ۽ واس سڀڪي
ڪليءَ جي چپن تي ٽي دولت چمن جي!

چپن تي هُيو ذڪر جنهن جي اکين جو
اکين ۾ هئي پياس تنهن جي چپن جي!

گل افشان هئي شيام مشهور ناهي،
پري ڪيترو ويندي خوشبو گلن جي؟

وعدي جي رات وُيم ٻاءِ پاڪ اندر ڪٽي
عمر ڀر وصل جي اُمّيد ۾ سا وڃڻ ڪٽي!

خالي خالي ٿو لڳي ڏينهن، اڄڙ رات لڳي
منهنجي يار ۾ اچي ويٺو ٿي هنين دليز گهڙي!

چمڪندو ڏسجي چنڊ تي ٿو وهانءُ تارو
هجر جي رات ڪٽي ڪيئن مون جاڳي ٿو ڏٺي!

عشق جي غم جو فقط بار تي ڀاري لاهي
حسن جو لچڪي بدن بار نزاڪت جو ڪٽي!

چاڄي رعنائي، ڏهجي ها ۾ اگر ۾ لڳيدي
گل ٻڌا ماڪ ۾ چا ڪنهن کي ڪڏهن شيام وڻي؟

پاڻ انڪار ڪرين، زور ڀرين پاڻ پٽي
جيڪڏهن چاهين نه ٿي اٿين ڏسين چاڪاڻ پٽي؟

درد ٻيچين ڪئي لوڪ جي لڄ ڪان نه ڪُڇي
دل ۾ ڇا سمجهه ٻري سوڻهن جي ڇڪتاڻ پٽي!

مون نه ٿي سمجهو ته ڪا اهڙي اثر دل توسان
مون ڇيو رَس نه پلي رُس ڪا اثر ڪاڻ پٽي!

بس ملاقات جي ڏينهن جي ته ٿي شام اچي
وقت ڇا ڪي ٿا چون جاڻ اهڙا هاڻ پٽي!

زندگي ٿهڪ نه پر شيام تنولي آهي
اڳي سوچيندو هُيس هاڻ مگر جاڻ پٽي!

٣٤

ٽاريءَ تي گل، گل تي شبنم، شبنم تي چانڊوڪي
جيسين چنڊ سارينڌس پيو رات اها ڪالهڙڪي!

روپا پل ۽ پڙ نديا جي، گولڇيا گيت فضا ۾
سونهن سنيهه جي چا ڻ الوڪي محفل سا رالوڪي!

هيٺ اکيون ۽ پيشانيءَ تي اوُجل اوُجل ٻوُلڊوُن
وڻ جي ڪڙ ڪڙ ٻي جوڀن جي چا چنچلتا روڪي؟

ٽون ته نه آئين پر اڄ ڏنهن جو سپنو به نه آيو، چو،
راهه سندس ڪنهن روڪي ياڪنهن کيس نه سمجهايو ڪي؟

۳۵

ساراهه ڪريان راهزنيءَ جي ڇا عطا جي
خدمت ٿو سر انجام ڏيان راهنما جي!

ڪامل نه گناهن ۾ نه تقوا ۾ مڪمّل
افسوس، ملي پشت نه شيطان نه خدا جي!

اڪ، لڙڪ پئل، ڀنهن تي مگر مرڪ سان آيا
ٽهڪائي گلن لاءِ هٿي شبنم ۽ صبا جي!

آزي نه ڪر اي عيش، مليٺي سو وئي پيءُ
جڏن گل جي ڪٽوري نه ٽٽي جمني گدا جي!

ڇڻڪايو پرينءَ ڇهري تي ڇڄ شيام گلاب آهه
ڏس حسن جي دريا ۾ اُٿي لهر حيا جي!

٣٦

خلوصِ شوق رکي ڪر نہ جستجوءَ گل جي
ڪٽي وڃيٽي نہ گل ٽانئين پاڻ ٻُو گل جي!

خميدگي ڇا تبسّم جي آهہ اُبرن ۾
نگهہ نگهہ مان بخوبي بکي نمو گل جي!

ھجي ها رنگ تصوّر جو پڻ نہ شامل جي
ڪري نہ ها ڪوئي دنيا ۾ آرزو گل جي!

اگرچہ بلبل جي لاءِ بيقرار آهي گل
مگر ڪندو نہ ڪندو بلبل جستجوءَ گل جي!

خوشيءَ مان مُنهن نہ پُٽيائين مگر پُٽيو ٿي رهيو
چمن ۾ ٿي نہ سگهي ڪا بہ گفتگوءَ گل جي!

دل هٿن ملول ڇا لاءِ پيلا پاڻهي پئي
محفل تہ اڳي کان سرس سوا پاڻهي پئي ؟

هر شخص ڏس کٽي پيو کڻي سُست سُست ساهہ
شايد مرڻ بہ دير ذرا پاڻهي پئي!

جهرا ۽ جاڳندا ڪئين مُردا قبرن پيا
دنيا نہ تاهہ سرد چِتا پاڻهي پئي!

انسان جو هي خون وهي پيو اڃا وهي
سُرخيءَ جي لوڙ جڳ کي اڃا پاڻهي پئي!

ڇا زلزلن جا خوف پريا پيا اڄهن ڏڪاءُ
نڪر بہ زندگي سان فدا پاڻهي پئي!

ڪو چنڊ بہ نہ تارو، نہ گهٽ سج جي تاءُ بہ
بدليل زمين جي بہ هوا پاڻهي پئي!

ڪيڏي نہ ٿڌي پوءِ بہ ڪيڏي نہ تند تيز
ڇا چال انقلاب جي ڇا پاڻهي پئي!

ڦرندي تہ لفظ لفظ جي معنا ڦري وئي
ساڳي ٿي ڳالهہ ڳالهہ جدا پاڻهي پئي!

گڏريل جُڳن جي چالڻ پيل آهي اڄ ٿي شيام
هر ڳالهہ چٽڪ ڏند کتا پاڻهي پئي!

آئي چرڪي، ڪاوڙ جي جهٽ مسڪرائي
ڪٿي ڪنهن هيس پيو لي ڪٽڪٽائي!

آڏاٽس ٿي عرشين تو اک جڏن ملائي،
مگر سا گهڙي، تو نظر جڏن جهڪائي!

وڇوڙي ۾ ڀوريءَ نظر جون سنيارون،
ڪڏهن جي ڪٿي ڳالهه اڄ ياد آئي!

انهيءَ آءُ آدر ڪـي ڪٿي پيار سمجهان،
ڪٿي هاڻ ڪاوڙ اچائي سجائي؟

هُيُرَ غـم نه ڪو حال محرم نه ڪولهي،
مگر حسن نهنجي جي هيءَ هيڪلائي!

محبت ڪي جاتو نه عشرت ڪي جاتو،
ڏنو ڪنهن نه اک، هوءَ هٿي ڪٿي لڄائي!

ڪُليو ڪنهنجي چاهت ۾ ڳجهه زندگيءَ جو
سڏيون جنهنڪي پنهنجي سا آهي پرائي!

٣٩

چوڻ کي هئي شمع هڪڙي وساڻي
اُجهاڻي سڄي زندگاني اُجهاڻي!

الا، پيڙ لڙڪن لڪائڻ جي ڪيڏي
جُهري جندڙي ۽ لڇي دل ٿي ساڻي!

اڃا مٺيرو غم جي ڪنڊن جون نوڪون
خوشي ٻڌجي خوشبوُ گهٽو ٿي اُڏاڻي!

مٿي مرڪ ننهڙي رهاڻين جي وچ ۾
سمنڊ سوچ جي سُر جي مون موج ماڻي!

ڪُليو جڏن ڪنول ۽ ڀولر نڪتو اُڏامي
ڦٽي پاڪ، ۽ رالڙي پڻ وڃاڻي!

ٻرق سان ٻنهنجو قدر دوست! ملائين ته مڃانءِ
آسمان تي چڙهي ڏاڪ ڄمائين ته مڃانءِ!

جهونو سج چنڊ ۽ تارن جو نظام آهه فريب
ڏينهن ۽ رات جو ٽون فرق مٽائين ته مڃانءِ!

جن جي گردش کان اصيبن جون وساٽيون شمعون،
ٻنهنجي نيرن ۾ ستارن کي جهڪائين ته مڃانءِ!

ٻيڙي انسان کي انسان هيءَ اوندهه ۾ نه ڏس
ڪنهن طرح شمع مساوات جلائين ته مڃانءِ!

آهه چيني ڪوئي روسي ته ڪوئي امريڪي
آدمي زاد کي انسان بڻائين ته مڃانءِ!

ٻاڙ کان ٻاڙ ڏيکيءَ پردو وجهي ڏاهپ جو
ڪنهن طرح پردي کي وچ مان جي هٽائين ته مڃانءِ!

جنهن کي خود موت ٻڏي مست ٿي جهومي ۽ نچي
زندگيءَ جي سا مـدر راڳڻي ڳائين ته مڃانءِ!

۴۱

اڙيا اڙڪ معنا خوشي نه آهه ڇا،
خوشيءَ کان ڪڏهن اکـ، پئي آهه ڇا؟

نه جي چنڊ اُڀرلو نه ڇا ٿي پيو
ستارن ۾ ڪا روشني آهه ڇا؟

اچا ڪائين دل ۾ نه جاڳي اُميد
اکين پاڪ ڦٽندي ڏٺي آهه ڇا؟

ٻُرن جو ڇو آندلو هولدو نه ڪو،
ڇگن کان ويو وقت. ٿي آهه ڇا؟

مُئل قوم ۾ روح ڦوڪي ڇڏي
مرڻ کنهن جو اٿن، زندگي آهه ڇا؟

ڪِري پَت پوڻ تي ۽، وڻني زمين
اُٿڻ لء سهارو ٻڍي نه آهه ڇا؟

پيريل شهام ڪيڏو نه سر ۾ خمار
تون ٿي ڇو خردي بيخودي آهه ڇا؟

۴۲

رڳو پير ڪڻ، ڪس ۾ چارا گهڻا
نه دل لاهه پانڌيءَ، سهارا گهڻا!

اُجالو اُنڌاري جو دامن ٻري
جتين رات ڪاري ستارا گهڻا!

ٻڏي پَٽ پيا ڪُل ٻيڙا، مگر
نوان ڏس ڪٿا ٿيا مدارا گهڻا!

گهڻن ساڻ گهارين نه ٿورن ۾ آءٌ
اٿي ورنه اي دل، ڪنارا گهڻا!

نظر سُر جهلاٽو نه هڪ ٻئي جي ٿي
جي سُر ۾ اکين جا دوتارا، گهڻا؟

هنئڙو جيڪي چاهين ڇُپي ڏي ڪُلي
ڪيئه شيام مبهم اشارا گهڻا!

اوهانجي دور منزل ۾ اڳيان آهن هلڻ وارا
ملڻ دشوار، تارن جي جهروڪن مان ٽڪڻ وارا!

اندهيرو ٿي نه جڳ ۾ آهي رکوالو اُجالي جو
اڙي او صبح کان ٿي رات جي جهوريءَ جهڙڻ وارا!

سڏين ٿو ڪهڪشان جنهنکي سو رستي جو غبار آهي
ڏسيندا ڏيک وڃن منزل جو منزل ڏي وڌڻ وارا!

زماني کي ڪيو پابند تنهنجيءَ تيز رفتاريءَ
اُفق جان دور ٿي ويندو هجي ويهي رهڻ وارا!

ستارن تي نه پهچيو پاڳ جو پهچي مگر وه واه
اندهيري دام ۾ هئن چمڪندڙ چوڪو رکڻ وارا!

اجل ڏوليندي ٻن کي ڪيئنڪي پاڻي سکيو هرگز
هتا بس زندگيءَ ۾ غرق ٿيو اُن ٿي جئڻ وارا!

ٻاڻ نظرن ڪان لڪائڻ وارا
آءُ نيڻن ۾ سمائڻ وارا!

روح سان راس رچائڻ وارا
آءُ نيڻن کي ٺڪائڻ وارا!

ديد دعوت ۽ خوشي حجّت
نه سڏائي نه سڏائڻ وارا!

تون ٿي ڇو ٿا نه لڪايو مون کان،
دل جو احوال ٻڌائڻ وارا!

صدقي، لِن پريت ورائي ته نهار
ائين او مجبور چوائڻ وارا!

پنهنجي ديواني جواني نه سنڀال
مرڪي مرڪي نه نچائڻ وارا!

ڏينهن ڪيڏا نه ٿيا اڄ وڇڙي
ياد آئين ڇو ڀلائڻ وارا؟

ٻُوَنءَ جا چپ نه ڦٽي پيا آهن
مينهن سمنڊن تي وسائڻ وارا!

روح منهنجو نه الڏيري ۾ رُلي
جوت تارن جي جلائڻ وارا!

ايڏو گهير ٿي ڪٿن تو ڳالو
لوچ لُنءَ لُنءَ ۾ لڳائڻ وارا!

سر ڏئي مان نه ٻڌيس راءِ ڏياچ
ڇا تو ڳالو پتي ڳائڻ وارا؟

ڪجهه وڃائن بہ ٿا پائڻ وارا
ڇا نہ پائن ٿا وڃائڻ وارا؟

ٿي رهيا عشق ۾ موڳا موڳا
رنگ محفل ۾ ڄمائڻ وارا!

ليڌهن کي سُونهن سڃيڪو نہ ٻڌاءِ،
سونهن وٽ ليڌهن پڇائڻ وارا!

سنگدل کي بہ رئاري ويٺين،
روئي احوال ٻڌائڻ وارا!

يار راحت جو بہ ڪو ڪٿندو
قصو سُورن جو سڻائڻ وارا!

ٿابتي ماڪ نہ تر دامن جي
گل تي الزام لڳائڻ وارا!

ٻوٽو ٻاريہ بہ نہ ڪهڙو ٻاريہ
آگ گل سان لڳائڻ وارا!

روئي روئندئين نہ ڏسي ڇا سگهندئين
نُور ليٽن جو گدوائڻ وارا!

اڳيرو پاڻ نہ دنيا ڪان ٿيءُ
اڳتي دنيا کي وڌائڻ وارا!

هر اندارو نہ اندارو ناهي
نُور جي مام ٻُلائڻ وارا!

موت جا ٿي نہ فرشتا ها شيام
دڳ حياتيءَ کي لڳائڻ وارا!

وڃي واريءَ ڪٿا ورڻ وارا
واهه، تارن جي ڳُهر ڪرڻ وارا!

تو ته خاڪ خوشيءَ جو ڪيٽيو هٿو
رنگ غم جا منجهس ڀرڻ وارا!

عمر ساريءَ جي صبر جي عزت
ڪوهي تو "اُف" ڪريُ مرڻ وارا!

تو پيئڻ جون ملامتون نه وڌيون
جام هٿ ۾ ڏئي ڀرڻ وارا!

ويٺي ويتر وڌائي چاهت ڪي
مشڪ لهجي "اوُلهون" ڪرڻ وارا!

چوري چوريءَ ڪٿان اچي لڪٿين
پير اندر لڪي ڌرڻ وارا!

٤٧

سپنا ٻيڙيون راتيون دريا
ساڳيا واري آس ۽ صحرا!

آهٽ ٻُڌندي صبح نہ ٿي ويو
در تي ٺڪ ٺڪ رات نہ ٿي ڪا!

سُور ٻهار سڀن کي ساڳي
پوءِ بہ هرڪو ڌنڌا ڌنڌا!

ڪهڙن طوفانن مان نڪري
ٻيڙا ڪهڙي ڪنڌي ٿين پهتا!

ڪنهن جا ٻيڙا سر تي ٻوڙي
رڻ ۾ ٻوڙن پيا واچوڙا؟

جن کي شيام شڪايت آس جي
ڪهڙي چاڙ اهي رڻ ڏيندا؟

مُردهہ ماڻهن جو هي ملڪ جتي پٿر جا پتلا
موت جي گهرائيءَ سان جڙن لي هٿن مشڪن پيتا!

شهر جي چوڪن لي هي پتلا ڏس، ڪهڙا ٻن هستين جا
جن لي سرٽيون ٻاريهل ڪن ڪٿن لڙونين جي ورڪا!

دل لي ڇا ٿيو؟ ڪير ٻڌائي پنهنجي جيب ڪترائي،
جنهن نه ڪُڇو ڏٺهن پاڳل والگر ٻڙ ٻڙ ٿي نه ڪٿي ڪا!

جسم نه آزاديءَ جو ليڪن روح انس مجبوري
اهڙو جڙو جيءُ ڪندو ڪي، ڪار سنواريندو ڪا؟

ڇا، دريا جي پيشانيءَ جا گهنج هيون هي لهرون،
غيرت وارا ساحل ٽان ٿي جو هٿن موٽيا پياسا؟

ڪنهن لءِ جهالي ٻاءِ اڙي دل، ڪو نه ڪو جلوو پسنديڻءَ
پردي وارا صرف ٻهاني لءِ واجهائن وينا!

جيون شيام پهاڙ آلاڻهون پياري ٻاري پٿر
ڪو بت ساز هجي نه تراشي هاڻ ٽهون دلواڙا!

چاهه اکائڻ جا چنڊ حيلا
مُنهن نہ مٺي ڪَڻ او شرميلا!

غم، غصو، لڄ، موهه ۽ ماڻو،
ليڪڻ پيل، سڀ ڀاو رسيلا!

دلـواڙا ڪ اجنتـا وارا
فنڪارن جا بت پٿريلا!

پٿر پٿر موهڻي مورت،
هادل ٻادل رنگ رسيلا!

ٻاڻ نہ روئي رتاڙ پٽ، چارڻ،
گيت سريلا، سُر درديلا!

نرموهي جڳ ڪي ڇا ڄاڻي
ڦوُل ڇٽي وِيا ڇا نہ سجيلا!

واءُ لڳي تو لهرون پائيون
سَر ۾ ها جي سَمپ زهريلا!

ويهي گندي ناالي تي ڪٿن
شيام تو ڇيڙيا سُر سپنيلا؟

٥٠

دوزخ وهم ۽ بهشت حڪايت
دنيا جهڙي تهڙي حقيقت!

گل سان خار، ڇڪڙ ۾ ڪوڙي
سٺي چاهت، ٻي ٿهه نفرت!

سک دک جي نه هٺڙ ۾ ناهي
سک ۾ ڪنهن به ڪٿي نه قناعت!

پاڻ ۾ موهه نه هوء تڏهن ٻي
آئيني جي ايڏي ضرورت!

ڏڏلي ڏڏلي ڀان پوي ٿسي
ڪنهن جي صورت، ڪنهن جي صحبت!

٥١

مون ڇگي شمعِ فڪر ٻاري رات
ڪامڻدي ڪامڻدي گذاري رات!

شام کان غرق هوس اونده ۾
پٽي جلي شمع سا ٻس ساري رات!

شمع ٻرندي ٿي ٿي ٻهو روشن
رات ڪيڏي هئي انڌاري رات!

نور تارن جو نور آهي ڪو؟
چمڪ ڏاران ٿي راتڻ ڪاري رات!

ڇٽڪون ڇٽڪون بدن سڄاون جا
ڏس جلي ڇار ٿئي ۽ ساري رات!

علم ڪنديءَ ڙانجير حيات
ڏيندي هيءَ تهذيب نجات؟

ٻيڙيون ڪنو ٽيون سهڻيون پوءِ ٻه
گهوڙڻ ڪيت اپاٽي ٻاٽ!

آپ جو سيندو گهاءُ ٿي گهاءُ
ڪيڏي دل جي ڪاري رات!

هڏيون ٻه ٻه خطري جو چتاءُ
هوڏي سخت ڪُتي جي ذات!

ڊپُ، طوطو جڻن ٻڙي بند
سڀ ٻج ۽ چندا، سهيل لاٽ!

هردم، موت لئي هڪ احسان
انٽم يُڪ ۽ شيام حيات!

٥٨

ناهي خواب خيال جا ڪوٽ،
گهاريندين هتن ڪيسين، گهوٽ؟

ڦول چٽي ڪندا نسي رهيا،
سڙ سڙ پوپٽ کهڙي اوٽ؟

لنڍڙي لڪ چپ، وڏڙي لياڳ،
ٽهانيءَ جي اوٽ ۾ موٽ!

سک نه هُتي هو، سَچُّ هتي
لهر ڪپر تان ڪاڌي موٽ!

شيام اچي پنهن نهڪن ۾
غم لي پاڳلپن جي چوٽ!

مٺا ٺار ڀانيا مون ماکيءَ جي ميٺ
۽ چوندين ٽون ٿي قول هئا قول نيٺ!

نهارين ڇو اڀ ڏي اکيون اُٿي کڻي
ڪوئي آس جو ٽرورو ناهه هيٺ؟

هندورو هٽي پوُنءَ انسان لاءِ
رهي ٻار ٿي ڪيسين ڪو ٻار نيٺ؟

ڪندو ڪير پرديس دائم پسند
هجي سرڳ ته به گهر ته گهر آهه نيٺ!

هزارين لڳا شيام ڪنهن سان ماڻي
اڃا ڪانئين آهي نه ٿي ڏيٺ ويٺ!

اينڊن ۾ خوش خواب ٿي آيو هئو ڪير؟
دل ۾ ٻڌجي چاھ سمايو هئو ڪير؟

سپنا سپنا ليڪ ته دل ٻاڦ ٿي ٻاڦ،
ڪچڙي ڪچڙي لنب ٿي ڇانيو هئو ڪير؟

هوري هوري ماڪ ڦٽي ڦٽي ٻُن ۾ لي
چپ چپ ٻوٽين رات جو آيو هئو ڪير؟

ڦڙڪي جهٽ ۾ ڪڍڻ نه وٺي گل ٿي جوس
ڪاوڙجي ان ريت لڳايو هئو ڪير؟

"شاعر آهي شيام"، ڇپاتون لعهن ڏيهن
لعهن تي مرڪي ڪنهن ورجايو هئو، "ڪير؟"

٥٦

ساهه اولڙهه ۾ ٿيو ڪٽڻ دشوار
شمع ٻاري رکو مزار مزار!

سهسين طوفان، سهسين واچوڙا
ڇا نه ڌرتيءَ جي دل ٿي آهه غبار!

ڪير ٻڌندو ضمير جو آواز
رڙهي لوڙن مٿان رڙي پيو ٻار!

ڏين ڪن لاءِ امن جو پيغام
ڪن ڏنو جنگ کي ئي ڏڻ قرار!

اڄ سڙيل لاش، جنگ جو ميدان
راس ڪاري هڏيءَ هڏيءَ ۾ شرار!

مرد و قوڪي، مساڻ مان موٽيا
مُنهن ۾ ماڻهن جي امن جو اظهار!

ڪير هونءَ جوت لاءِ سوچيندو،
ڇا ٿجي ڇا ٿجي اڃا اندڪار!

٥٧

زندگي عين دوست جو ديدار
دوست ڌاران فراق جئن دشوار!

ڪئن رنڱ لاءِ ڪنهن کي ڏوهه ڏجي
ڪڙو دل جي وجود کان انڪار!

نيل آڪاس، زندگي، ڪامڻ،
مفاسي جنهنجو پڻ نه آر نه پار!

سڀ گلن ٿي ڏسڻ جو راز ڏسيو
ٿي ڪايل اکن ڏسي خزان ۽ بهار!

مون ٿي سمجهو ڪنارو، اڪتي لهر
دل جو دريا اڃا اٿين ٿي اپار!

ٻاڪپ، تنهنجي سان ريس ڪا شاعر
زندگي تنهنجو تاج، تنهنجو ٻار!

۵۸

هوندا تارن جو ڪو ٻڌيو همراز
ڇا، وڻن سوز هئو نہ ڪوئي ساز؟

غنچي غنچي جو همزبان ٻڌجي
چُپ ۾ سُرهو ٻڌان پيو آواز!

هر نظر غور سان، تڪيان ويٺو
آنءُ ڄاڻان اکين جو راز ۽ ناز!

آسمان آهہ حد نگاهن جي
دوُر آن کان خيال جو پرواز!

نيٺ ٻوٽيل ۽ مڌهن ٿي مات مڙهيل
شيام ڪڏهن سان نہ آهہ راز و نياز!

٥٩

اک، نه تارن ۾ اُڏي، سج ڏي نهاري نه سگهيس
توکي اي چنڊ، ڏسي پاڻ سنڀاري نه سگهيس!

ڏينهن جي شور ۾ يا رات جي خاموشيءَ ۾
جي وسارڻ ٿي گهريم توکي وساري نه سگهيس!

مان کلي ڪين سگهيس ڌيان اچڻ سان تنهنجي
ڳالهه دنيا جي ڳجهي لڙڪ به هاري نه سگهيس!

چاندني رات ۾ پڻ رات جي راڻي مهڪي
دل نه ٽڪي، تنهن مان پر توکي اُتاري نه سگهيس!

ذهن مان نقش پراڻا نه مٽيا سڀ، ليڪن
دل ۾ ڪي آهه اهڙا جيڪو وساري نه سگهيس!

ٽڪندو ٿي نه رهيس شهر جي ويرانيءَ ۾
ڪنهن کي تنهائي جو احساس ڏياري نه سگهيس!

٦٠

لُـو لڳ ڳوليم پٽي آڪاس
ڳُڻ مان آيو ٺهڪندو واس !

ڪيڏو پيارو هڪ هڪ سواس
سواس ۾ آهي ڪهڪندڙ واس ؟

شعر ته آهي ڳُڻ جي ذات
ميٺي روح کي آئي راس!

رات سڄيڪا ليٽڻ ملول
ننڊ اُچاٽ، نگاهه نراس!

گهر گهر لڳي پر گڏجڻ لاءِ
مجبوريءَ جو هٿن احساس!

مبهم آهٽ، ڪاري رات
دل ۾ نامعلوم هراس!

شيام وهائڻ جان مرڪي
ڪاري رات جو رمز شناس!

٦١

هُو پري کان آهٽ جو احساس
ڪنهن جي لءِ آءُ پاتو جو احساس!

ٿڌ ۾ لغزش ڀريل نگاهن جي
هڪ اُٿيل گهري چاهه جو احساس!

ڪو هليو چنڊ ڏي فضا چيري
دل ۾ ڌڙڪيءَ جي گهاءُ جو احساس!

منهنجي ڀر ۾ نه هئو نه ڪوئي ٻي
پوءِ به ڪنهن جي ڇُهاءُ جو احساس!

ٻار ڪي ڪنهن جي هنج مان وٺندي
ڇا نه دلڪش هڳاءُ جو احساس!

شيام منهنجي ٿي پيار پاتي، ٿيو
زندگيءَ سان لڳاءُ جو احساس!

٦٤

چارڻ! سورت لاهي راڳ،
راڳ لنيو سورت جو سهاڳ!

روح جي راحت لاءِ نه آهه،
جيءَ جُهرڻ هن جڳ جو راڳ!

ڪيڏا ٻيڙا ٽِي ويا غرق
سمنڊ ڪِلي ۽ ڳاڙهي جهاڳ!

رونيءَ لاءِ چتا جي آڳ
چمڪيو ڀيٽ ڀُرڻ جو ڀاڳ!

صبح سفر ۽ شام جي اون
"روشن راهون ۽ ٿڌڙو ماڳ!"

٦٣

سنگ نہ ساڙيو اُن سان لاڳا،
ھاڻي راڳن ۾ ٿيو ويراڳ!

ڪنھن گل جي رنگين مراد
ٻوٽت جي ٻيڙن تي ٻراڳ!

ھيٺن پنھي ساٿ ڇنھن ۾ جيئن
اِن دنيا جيو کھڙو نياڳ؟

دک ۾ سِڪ جون ڪنڊيون چڏ
جھڙون آھي سمنڊ اُجھاڳ!

دل ۾ دوڙھون چا تہ ڏکيون
ليٽن ورنو جٺن ويراڳ!

مرڪي ڪنھن ڪڙڪي ڪولي
شيام ڪليو اڄ ڪنھن جو ڀاڳ؟

ڏيري ڏمر ڪڻ ڏيري هل
موهن جو هي، شيش محل!

ڏڪو ڏڪو سراپا سوز
هر هڪ سورج منڊل!

هلڪو هاڻي نه ڪلهه ۽ نه هئو
اڄ نه پيرايو آ پوڄهل!

ساڳيو سر ۽ ڪاري رات
پيناڪ ٿئي ۽ اڀي ڪنول!!

حسن نظر جي جالو هئي
پاڻو عمل ۽ ڏيٺهن تستل!

لهر لهر ۽ لهر آئي
هاڻ نه هڪ طوفان آچهل!

دنيا ڪيڏي وڏي آهه
پٽ لي پاڻ نه چت نڪتل!

رات جو راهي اڪيلو آهه
جل جل او مشعل ۽ جل جل!

شيام حيات جي حسن متان
آهه ازل ڪان چڙيو اجل!

٦٥

آهه ظاهر ڪي گلستان ۾
۽ اصل آهه ڪي ويران ۾!

قافلو باغن جون حدون اورانگهي
ڦول مهڪائي بيابان ۾!

نيل گنبد ۾ فقط رنگ ۽ نور
ڪجهه گهٽو بحر جي تهخان ۾!

هي اُڏڻ پنهنجي جون هوُ پنهنجي
فرق ڏاهن ۾ نه ديوان ۾!

پنکڙيون وييون ڇڻي هڪ هڪ ٿي
گل نه رهندا وڃي افسان ۾!

اُمن ساحل جو نه اڪ ۾ نه هو
شيام ڪو حسن هو طوفان ۾!

٦٦

اسان جا پير اوندهه ۾ اسان جي روشني ڏيئي ۾
گذاريون شمع وانگر ٿا جلائي پاڻ کي جيئڻ ۾!

لڳي ڏُن صبح جي اهڙي ڏٺوسين پڻ نہ تارن ڏي
کٽيسين رات اوندهه ۾ مگر آيو نہ سج اڀرڻ ۾!

گلي ڪنهن کي لڳايان ۽ چمي چيهون ڪريان ڪنهن کي
جگر منهنجي جو رت آهي پيل هر گل جي رڱڻ ۾!

هتيلي دل جي ڪارڻ ٿي متو هنگامو دنيا جو
فقط هيءَ دل ٿئي راضي نہ ٿيندو امن هن جڳ ۾!

وٺي دل ذوق خود بينيءَ جي منزل کان اڳيان لڪري
نہ هرگز پيد ڪو ليڻن رکيو همراهہ ۽ تڳڻ ۾!

ڏ، تنهنجو شڪر جي آهي شڪايت پي تہ ڪا ناهي
ڏٺم چيڪي ۽ وينس سو قرائي تنهنجي مارڻ ۾!

اها ٿي تنهنجي محفل لوڪ ۽ پرلوڪ منهنجي لءِ
اٿي آهيان، اٿي هوندس، هئس پڪ مان اٿي اڳ ۾!

آهي نگاهون آهي ادائون
آهي اشارا اچا به آهن،
مُنهنجي محبّت جا زندگيءَ لاءِ
سڀ سهارا اچا به آهن!

دلين ۾ ليٽڻ ۾ پيهه لوڙا
نوان نظارا اچا به آهن،
اونداهيءَ آهي نه رات غم جي
ڪڙيل ستارا اچا به آهن!

ڳهليون غمن جون هوائون جنّ تي
ٽڙي پيون ڪي دلين جون مُکڙيون،
خزان جي موسم نه آهي، ليڪن
ڪي گل پيارا اچا به آهن!

ڪٿي نه ڪنهن پي ڪٽيءَ جي روشن
اونداهي رهندي نه رات، ساٿي،
هوا جي جهوڪن ڏيا وسايا
نه چنڊ تارا اچا به آهن!

وطن ڇڏڻ وقت لاءِ تي سمجهه
ڪندو نه ڀلجي ڪو ياد، ليڪن
اياز، احسان، راز پيارا
ڪي قرب وارا اچا به آهن!

(١٩٥٩)

شيخ مبارڪ اياز، مرحوم احسان احمد بدوي،
مرحوم شيخ عبدالرّزاق راز.

ٻڌل دل کي ٻڻ ليٽ ٽاري ڇڏيو سين
لڙهيل کي لڳائي ڪناري ڇڏيو سين!

ڪنارو ڪيو سين ٿي لهرن کان، ليڪن
ڪنارو سمنڊ ٿي سهاري ڇڏيو سين!

جلي ٻاڻ ڏنها ٻه، ڳل ٽيندي ٽيندي
”هزارن چراغن کي ٻاري ڇڏيو سين!“

لڳائي هيئي چٽڪ هڪ جهاءِ اُهيءَ مان
هزارن چراغن کي ٻاري ڇڏيو سين!

هٽاسين نه شعلا مگر ضبط ڏاري
گلن ساڻ گلشن سنواري ڇڏيو سين!

تصوّر سان تنهنجي ته جو جام ڇمڪيو
ڇپن ٽائين آڻي ٻه هاري ڇڏيو سين!

ڪڏهن ياد تنهنجي ڪڏهن ذڪر تنهنجو
الاءِ وقت ڪئن ڪئن گذاري ڇڏيو سين!

٦٩

آئين ڪيڪاريءَ ڏاڍي پر ڇو تہ مان
گفتگو تو سان ڪريان، توکي ڏسان ؟

شعر پڙهي سوچيم جڏهن در مان گهڙيئين
ڪي ٻڌيو يا ٻڌي ٻگڙيو ڪنهن چوان ؟

پيري پيري سان جڏهن توکي ڏنم
ڪي ڪٿل ڀانيو مون پنهنجو پاڻ مان !

ننڊ مان هر صبح جو اٿندي، پرين،
شام ليٽڻ ۾ رهي هڪ خواب جان !

ليڪ لڙڪن سان چمڪائي ويون
جي خوشيءَ جون ساعتون گهاريون اسان !

٧٠

ڦرڻ رنگ ٻوٽا ملڻ ٻوٽيءَ گل سان
رهان هوند رولاڪ ٻڻجي صبا جان!

هوائون ٿي لڳنديون مگر شيام ڏسجنءِ
مٿان ماڪ ڇاڪي ڪنول جي گلن ٽان!

چوڻ ٿو ته آءُ ماڻ نٿو آهه ٽارو،
لڳي ٿو ته ڳوڙهو ڳڙيو ڪنهن جي اک مان!

زماني جا آهن ستايل سڀيئي،
ٻڌي حال ٻڌندين سڄڻ! ڪنهن ڪان ڪنهن ڪان؟

زمانو اسانکي مِٽائي نه سگهندو
مليو آهه خود ڪيس نالو اسان کان!

ڏسيان ٿو ڪي اڄ پنهنجون ڳالهيون ٿو جيڪي
سڀاڻي اُهي ٿي پون ڪي ٿون ڏسجان!

سڄڻ شيام ڪي پنهنجو همراهه ڀانيو
هيو چنڊ جو گڏ هليو پئي سڄڻ سان!

٧١

اسين سوز ۽ ساز جو روپ ڌاريون
جلي دل مگر ٺڌ مٺڙي ٺهواريون !

ٻڌئين ٿون ته خود زندگي ٿي اسان جي
مگر زندگيءَ کي اسان ٿي سنواريون !

لڳائي هيئن هڪ لڳا چٽڪ دل ۾،
ٽيون، پيون ٽيمنديون جُڳان جُڳ ڏياريون!

وڏي رات آهي ٻري صبح آهي
ته ڪا شمع ٻاريون ڪوئي ڪاچ ساريون !

اچن لاهيون چاڙهيون مگر ماڪ ٻڌجي
ڪڏهن گل ڪڏهن سج جي ٻاڪر ۾ گهاريون!

وهائُون ٽڪيان، ٻاڪ ڏي يا ٻهاريان؟
اجل کي سڏيان، زندگيءَ کي پڪاريان؟

گناهن ڀريو ٿي مگر ديوتا آهه،
ڌڪاريان مان ڪئن آدميءَ کي ڌڪاريان؟

ٻڌڻ ٿي نصيبن ۾ آهي لکيل جي
نه ”طوفان، طوفان“ ڇا لاءِ پڪاريان؟

جهنّم ۾ جالبي نه جنّت ٿو جوڙيان
خياليءَ ٿان جيءَ جيءَ ڪري جان واريان!

ٻرن ! پيار ٺهڪجو ؛ وهنوار جڳ جو
سنڀاريو سنڀاريان، وساريو وساريان!

اندارو هيو انڪري شمع ٻاريم
اجهو صبح ٿيو، ڇا اجا ٻي نه ٺاريان؟

جي ڪٽي پنهنجو همت مون وڌايو پرين !
ڇو نہ پنهنجو پلؤ تو ڇڏايو پرين ؟

هيٺ نظرون ڪري مسڪرائي اِٿين
حوصلو دل جو تو ٿي وڌايو پرين !

چاهہ منهنجن اکين مان بکيو پئي ، مگر
ڇوڙ نہ تنهنجن اکين کي لڪايو پرين !

روح ٿارن جو مستيءَ ۾ جهومڻ لڳو
جڏن ڪٽي ليڪ تو مسڪرايو پرين !

رات ڳالهين ڪندي چنڊ آڏيءَ لڙيو
دل کي ڪيڏو نہ وهمن ورايو پرين !

لڙڪ آيا قضا جي اکين ۾ ڀري
مرڪندي تو جڏهن موڪلايو پرين !

هي ٻرڙيون هوائون هي ڪاريون گھٽائون
اِئين ٿي جو آيون سنيهو ڪي اتائون !

لمّا جا جھوناڪا غمن جون گھٽائون
هي ٿڏڙيون هوائون جھڙاليون فضائون !

ڪٿي ڳالھہ منھنجي نہ هڪدم مڃائون
مگر هيٺ پيي ڪا نہ ڪڏهين ڪيائون !

سوالن جو هڪ سلسلو هئي حياتي
ڪٿي اڪہ ڏنائون سڀئي حل ڪيائون !

ڪڏهن ڪٿن ڪڏهن ڪٿن ٻرڻ! پيار تنھنجو
گھٽن ۽ وڌن چنڊ جون جٿن ڪلائون !

رُٺو حسن خود عشق سان ، پوءِ ڇالڪان
ادائون نياپا نگاهون پچائون ؟

٧٥

زندگي ٿي جي دوست! سوچيندين
ڪڏهہ نہ ڪڏهہ پڪ اداس ٿي ٿيندين!

سج لٿي روئي تو ٻُڌايو پاڻ،
خشڪ اکڙين ۾ راهہ ڪاٽيندين ؟

ٿيءُ نہ پنهنجن کان بدگمانُ ائين
مفت غيرن اڳيان ڏنو ٿيندين!

حال منهنجو نہ جي ٻڌين تہ چڱو
گونگو روئي تون جيءَ جهوريندين!

چانڊجي چانڊجي گهٽا ٿي گهٽا،
ڪئن ڪنوڻ کي ڪلڻ کان روڪيندين؟

ٽاڪئون ڏاڍو دل جو سنّاٽو
شيامؔ اُف ڀي ڪندين تہ ٽوڙيندين!

ايڏن وانگر چنڊهل جوڀن
ليڪ ٻڏيا جوڀن جو درپن!

جيون - پيڙا ڀوڳي ڀوڳي
هوش ۾ آئي سرت اڇيتن!

چمڪي چٽڪ ۽ سُرهو دُولهون
سوز ڀري دل آرلي چندن!

چنڊ کڙيل، ڪي ڪرڻون آپ ۾
ڪهڙي سوچ ۾ شاعر جو من؟

شيام، اماس ۾ آهه ڏياري
اوسيڙي جو ديپ جي روشن!

اُجلي ليٽن جي ڪارڻ
نيڻ جي گهرا ليڏهن لياڻ !

ٽڙندي ٻن ٻن ٽي ٽويا ڦول
سُرها سُرها جن جا پراڻ !

سنڌانو ۽ هٿ هٿ آگ ،
جيون ، آڏيءَ رات مساڻ !

خون ۾ ڪفنايل هي لاش
مذهب ۾ دفنائڻ ڪاڻ !

اهڙو آهه اسان جو ٻڌ
رهزن رهبر ٿـي ٿيا ساڻ !

اُٺيوُ ليو ٽي هلندن ڪيٽن
جڳ ۾ ٻڌجي راهه سڃاڻ !

ڪو نہ جڻ جو ڏانءُ ڏسي
ماڻ حياتي ٻڌجو ٻاڻ !

٧٨،

شيام ٻون ڪنھن آئي ھرڪو ڇو ھاريو
ھوند ڪويل نہ ھيئن ڪونجاريو!

ھيڪلائي ۽ چاندني چپ چاپ
ڪجھ تہ پئي ڪائنات ويچاريو!

چانڊ رابيل جي ٻکي خوشبوءِ
چنڊ اڄ ڪنھن کي پاسندو ڏاريو؟

سونھن ڪيڏي نہ اڄ ڪيڏي سرھاڻ
ھڪ نظر ۾ ٿي جيءَ ھبڪاريو!

چنڊ چوڏس جو ۽ شگفتہ گلاب
رات جيڪر ٻون ڪنھن کي ڏيکاريو!

٧٩

پرين! اکين ۾ پڻ سوُن لوڪي ڦڪاريو
ڪٿي اک نه تو خواب ۾ پڻ نهاريو!

ڪرن لڙڪ جهڙن جهڙن، ٻکي ڏرو ڏرو
سڄڻ، تنهنجي غم زندگيءَ کي اجاريو!

ڏٺي رات کي موتي لڙڪن ۾ ساري
ڪلي ڪنهن نمولي اسان ڏينهن گهاريو!

اکين ڪان لڪي دل ۾ پاتي لياڪو
ستل زندگيءَ کي اچي ڪنهن اُٿاريو؟

چمن مان لنگهڻ وقت پاڻيان اٿين پيو
گلن جي وڻي اوٽ ڪنهن پٺي نهاريو!

نه ڪنهن ٻئي نمولي لتائي سگهين ها
ڪلي ڳالهه ڪني شيام تو ڪئن نه ٽاريو!

لنگهي مون وٽان پوءِ مڙي ٿو نهاريو
پنهنجي ياد ڪي يا هيئن ڪي وساريو!

ڇني وٽ ڇني وٽ ڪو رابيل هڪڙو
مولڪي چنڊ ور ور ڪري پئي ڏٺاريو!

هيئن صبح جو وار ونڙيل اٿين ٿي
گهڻو شام جو ڪين پئي تو لساريو!

ڪلي هڪ ٽڙي، راس هڪڙي وهاڻي
معلوم ٿيو ماڪ هڻن هاڻ هاريو!

خوشيءَ جي دل ۾ وڃون ڇٽڪ لرزيون
آئي شيام اڄ رات ڪنهن پئي پڪاريو!

٨١

حسين دام ۾ ڪير ڦٿو جو نہ آيو
ڦٿو پاڻ کي مون لئہ پاڻهي ڇڏايو!

ڏسي مون کي دنيا ڪُڇو ڪِين، ليڪن
ستارن ٻڌي اک، گلن مسڪرايو!

عجب ڍنگ آهن اوهان جي ڏسڻ جا
نہ ڌاريا لڳو ۽ نہ پنهنجا لڳايو!

اهي گل آهين ٿي ڇٽي هيمت ڪرندا
اکيون ڇو جهڪايو، ڇو دل کي سڪايو؟

صراحيءَ ۾ ساقيءَ جي آهي اڃا پي
پيالو رکي ڇو هٿان وجهہ وڃايو؟

غزل ساڻ نباهڻ وڏي ڳالهہ آهي
تخلص ۾ چاهي نہ آيو نہ آيو!

چنڊ ٻيج جو سنهڙو سنهڙو
ساڪي آهه ٺهائي پڪ جو!

منهنجا آنسون ڏيپ نه، ناهن
ڏک، ڪان من ۾ نه آهه، اونداهو!

ٽون ٽِپي ڪر ڪاسج جي سُس پُس
نعرو ڪو منصور ۾ هڻندو!

نانءُ جهڙو هئو ڇا ان جو ٽي
اوسيڙو هئو ۽ اڀ ڪو هئو؟

منهنجي ياد هئي اڻبن دل ۾
گويا رڻ ۾ سج جو ٽڙڪو!

چمڪيا چمڪيا ٻيڙا ڪنهن جا
ليٽ سفر ٽيو سوڪو سوڪو!

هاڻ ڪڪيءَ هاڻي نه مهاڻي
سڳ، سمي جو سُرهو سُرهو!

رخ تنهنجو اُٿن ٻي رخيءَ جو نه نهاريو
پاڻ کي پاڻ کان لڪان ڏاريو!

نه ٿئي ٻولي ڪُٺم ويچارو
چئو پڪارڻ تنهنجو ڪنهن سيکاريو؟

منهن منجهان اُٿن نه ٿي لڳا پڙهندڙا
وهي پير ۾ ٻس تجن نه ڪيڪاريو!

مون تني هڪ کي فقط اُڪاريندين
مون کي ٻوڙي تنهنجو ناڪُتاءِ ماريو!

موت جي آرسي رکي سامهون
زندگيءَ جا تنهن پاڻُ سينگاريو!

تو هلي شيام هن ته آڻيو جام
شمع هڪ ٻي نه وامن لي ٻاريو!

گل جي رنگ ٿي دل ھوڪي جو مون گل ڏانھن نهاريو
جيڪس اکيون نہ کڻان ها، جي نہ سندس سرهاڻ ڌاريو!

ڪنھن سان لڳين سياڻپ تي، مون مرڪي ھٿ وڌايو
ساڳئي ناليءَ سان وابسته يادن پئي ڪيڪاريو!

پياس نہ مٽندي پوءِ بہ جنهن جي لاءِ پيئڻو ٿي پوندو
چو ٿا هاريو؟ پاڻ کي چو ٿا اڄ وڪهي هٿن ماريو؟

باک ڦٽيءَ جي لاءِ دعائون گهرندي رات گذاريو
وِندو اوندهہ کي نہ پٽڻ مان شمع اُٿي ڪا باريو!

ڪوٺي ڏيهہ، فقط ساڙيهہ، اس پير پرڏيهہ، پر آهي
سيني ڪاڻ نہ پنهنجو ناهي ڪنھن ڪنھن لاءِ نہ ڌاريو!

واري واري چوڌاري، واري چوڌاري واري
رڻ اُتو ڪنھن ٻوڙي ڦان ٿي پاڻيءَ لاءِ پڪاريو!

سنّاٽو ٿي سنّاٽو ڪو ڪولہ سگهي ڳالهائي
چرڪ پريو سنّاٽي، جنهن ٿي باغيءَ ڪنھن للڪاريو!

خزان حال دل جو گلن کي ٻڌايو
ٻڌي، مرڪي تن غم نه پنهنجو لڪايو!

اسان لڙڪ لاڙيا جي ويهي ڪنڌيءَ تي
نه وچ سير ۾ پڻ اسان مسڪرايو!

انهن جي مٽي مرڪ مان آهه ظاهر
نه شبنم گلن کي نه آهي اپايو!

اگر زندگيءَ جي شڪايت ڪيم ڪا
پرين، اک ملائي تو چاليءَ لڳايو!

لٿو سج وڌيو شيام جڏن جڏن اندارو
ڏٺي ڪنهن هتان ڪنهن هتان ٽمٽمايو!

دل کي ڪنهن جو پيار مليو
سونهن ڀرپور سنسار مليو!

جنم مرڻ اڪ پٽ اڪ پوُر
وچ ۾ ڪوڙ وستار مليو!

سوُرن ساڻ ٻرهاڻ ڪندي
راحت جو ڏس پار مليو!

جيءُ ڪئو ڇڏيو دنيا مٿان
ڪنهن ڪان اڏو پيار مليو!

لهرين لڙهندي عمر ڪٽي
آر نه ڪوئي پار مليو!

راهه تڪيندي تارن جي
صرف سُنُهري غبار مليو!

جنهن جو نالو شيام هياسن
تنهن ۾ دم نه قرار مليو!

٨٧

حسن کي ضد نہ هجو حجاب نہ هجو
پر اکين کي ڏسڻ جو تاب نہ هجو!

غنچي غنچي زبان کولي، پر
ٻڌندي چپ جو نہ کو جواب نہ هجو!

هجي رنگت جوان جسم جي سا
موتئي ۽ مليل گلاب نہ هجو!

مون چڙهيو ٿي رهيو، اکيون نہ کليون،
صبح جي هير هجي شراب نہ هجو!

شيام تاريلي رات جو منظر
پاڳ، هجو پاڳ جو حساب نہ هجو!

٨٨

صرف وچ سير ڏاڍهن مائل جو
ڪٿن ڏسي سو پيارو ساحل جو؟

ٻس جي ڦيٿن تي ٿي حيات ٿري
ڪوٺي آهي نه موڙ منزل جو؟

لهرون ساحل طرف نه ڪن ڇو ٿيون
ڇا اٿن ڪو ضرور ساحل جو؟

راهون واهون گهٽيون ٿي پونديون
پـــر هجي اعتبـار منزل جـو!

پنهنجي ٻيڙي مٿان ڪوني ٻوڙي
ٿهري ڪن آهه فڪر ساحل جو!

هٿي دنيا اگـــرچـه پـس منظر
نقش اڀريو نه پر مٿس دل جو!

رات ڍلي جي، شيام ننڊ ڦٽل
چنڊ جي چانڊني، دونهون ٻل جو!

٨٩

اڄ لـــه ابتداءَ کڏهن رسايو
رنگ و بو پڻ نه دل کي لُيايو!

حال گلشن جو ڇا لاءِ پڇو ٿا،
وات غنچن جو ڇو؛ ٿـا پٽايو؟

ڪنهن پٺيان ليلي اولده مرڀاريَ
ڇرڪ پنهنجيءَ ني ٻاڇي ڀرايو!

ڪيڏو آڪاس، ڪيڏا نه تارا
راحت لاءِ دل کي ايڏو سڪايو!

مڙڪ تنهنجي فقط مرڪ لـاهي
ڄهي اکين ۾ ڪٿان تاب آيو؟

وڄ جيان هستي اچندي نه هوندي
سڪ سمهڻ لاءِ به هٿو شيام جايو!

٩٠

هل جذ ٻاٽ جي ڦهڻ ۾ وهندو
جو وڪندو سو ٿي ٻڏندو!

دنيا پنهنجي غم ۾ غرق،
اڄ اڄ پيڇو ڪير ڪندو؟

ڪنهن منجهه ٽڙيو گل آهه
ڏسندو ٻوڙ سڪي مرندو!

جنهن ۾ تارن جي جهرمر
تنهن کي اونده ڪو چوندو؟

تارا ۽ جهيڻا، ديپ ڦڪا،
اي دل، چاڙهه ٿيو سُجهندو!

ڪنهن جا پيرا؟ ڪس کهڙو؟
ڪنهن کي سپني ۾ ليندو؟

٩١

ڪن ۾ وهائڻ جو هيءَ جلوو،
اي اِڪڙ، رات سڄي اوجاڳو!

چڱي، نه چُري ۽ سرڪيو آنچل
اهڙو ڪهڙي هوا جو جهولڪو؟

ننڍڙي مرڪ سرءَ جي ساڃهي
تاريلي سڪ ساڻس جو پڙلو!

وچ ۾ جسمن جون ديوارون
ڪيئن ٿئي دل سان دل جو رشتو؟

اچي اچي پئي لهر لهر آئي
ساحل ساڳيو آهي اڪيلو!

رڪڙ جو پڙ، سڙهل اڌ ڪائي
رهندو رابت رهيو ڪو هوندو!

پوئين پهر جي تنهائيءَ ۾
سڏ سان شيام پريو ڪنهن سڏڪو؟

متان شيام نوڙين نگاهن جو ناتو
اچا پيار پاتو نه دل ليڪهن لاتو!

ڪٽي چاهه ڳولا ۾ اڪٽي نه ٻاهر
چمن ۾ وري پير خوشبو نه پاتو!

هليا سين نه گڏ پٽي مگر اڄڪين جان
هلت مان نه واقف ڪري ڪنهن نه چاتو!

اڳيئين نه لائي ليلا ملڻ ناهه ممڪن
چڙهيسر سان هاٿي لٽون جوڙ ناتو!

هتن ۾ جهلي هٿ نهار پٽيا اکين ۾
ڪڏهو پرم مدهجو مون وساهه پاتو!

ٻڌي مدهجون ڳالهيون اکيون پرجي آيون
غزل مدهجو مدهجي اکيان ڪنهن ٽي ڳاتو؟

جيون پورو موت ٻيو پورو
هيءُ اڌورو هوءُ ٻيو اڌورو!

سچ ”آهي“ جو چاڙهو آهي
”هئڻ“ ۽ ”هوندو“ وهم نسورو!

اوندهه وچ ۽ روچ ڪاپوءِ اوندهه
جنهن ۾ ڏٺو ڪي، سو اڻپورو!

هيڏو آپ ۽ هيڏا تارا،
رات جو عرصو پورو سورو!

ڏونهون سرهو، هلڪي گرمي
درد جي ڏوٽي چندن چورو!

ور ور سونهن - لياڪا پالا
پيار نه هٿو ڪنهن پورو پورو!

شيام، عميق، وسيع هجي پي
سمجهه لڳي جو وقت سمورو؟

۹۴

بهار ۾ بہ ڪڏهن دلڪشي نہ هوندي آهہ
گلن جي هوندي بہ ڪا تازگي نہ هوندي آهہ!

ڪڏهن حيات ۾ اهڙيون بہ ٿيون اچن راتيون
ٻرن چراغ پيا روشني اسہ هوندي آهہ!

ڪڏهن ڪڏهن تہ محبت ۾ ائين بہ ٿيو آهي
عناي مٺن سان بہ دل ۾ خوشي نہ هوندي آهہ!

نہ اون ڪنهن جي اچڻ جي نہ غم گذاري جو
ٽڏهن بہ راحت سچي لبد ٿي نہ هوندي آهہ!

اکين مان لڙڪ وهن ڇـو الائي هاڻءُ ٻُڏي
اگرچہ اهڙي تہ ڪا ڳالهہ ٻي نہ هوندي آهہ!

٩٥

ڪجهہ جاڳ جو ڪجهہ ننڊ جو ليٽڻ ٿي اثر آهہ
اوسيڙي پري رات سڄي عين سحر آهہ!

وچ سير ۾ وهندي ٿي رهي ناءُ اسان جي
ڪنهن ڪُن ۾ نہ ٻيڙي نہ مليو ڪيس ڪپر آهہ!

وِڄ وڪڻ ڪري چمڪات ۾ ٻجليءَ جي هليو هل
برسات ٻري رات، اڳيان لنبو سفر آهہ!

پنڌڪ جي اها راهہ، وَسڻ جي بہ اها راهہ،
دنيا ٿا سڏيون جنهن کي عجب راهگذر آهہ!

تدبير جو پنڌڪاءُ ڪ تقدير جي گردش
ٿر ٿاڻہ هتي شيام نہ، ٿيو ڪوٺي بشر آهہ!

بي صدا پازيب جي جهنڪار آهه
تيز ڪيڏي وقت جي رفتار آهه!

ان کي سُلجهائيندي ويئي سڀ ڄمار
زندگي ڪيڏي نه گهنڊيدار آهه!

هن ٺهي پئي اڪ ملائي ڪينڪي
اي ضدي دل، جيت پڻ تي هار آهه!

منهنجي دنيا منهنجي آهي پوءِ پڻ
تنهنجي دنيا کان نه هرگز ڌار آهه!

هجر جو غم ۽ سڀ ڏوراپو ٿي ياد
ان طرح اچ آئي تنهنجي سار آهه!

سوهڻ تنهنجي سُر ملائڻ جڙ ستار
منتظر مضراب لءِ هر تار آهه!

سارَ جهان رنگن ۽ ريکائن ۾ شيام
ڪنهن شگفته روح جي هڪار آهه!

ڪولهه ڪنارن تي ويساهه.
پائيندو پيي آ درياهه!

هر هر هٿن اُپي ڏاڍهن نگاهه
هاءِ، مٺيءَ دل جو ويساهه!

مون وٽ نه نه تارا نه چراغ
ٻُسٽو آهي راتو واهه!

رنگ رتي سرهاڻ مٿان
حرص ڀري ڳُنڊار سياهه!

پوپٽ جا پر ٽوڙيئه ڪيئن
ايڏو ڇو رنگين گناهه؟

رات جي راڻي، ڪاري رات
هت هت خوشبوءِ يا افواهه؟

ڳائجي اڄ موهن جو دڙو
ڪالهه، تي ڌڪ تهذيب تباهه!

وسريا ڏينهن وسيا ها مينهن
هاڻ نه اٿلي ڪو درياهه؟

آس ۾ لُڪ ۾ پنڌ سهي
واٽ تي آهه جهجهي وڙاهه!

لڙڪن ۾ ٽي پيهي شيام
پاڻي سگهندين دل جو ٿاهه!

نگاهن، ادائن، اشارن جي ٻولي
لکين آهه لت نازبوارن جي ٻولي!

نه سمجهي سگهيو حسن ڌاران ٻيو ڪو
تمنا ڀري نيڻن وارن جي ٻولي!

مٺي آهه ڪوئل جي ڪوُ ڪوُ مٺي آهه
مٺي آهه سڀ کان بيقرارن جي ٻولي!

لکيل ڇا نه ليلا جي ورقن تي آهي
پڙهي ڀي ڪوئي داغدارن جي ٻولي!

مٺيءَ جي نه ڏکن جو ٿيءُ حال محرم
ڏکي ناهه سمجهڻ ستارن جي ٻولي!

خزان حال اوري نه ڪنهن ساڻ اوري
سڀئي سگهيا جي بهارن جي ٻولي!

الا، ائين نه ٿئي جو ڪتابن ۾ پڙهجي
نه هجي سنڌ ۾ سنڌ وارن جي ٻولي!

٩٩

مرڪ راحت کي جنهن ڏاڍي هوندي
درڪ ۾ دل سندس پڻي هوندي

پيار دل ۾ نه سوتهن دنيا ۾
شمع هوندي نه روشني هوندي!

ڇا فقط ٿورو آهه ڏرڪي کي
چنڊ کي صرف چانڊاڻي هوندي؟

غم نه غم ۾ خوشي نه هيڪاندي
حد انهيءَ کان ٻاهري دل ٻڌي هوندي!

سوال ڪنهن جو شيام اڪيل آهي
پيار جي ننڊ ڪنهن ڇڏي هوندي!

١٠٠

ڪڏهن اڳ ۾ نه ڏيکاري هئي تو بيوسي اهڙي
ٿيو محسوس شايد پاڻ ۾ ئي ڪا ڪمي اهڙي!

چپن تي مرڪ دل ۾ غم، ۽ دل سڙهي اکيون آليون،
ڪڏهن غم اڻ سهڻو ٿئي، ڪڏهن ماڻيءَ خوشي اهڙي؟

خوشي پنهنجي ۽ پنهنجي دل مٿان هڪ بار مون پاتي
ڏکاري شڪل دنيا جي ڪڏهن مون جو ڏٺي اهڙي؛

ڪريٰ قربان ڇڏجي هوءِ جنهن لاءِ زندگي ساري
اچي ٿي زندگيءَ ۾ پاڻ سان ڪا ڪا گهڙي اهڙي!

هجي جا ڪاڻ خوبين جي، ۽ خامين کان بنهه آجي
نه پنهنجي زندگي اهڙي نه پنهنجي شاعري اهڙي!

پنهنجو پنهنجو سور سڀن کي
هر ڪو پنهنجو سور سڻائي
ڪوئي ڪنهن جي پيڙ نه ڄاڻي
جيسين پاڻ نه چوٽ نه کائي!

پنڌ نه راهي ڪن ٻر ڪوئي
گس ۾ سڀهي ڪوڏڪي ٻي لائي
چنڊ ۽ سج جي بستيءَ ۾ هٿن
اونده ڪٿان ٿي ، ڪير ٻڌائي؟

شاخ شاخ کي چٽڪ نه لڳندي
مٺ نه مچندو ٻيو ڇا ٿيندو ،
ڪيسين منهن نه پٽيندا غنچا ،
ڪيسين سگهندا آڳ دٻائي؟

پنهنجي دل ۾ ته آهي مون کي ،
ڪا حسرت پڻ ان ۾ آهي
تون ئي چؤ نه ته آخر ڪيسين
ڪوئي گيت پراوا ڳائي؟

عشق ۾ پروانن جي دل ۾
پياس ۽ آگ، پتڱ جي تن کي
پوءِ ۽ شمع جي پيمائي وقت
ڇا ڪان هرڪو ڦيرا پائي؟

آخر ڳالهه ۾ آهي ڇا، جو
جذب ٻٽي بت مات ۾ آهي
سر جي ٻينل پاٽيءَ ۾ اڄ
اڄ ته ڏسون پتر اُڇلائي!

ڪنهن هڪ خاص گهڙيءَ جي ڪارڻ
ماڻهو ڪوڙ ڏو سڏجي ماڻهو
پر ڪنهن خاص شخص جي پويان
ٻوُرو ٻگ ڏو نالو پائي!

١٠٢

مسڪرايو نہ سهي لڙڪ لڪايو نہ سهي
آب ۾ تاب غمن جو بہ وڌايو نہ سهي!

چمڪندو روپ نگر چاهہ جي چانڊوڪيءَ ۾
دل کي ڪجهہ گهاوَ سهي، چنڊ ٻڌايو نہ سهي!

پاڻ جاڳي نہ ڪوئي درد بہ دل ۾ جاڳي
درد جي ذات ماي اند ڦٽايو نہ سهي!

اڻ ڳڻيا راز سندس هڪ ٿي نظر سان کُلندا
ننڊ ان ڪاڻي نرگس جي ڦٽايو نہ سهي!

جام رنگدار چمن ٿي ڇو دلين ۾ نہ ملي
پنهنجي هستيءَ کي مڌر گيت ٻڌايو نہ سهي!

سارو سنڌوُ نہ نہ ڪوئي بہ ڪڏهن پي سگهندو
ڪي پيالا نہ پيو، پياس اجهايو نہ سهي!

هي اکيون شيام نہ ناهي، هوُ اکيون شيام ڪٿي
غم دنيا! غم دوران! ڪي ٻڌايو نہ سهي!

ڪيڏي غير دل مان اچي اڄ ملو ٿي
ڪِلي هٿ وڌايو وٺي هٿ ڪلو ٿي!

قسم ڪائي لڙڪن جو ڪلندا رهياسين
غمن جي وڌڻ سان وڌيو حوصلو ٿي!

مون پاڻ گهريو تو وڃائڻ نه چاهيو
اِتين خواهش جو جڙيو سلسلو ٿي!

نه رنج ۾ نه ساڳئي ۾ پاڻي اچن له
ڪريو هوند آٿهولڻ جو فيصلو ٿي!

نظارو ڪجي چاه، ڪن ڪٿن نگاهون
ٽئي وقت جو قافلو ڪي ڏاو ٿي!

نگاهون ڪٿي، دل ڪٿي ۽ ڪٿي تون
هيو رهگذر ڪالسوا فاصلو ٿي!

نه هئو صرف هڪ واقعو لهڻو گڏجڻ
اڪت حادثن جو هئو سلسلو ٿي!

اهي راهون ريڪائون لهڻجن هٿن جون
هاڻي آءٌ، هٿ ڏي، وڏي قافلو ٿي!

١٠٣

مرڪي ٻنڌ ڪلي ٽڙ ڪولي
ماڪيءَ جهڙي ٻولي ٻولي!

ماڪ ڦڙا وائيل ڇڏا لئو
چنڊ چاٿي پنهنجي جهولي!

آخر سڪ جي آئي آئي
ٻهڙيئين ڇڪ جي ڇولي ڇولي!

نيڻهن ڪرائي ٻنڌ اُميد جي
سورت سُر ۾ ڏيئي لوائي!

پنهنجي رنگ ۾ خوش هرڪوئي
آهه حباب ۾ پاڻيءَ نه هولي!

رُلندي پئي رولاڪ ستارن
ٻُوري ٻولي ڪيڏي رولي!

١٠٥

ٻچڙ مسڪرائڻ ، گهوريم وٺين الي
جهلي مون او چت چور، چوري جهلي!

سعدي قول ٻڌلو ڏنو مون چڱيان
هٿي گرچه خوشبو جي سوڙهي گلي!

جدائيءَ جو احساس هاڻي ٻه ٿئي
ٿيا ڏينهن مون پريت ڪان دل ٻلي!

اها آهه وچ وانگي روشن حيات
رڳو بيڪلي بيڪلي بيڪلي!

ڏڙي پيون مڪڙيون ، ڏٺا گل ٿيا
اسر جي هوا آهه شايد هلي!

ڇڏيندي چمن کو ڇڏي حرف ويو
ٻلي گل ۽ سوچي ڪي سمجهي کلي!

سڀاجهو عشق، ڏني حسن سادگيءَ اُن جي
لطيف راز ٻڌايائين بيخوديءَ اُن جي!

قدم قدم تي ٽڙيو ٿي نسيم غنچي کي
ڏسي ها ڪوٺي اٿيءَ دم شگفتگيءَ اُن جي!

هئي نگاهه جا پهريائين ٽورو هاڪو
سڄي جهان تي اڄ ڇانئي روشني اُن جي!

اکين ۾ لڙڪ سهي ٻر چپن تي مشڪ هُئس
ٻکي ٿي ڪُوڙي رسامي ۾ سڪ سچي اُن جي!

سڊول جسم جو هر انگ راڳڻيءَ جو رُوپ
ڪمال نغمه هئي شيام، خامشي اُن جي!

١٠٧

دل جي معصوم ھاڻ ٻي آھي
پر سندس اک، سڃاڻ ٻي آھي!

ليڪن جي ھر لڪير ٻھرين
سوڻھن ۾ ٻيت لواڻ ٻي آھي!

خامشي خامشي نہ آھي، مگر
ٻن دلين جي رھاڻ ٻي آھي!

اڳ ۾ ايڏو جي آءُ ٻاءُ نہ ھئو
قرب ۾ ھاڻ ڪاڻ ٻــي آھي!

وقت ڪيڏا نہ گھاؤ ميساريا
دل ۾ پر پيڙ ھاڻ ٻي آھي!

هڪ ٿي اشارو پاتي ڪُل ڪائنات چمڪي
اوُري نگاهه پوندي ڪن ۾ حيات چمڪي!

تنهنجي سنيهار آئي دل جو ڪنول ٽڙي پيو
نڪتو ڪو ذڪر اهڙو جو بات بات چمڪي!

آواز رنگ لاتو ورتي خيال صورت
ڏاڙجي ذات چمڪي شاعر جي ٻات چمڪي!

آڌيءَ سمي اچانڪ جرڪي پئي خموشي
لائن مسڪرايو تارن اي شيام رات چمڪي!

١٠٩

حسن نہ ڪويل! جادوُ آهي
جادو تنهنجي ڪوُ ڪوُ آهي!

ڪنڌ مٿي نرگس نہ ڪنيو، ڇو؟
پنهنجيءَ اک جو جادوُ آهي!

چيٽ اپڇري، واءُ ڏکڻ جي،
ڦهليل روشن خوشبوُ آهي!

ويراني، ڪنڊيءَ تي ڳيرو
ماڻ آهيان، هوُ هوُ آهي!

ٻي ڪا آهي دل جي ٻولي
هندي آهي نہ اردوُ آهي!

گنگا جمنا امرت امرت
ليڪن تن ۾ نہ سنڌو آهي!

١١٨٠

۱۱۰

سُور ته ساڃ اٿين جن ”هاڻي“
سک جي ساعت ٻانهه ”سياڻي“!

سچ ته پکي ٻر پنهنجي رهندي
قدر ڪڻن جو ڪونه سڃاڻي!

ساگر موتي ماڻڪ، ليڪن
ٻاٻاران ڪو پيهي آڻي!

ڪوئي سک جي خاطر پڪي
ٻ ڪو پڪڙ ٻر سک ماڻي!

رالد اکين جي ڪيڏن ڪيئي
ڪوئي روح وروُنهن ٻه ڄاڻي؟

چٽ ٻر سهڻين سورج چمڪيا
جوس جاڻي جن سمجها ٺاڻي!

ساگر جنهن ڪي چاليءَ لائي
سو البيلو موجون ماڻي!

ڀرپائين هيءَ رات ته ڪُنهجي
صبح جي ڳڻتي شيام سڃاڻي!

١١١

تنهنجي موجودگيءَ جي خوشبو ۾
زندگي، زندگيءَ جي رنگيني!

ڪنڪنائيءَ ٿي ٽلڪي پو پهلي
راڳڻي، راڳڻيءَ جي رنگيني!

سائي ٻياني ٿي لال ٿي لڄ ڪان
دل لڳي، دل لڳيءَ جي رنگيني!

ڀهر ٻوٻون، چمڪ ستارن جي
خامشي، خامشيءَ جي رنگيني!

جهلملايو اکين ۾ آنسُن شيام
ٻيوسي، ٻيوسيءَ جي رنگيني!

ٿورڙي ڪل خوشي گهٽي آهي
ڪا ڪڏهن ٿي ڪڏهن گهٽي آهي!

موت کانپوءِ به آرزو ٻيءَ جي
آهي هيءَ زندگي گهٽي آهي!

وڄ هوندي نه، اولڙو ٿيندو
مينهن جي هڪ ڪٽي گهٽي آهي!!

نيڻ ۾ لڙڪ ٻئي جا، پنهنجو غم
پنهنجي پنهنجي خوشي گهٽي آهي!

نه اسين ٿي آهي نه ڏينهن آهي
هاڻ هيءَ بيخودي گهٽي آهي!

ڪيس هڻو تنهنجي بي رخيءَ جو نڪين
تو اڳيان دل شڪي گهٽي آهي!

ڏک، وڻندڙ لءِ مٺا نه، ڏکيا وارا
آهي آهي خوشي گهٽي آهي!

شيام دنيا ۾ آه، شوق جي ٻرات
يانگ ۾ لنگ جي گهٽي آهي!

روشني راهه تي اٿين ناهي
راهه آن بن ملي اٿين ناهي!

رات آهي اماس جي، ليڪن
ناهه ڪا روشني اٿين ناهي!

منهنجي ٻيڙي نه ٿي ڪپر ٻيڙي
ناڪُن گهٽ ڪٿي اٿين ناهي!

شوق منزل گهٽن کي هٿون پر ڪو
هليو همراهه تي اٿين ناهي!

منهنجي جهوري نه جيءَ کي آهي
ڪا لڳي ناهه ٻي اٿين ناهي!

تون جتان جو آتان جو مان نه مگر
ڪا سڃاڻپ هٿي اٿين ناهي!

مان پکيس پٽي نه غم چڏي پيڇو
ڪا اڳيان هئي خوشي اٿين ناهي!

شيام غم کان نجات پائي دل
ڪنهن طرح تي سگهي اٿين ناهي!

دل کي جر آئي، اکب پئي، ڇاهي؟
اکب پئي دل جي تازگي، ڇاهي ؟

عشق جي دل رکڻ لء ٻاڻ مڙيو
هيڏن هينااهين حسن جي ڇاهي ؟

پاڻ ء هڪ مرکندڙ پريشاني
هيء اسان جي حيات، پي ڇاهي ؟

چنڊ جي، رات جي چپن تي مئي
بس لائين ٿي پرهہ ڦٽي ڇاهي ؟

اهڙو غم جنهن جي واسطي خوش ٿي
دل لٽائي سڄي خوشي ڇاهي ؟

ڪو بہ ويساهہ ساهہ تي ناهي
هر گهڙي آخري گهڙي ڇاهي ؟

جن ستارن وساٽي سال ٿيا
تن جي اجراس روشني ڇاهي ؟

درد ڪالپوء درد جا ٿي گيت
درد بہ شيام دلڪشي ڇاهي ؟

لس لس ۾ هوس جي چڻ هڪ سرپڻي لهرائي
ڇا ٿورهه جوانيءَ ۾ رات آهه هينئر آئي!

ڪيڏي نه جتن سان تو دل منهنجي ٿي ونڊرائي
اڄ تنهنجي وڃڻ کانپوءِ ساڳي ٿي اداسائي!

هڪ هٿ لي رکي ڏيئو ٻئي هٿ سان ڍڪي آن کي
تو روشني ڦهلائي هڪ زندگي چمڪائي!

سورج مکي ڄڻجي تو هر ڏينهن ڪيو روشن
۽ رات جي راڻي ٿي هر رات ۾ مهڪائي!

هيءَ چنڊ جي چاندوڪي رابيل جي خوشبو ٻي
جاڳڻ جي آهي ماڻهن ساعت جي سياڳائي!

آئيندو رکي سامهون سينگار ڪيئه ويٺي
ڀر ڏيئي پٺي پڻ تو اڪ ڦون ۾ ٿي اٽڪائي!

اي شيام اکيون ڀوري بيخود هئين ڪنهن ڏُن ۾
ڪو ساز هئي شايد چاهت جي اڪيلائي!

ڪٿي آئي هوا اڄ ڪنهن جي سرهي سار ڪا آهي
اڃا جھڙ ڦڙ نه نيڻن جي، جھڙالي پر فضا آهي!

ڏٺم پهرين ئي ڏکڻي دل وري هيءَ ڏاس ڏکڙن جي
اکين جو پاند لڙڪن سان پرئم، تنهنجي سڌا آهي!

الا، هيءَ صاف آهي، اڌ رات جي خاموش چانڊوڪي
جو نوشهري ۾ ڏسندو هوس هيءَ ئي چندرما آهي؟

هزارن راڳڻين سان جا سنواري وئي خاموشي
جمارن بعد تنا ڪنهن کي ملي اني ڳاڻٽا آهي!

تصور، مورلي، سنگيت، رقص ۽ شاعريءَ تائين
نزاڪت پر نزاڪت زندگيءَ جي ارتقا آهي!

اسان آئر جي راهن سان ملايو پنءِ جي راهن کي
اڃا منزل ڪٿي آهي سفر جي ابتدا آهي!

ڇهڪي جنهن جي ڪري شاهي، غريبي مرتبو پائي
ڪنجهر ۾ گندريَ نوريءَ سريکي اِي نه ڪا آهي؟

ڇون تسا شيام تنهنجو قدر اڳتي ئي هلي ٿيندو
ته سچ سنڌيءَ جي لءِ زنده رهڻ جي هيءَ دعا آهي!

چانڊاڻي رات ۽ اڪيلائي
ننڊ نيڻن ۾ هاءِ شرمائي!

پاڻ کان پاڻ کي لڳان ڏاريو
ويٺي ڪيڏانهن تنهنجي پنهنجائي؟

رات ڪاري اسان ٻنهي جاڳي
ليٽ ڪنهن ڪنهن جي ننڊ چورائي؟

ٻنهي پاڪون تيئن شرم ٻوٽيءَ جان
اک ملائيندي ٿوڪي لڄ آئي!

شوق کان نيڻ جڏهن ٿيم رتنار
مرڪ آئي ڳلن تي لالائي!

ڳل ڇهڻ ساڻ گل ٽڙيا گويا
آئي چرچي ۾ ائن بهار آئي!

دل جي ڳالهين تي ٻهرين تو جهٽڪيو
پوءِ ٻه دل شيام تو تي پريائي!

١١٨

ٻالڪ ڪهڙو نہ جو پُتلي آهي؟
ڪهڙي دل ڪي نہ دک لڳل آهي؟

ميڙي اسباب هيترا سک جا
آدمي پوءِ بہ ڏک ڏڌل آهي!

صورتون غم جون ڪيترئون نہ ڏٺم
دل جو آئينو ائن ڀڳل آهي!

زندگي مسئلا هزار، مگر
مرڪ منهنجي سڀن جو حل آهي!

پاپ جو ٻج ڇٽيو اکين ڏسندي
ديد جنهن جي ٻڇن جو ڦل آهي!

نہ رهيو پردي جو رواج ڪٿي
اڻ ڏٺل پوءِ بہ، اڻ ڏٺل آهي!

اُهہ ڏسي آرسيءَ ۾ عڪس ڪمال
حسن سينگار ۾ رُڌل آهي!

ڪير چاڙهي گهٽيون صديون گذريون
جلد آيو نہ "هيءَ ٻل" آهي!

لڙڪ روڪي ٻلي مسڪرائي
ڪوئي ڪيئن مگر غم لڪائي ؟

باغ گھمندين ڇني گل نہ ڪٽيندين ؟
هل تہ ڪنڊن کان دامن بچائي !

خوب ڪنولن ڪنول ڪي ڏنوسين
ڪول پيو مينھن جو اڄ اجھائي !

ياد تنھنجو اُٿم غم اچا پي
ڇا ڪندو تہ خوشين جو ڪو پائي ؟

ڳالھہ ساڳي ٿي سيني ڪٽي پئي
ڇو ٻڌي ڪوئي ۽ ڇا ٻڌائي ؟

گل ۽ غنچا رهيا منھن لڪيندا
هر ڇوندي وٽي ڇا الائي !

جنھن ٻہ چاهي هلي پل جواني
هي ۽ اندي خود ڪنارا ٻڌائي !

زندگي راڳڻي روح ڇڻدي
شيام، پر ڪر ڪلاوت ڳائي !

سپنن جا ڪي ٽڪرا ڏيئي،
ويئي رات وهامي ويئي!

او جاڳو بيسُڌ، سمهي پــو
جيسين ڀاڳ وري جاڳيئي!

اُس جي قيمت پڇ سستيءَ کان
جنهن کي رات وڃن ڀانيئي!

جنهن جنهن ويل ٿي غم کان آجي
دل بدلايا پُــن ۽ آپ ٻيئي!

جـٽن اک، غنچي غنچي کولي
ٻاري ٻاري جاڳي ٻيئي!

ڪيترن ۾ اڄ ساهه ڪٽي ڏس
سرها آهن رنگ سڀيئي!

۱۲۱

ٻيڙا دل نہ ٻيھي ويئي
ڳِل نئي ٻاھر رھجي ويئي!

ڪيڏي ڪومل مورت لڪتي
پٿّر جي دل ڪاٽي ويئي!

رڻ جون راھون ڀڙڪائيندي
ڪڪري سج تان ھٽندي ويئي!

ٻول ٻڌي منصور سريکا
سُوري آخر سرچي ويئي!

قيد جي ڳڙڪي ڳڙڪي سان اڄ
وقت جي اک، ٻڻ ٻنجي ويئي!

شيام لڙائيل لھرن ڪارڻ
سدّو ٽالگھي سمجھي ويئي!

۱۲۲

جيڏي پنهنجي سونهن لڪائين
ايڏي منهنجي دل هرڪائين!

ڪالهه ڏوهون کي ڪنڌ و ڇيڻيندو
اڄ آڻيئي ڪان لڄ آئين!

ايندو چنڊ ۽ وقت نه ايندو
ويٺي کهڙا ڀــوڳ ڀڳائين؟

ساري سُــرت وساري ويٺين
اهڙي کهڙي چڙ وڃائين؟

چت ۾ چنڊ اڪل ٿيو پڌرو
ڏرڪي چانڊوڪي ڦهلائين!

خاموشيءَ جو سنڌ پڙلاءُ
هر ڏس ڇڻڪ ڪيو ورجاءُ!

لنءَ لنءَ ۾ تارا ڇڻڪيا
هيڪلي رات جو ارمر ڇهاءُ!

گل ته ته هتا نزديڪ ڪٿي
پوءِ به فضا ۾ ڇا ته هڳاءُ!

آئيني ۾ آئينو،
جڳ جو حيرت پڙلو لڳاءُ!

وڻئي وڻ ۾ ورندي پوُر
رهندو گدڙئي جو پڇتاءُ!

ڇا ٿيو ٻير ٻرڻ گهپ ۾
جهوليءَ ٻبڪيون هٿ هڳاءُ!

قول ڇڏي وڃن ته سهي
پاڻهي پوندو پوءِ کهڪاءُ!

دل جي سوڙهه لهي ويندءِ
آءُ ڪلهي اُپ هيڏان آءُ!

تنهنجو گيت رسيلو شيام
جڻ راڌا جو سهج سڀاءُ!

١٢٣

اڳي اڻ ڄاڻل ڪري لاءِ
اوندا هيءَ مڙ جهالي پاءِ!

سڳي ۽ سڳي مَن جي چاهءِ
دنيا هيءَ ڏي جُڙن لاءِ!

چورا ڪورا ۽ بڪ بوڙ
هٿ ٽڙ ٽاڻ نه ٽڪا دلجاءِ!

منهنجي وس ڪان ٻاهر آهه
پاڳل دل کي تون سمجهاءِ!

سر سان صرف نه تنهنجي گاو
ٽيال وٺي مهرو نه ڇڪاءِ!

البر سارو ممتا روپ
آءُ آءُ ڪجي پر ٿهلاءِ!

١٢٥

جنڊ جلائي جڳ ۾ جيءَ
جبل، محفل جي مشعل ٿيءَ!

ڪير سمنڊ جو آهه رتن
وهسي زهر، هلاهل پيءَ!

جيون جاڳ لئه جوڀن جاڳ
سپني ۾ هڪ سپنو هيءَ!

ڏنهنجا صبح ٽيڪ تائين
رات جي راڻي، تارا هيءَ!

شيام سڏيو ڪنهن درد منجهان
ٽڙي روح ڪئي "جيءَ جيءَ!"

جي ڪلهه ڪلي نگاهه ملائي هلي ويا
سي اڄ خيال ڪان به پراهون وڃي ويا!

آڏندي پکين جو ٻاڇو پيو پٽي تلاءُ تي
پاڻيءَ جهليو نه تن کي نه اُڇلي پکي ويا!

ٻڙهندي ڪهاڻي، اوچتو ٻجليءَ هلي وئي
ڪردار پنهنجي ڇا نه ڇڏي روشني ويا!

هن شهري زندگي ۾ مشينن جي شور ۾
اورڻ ئي پنهنجو پاڻ سان ماڻهو سِکي ويا!

آيو هوءَ آهه شيام ڪ دل جو فريب آهه؟
اک، ٿي ڇوي نه ڪيس ڏني ڏينهن ٿي ويا!

١٢٧

دل ۾ درد جي وڏ چڙهي سا
موٽي موٽي اکڻ ڀٽي هئا!

لاپ اُڳڻ جو، روپ اُڳڻ جو،
ڪڻ ٻر جيون - جوت جاڳي جا!

ٻوليم رات، ڪدمب جي خوشبو،
دل ۾ ڪي وچار جڳڻ ٿا!

ٻنڌڻجو مڌهڻجو موٽي گڏجڻ
چاندوڪيءَ ۾ پاڻءَ ٻب ٻاڇا!

ويهي گل جي ڳالهه ڪڍي ڪڍهن
ساري جڳ آئي ڪڍا ڪڍا!

پنڇر پوڇيا ويندا آهن
اي دل، توکي چوڻ ڙسي ڪا!

١٤

هُيا ٻاهر پيا ستائڻ وارا
پر جي اندر هئي ڪپائڻ وارا ؟

ننڍ پڻ جي منگر ساري ڪئي
گهڻيئي مدد ۾ وڄائڻ وارا !

عڪس آواز جو ڏسجي نه نه تو
تنهنجي فوٽي ۾ او ڳائڻ وارا !

پنهنجي نظرن ۾ ڪي چمڪ تا چاهين
نظرون ڪنهن سان ملائڻ وارا .

چاڪون هر وقت اُکهاڙا ٿيي ليڪن
لت نوان ويس مٽائڻ وارا ؟

”هئين نه ٿئي ها!“ ائي ٿي سوچن ويٺا
شيام ماضيءَ کي گنوائڻ وارا .

ڪِرٽي ڪِرٽي ٿي ڪٽي صبح ٻچا :
دل جي ڳِڙڪي ۾ ڪليل آهي ڪا ؟

مون نه ٻڌندي ٻه، ڏٺو ٽارن کي
مون ڏٺا هٿا، آهي جٽن آيا هٿا !

صبح جو پيدا ٻُڌائي جو وٽين
بس لڳي رات جي چورا ڪورا !

ڏيو جيڪي ۾ ڏيو ڪنارن لي ٿيو
موج ٻنهنجي ۾ وهيو پٽي دريا !

گهرو سنّانو ڪنڊي ڪٽن نه رهيو
انڊ مان چڙڪي آئيو ڪوئي چا ؟

هڪ سڪل ٻن ڏي ويو دل ڪٽي
ڪيس ڪٽي ٿـي وڏي جيڻ هوا !

ڏيان منزل جو ڪندي ياد پٽي
مون ڪٽي وات لي ويساهين جا !

سهر ۾ شيام سـدا ميلو ٻـر
ڪوئي چـو پاڻ کي پائي ٿڌها ؟

مُرڪندي ڪئن نه جيئن جسم جدا جيءَ جُهريا
ڪيهن ڪڏهن پنهنجي خوشيءَ لڙڪ وهائڻ به گهُريا!

نند کي ڪاٽ هٽي خواب ڪٽي ويو ڪوئي
چاندني رات جون سنسان گهڙيون، نيڻ ڦُريا!

نيٺ تارا به ٻُڏا، هير گهُلي، باک ڦٽي
ڏور آهستي اُڏامڻ لڳي رستا جو چُريا!

مان زماني جي انهيءَ باغ ۾ پهتس، جنهن ۾
چانڊ ڪنڊن جو هيو شان گلن ۾ تي تُريا!

دلڪشي آهه نگاهن ۾ نئون چهرن جي
هاڻ ۾ شيام پُراڻا ڪي مهابا به هُريا!

ٻن ڪانن نہ اکيون نہ ٿي هيون ها
"الئو نہ نہ آهي؟" چئو چئون ها!

مون سان نہ ٻہ ٻير گڏ هلن ها
ڏاڍو ڪاٿي ڪري آڻن ها!

جن پاڻ کي آزمايو هيڏو
پنهنجو ٻہ ذرا آدم کہ ڪن ها!

ٻي عقل ٻہ کو ڪڏهن چريو ٿيو؟
ڪم عقل ڪڏهن نہ سوچ ڪن ها!

ڏرڻي ٻي ڪرڻ ڪان، هي سڪل ٻن
ٻهتر هٿو هوا جي سر چڙهن ها!

ڳوڙها جي وهيا ڪيا نہ رندي
ڪلندي ليڪن منجهان ڇلن ها؟

٣٢ |

ڪري ٻہ هٿي چپ چپاپ
ڳنهنجي ڦولي ڇيڙي ٻاٽ !

ڳنهنجي منهنجي هڪ هستي
ڳنهنجي منهنجي ڌار حيات !

اي اکڙ، ڪنهنجو اوسيڙو؟
هيءَ نہ آهہ ورهہ جي رات !

ڏينهن جو جڳ سان هلڻو آهہ،
آئي رات نہ پنهنجي ڳات !

صبح هٿي هڪ اڌ ڪڪري
پر جا رات پٺي برسات !

شيام حيات بہ نعمت آهہ
وٽر ان سان شعر جي ڏات !

١٣٣

ٺهڪڻ تي اعتبار نه ڪو آسن تي اعتبار.
اهڙي جهان جي لاءِ ٽٽين ڇا نه بيقرار!

آس تيز، دُور ناٿين ڪو آهو نظر نه ٿي
وڻ وڻ جي ڇانوَ ۾ ٿي ڪيو راهه انتظار!

ڀڄلي ٻچيون اڏاون ٿي سڙڪ جي ٻنهي طَرَف
پاڇن ٿي هر قدم تي ڪيو مون لاءِ ٿ نثار!

جاڳل مفاصلن ڪان گهڻو دُور دُور شيام
تنهنجي نه هٿ هٿن ڪري دل جو ويو قرار!

١٤٢

مڌڀريل ڦل گلن جو واس
ٿڪ کان ڪوڙو ڪنهن جو سواس!

نانءُ نه ڄاڻان ته به ساڻس
دل کي نسبت جو وشواس!

اوسيڙي جو آخر روپ
مرڪ چپن تي، نيڻ نراس!

سچ پچ اُن سچ آيو هئو؟
خواب خيال جو ڇا نه لباس!

ڪنهن جي دل جي ڪهڙي سُڌ
پنهنجي خوشيءَ تئي ڪونه اداس!

غم کان ڏيندو ڪيئن نڀاس
شايد وجود جو هيءُ احساس!

گنھگار جي نہ لار ھٿي اڄ ڀڳاءِ پر.
شڪ گل ۽ ٻولبر جي نہ لڳي ھاءِ ٻاءِ پر!

ھڪ نقش خوشنما ھيو پاڻيءَ جي سطح تي
اُڇلائڻو ٿو نہ پار چاڻ پٿر ڏلاءِ پر!

اي شمع پوٽين ٻهرجي، ڇو ٿين ٿ ڦڪي ڦڪي؟
تو تي نہ آئندو راحت ڪي سڀ جي اھاءِ پر!

ڇا ٿي لڳي سمهي ڇو اڇني هاڻ راحت جو؟
ٻولڻي لڏي تي ڇاڙ نہ مڇهند جي ڏاءِ پر!

آٿي ڏسڻ پر ڊاوري، تي ٻاڪر پر مورتي
اھڙو نہ ڇا اثر ھيو مڇهنڊي ڇهاءِ پر؟

واپس ڪيو ڪتاب جو، اُن پر ھي ٻڪڙي ون،
ڪيڏو لڳين تي شيام رڪو ھوڻ سڀاءِ پر!

ڏسي شڪل پنهنجي پڻ مر شڪ الهيءَ ۾
ورائي اورائي ڏنم آرسيءَ ۾!

سڪ هيڏو آئت جي هڪ لفظ خاطر
الاءِ پيٽ ڪيڏي نه اڄ زندگيءَ ۾!

ٺهيو روح جن تن جي نختي لئي لٽڪيل
هٿي ساهه جي ڏور ڦاسي ڳچيءَ ۾!

دولهانيل دليون ۽ اکيون چا نه ڳاڙهيون
ڏکي آگ شايد هٿي آدميءَ ۾!

ڏنو گهر ٿو ڳولهين نه ساموهن اٿئي
پڇين شيام لاءِ ٿو نه هن جهوپڙيءَ ۾!

وڃائي پيار جي نظرن جو اعتبار ڏٺم
هوس جي چوٽ لڳل دل کي داغدار ڏٺم!

عجيب آهه، سراسر هي زندگيءَ جي اُفق
اُتي اُمنگ جي چهري اُتي غبار ڏٺم!

ڀرم هيم نه وساري ڇڏيو اٿس، ليڪن
مليو نه پاڻ جيان ڪيس بيقرار ڏٺم!

مٿان اچي ڪٽي، در تي ڏنم نه ٺاڪ، لاٿم
چوڻ ٻڌا ٿي ڪري هن جو انتظار ڏٺم!

اکين کان دور وڃي هو نظر نه آيو وري
ڇڏهن ڇڏهن به ڏٺم ڪيس ٻهرين بار ڏٺم!

مٽي مٽي نه مٽي شيام جيئن طرح دوري
هليس نه پاڻ سان هلندو هي رهگذار ڏٺم!

رات جي پيٽ سمائي جيءَ ۾
صبح ٿيندو ڪو هيو ڪڙڪيءَ ۾!

ڦول ٿي ڪو نہ مڃهاڻن اُڀري
ڏوڙ ٿي خواب ڪُنڍيا ڏرڻيءَ ۾!

زندگي پيٽ اُڃا پيٽ اُڃين
ڏس نہ هن ڳهاڙ جي ڳهرائيءَ ۾!

ڪن پہ بادل نہ هٿي چاوڪٽي
ڏرتيءَ سُڪ نہ پٽي گرميءَ ۾!

ٿروري مثل ويو هانءُ ڪنبي
ڪجهہ نہ هٿو ذهن جي اونداهيءَ ۾!

سوچ جي لهر ڪُڏن ۾ ليڪڻ ڻ
پهڻ اُڇلائين نہ تو پاڻيءَ ۾!

١٣٩

ڪيڏو سورن جو سلطان
سُک جو ڪو نہ هيو امڪان!

سيتل ڇانيا ڪنهن جي ياد
رڻ جو پنڌ نہ ٿيو آسان!

تنهنجو صَدقن جو وشواس
تنهن ۾ منهنجو هاڻ گمان!

ڦوٽو پاڻيءَ جو هئو ڪالهہ
اڄ نہ آڳاهہ سمنڊ انسان!

سَرُ ٽڪرائي ساحل ساڻ
ماڻو ٿي ويو هر طوفان!

ٻوليءَ جي هر هنڌ پچار
پر ڪو سڀ جو آنءُ نشان؟

جاڳيو آهين ٿيءَ سجاڳ
ڪيئن سپنن جو احسان؟

صبح ڪ شام جي آهہ شفق
شيام اڻيٺي ڏِس جو ڌيان؟

[illegible]

جي ٻريءَ ٻاريو اکين ساڻ لڪ لڳيون
سون ڀتيان جوڙيون سدا چلنديون پيون!

هيڪلي سِک جِين جي ساعت آهي
جهنگي گولڙ جون گهڙيون ويڙهي وٽون!

راحت جا تارن مٿاهل ڪيڏا نـه دائم
ڪنهن طرح جڏهن ٻ اکيون اٽڪي پون!

هن وهاڻي کي اُفق وٽ صبحدم
کي نه ڳالهيون چنڊ شمس پس ٻ چمون!

تون ٿي چڙ چا چا آهين ٻ تو ڏٺو؟
دل جي آئيني جون تو ٽڪرون ڪيون!

چنگ هٿ ۾ کڻ، مون سر تان هٿ کنيو
تو ٿي ٿي گرنار جون ڳالهيون ڪنيون!

١٣١.

لِيڪ ٻَڪي ڪٿي ٻهتو آهيان
مان ته هڪڙو نه ٻه اهڙو آهيان !

الدلت جان نه گهٽو ئي رنگين
ٻوءِ ٻہ ٻاٽيءَ ئي ئي ليڪو آهيان !

اي ڪليءَ، ٻيڪلي ڪهڙي ڪارڻ؟
صبح جي هير جو جهوٽو آهيان !

مون ڏي ڏس ٻاڻ ڪي ڏسندين مون ۾
مان نه آئينو ئي تنهنجو آهيان !

حال مون کان نه پڇين تون، ٻر چا
ٻاڻ کي ايترو وڇڙو آهيان ؟

منهنجو اڳيان ۾ ٻه نه هتو ڪوئي مگر
ڏار تو کان ئي اڪيلو آهيان !

روح ۾ ڪوئي سمايو آهي
شيام، ڪنهن جهڙو نه اڄ ٿيو آهيان !

صبح تنهنجي جو اُجالو ٿي ڏسـ مان
منهنجي ساٿيءَ جي نه اوڙدهه لون ٽڄان!

شام ۽ تنها راهه ۾ دل پڻ اداس
اوچتو ٿي لون اچي لڳتين اُتان!

ڪڏهن ڪڏي ڳالهين ۾ تنهنجي ڳالهه پئي
سلسلو ڳالهين جو قائم ڪئن رکان؟

اِٿي هوا جو جهوٽو آيو در کليو
تنهنجو فوٽو پڻ ڪريو ديوار تان!

پيار جي پانڊين جي دل ۾ وسوسو
ڪير ٽپندو ڏار ڪهڙي موڙ ڪان!

هر خوشيءَ هر غم ۾ ڳوليم توکي شيام
جام جوڙي جيءَ ۾ تـو ڪيمت جان!

ڪين مون سان وڌاءِ پيار اٿين
ياد ايندءِ ڪير بار بار اٿين!

ڀـان ٻيڻان هوس اوهٽ ۾ ٻيٺو
هوءِ ٻيس جو ٿي انتظار اٿين؟

لون ته ڪنجي هلئين ڪنارو ڪري
هٿين ڪنجڻ له بيقرار اٿين!

ڪنهن نه ڪنهن موڙ تي ڪريو هرڪو
زندگي راهه پيچدار اٿين!

چوطرف گل جون پنکڙيون پنکڙيون
وانڍ ۾ ولو ڇڏي ڪو ٻار اٿين!

لڳو خالي اڱڻ ڏسي پٺ تي
شيام جهرڪين جي ڇپ قطار اٿين!

ٻار آهيم هٿ وس جا تو ڏيکارڻ اها چاهيان
پنن تي سبز وڻ، رنگين گل ويٺو چٽي لاهيان!

جڏهن گهر جي اڪيلائي گهٽبو وياڪل ڪري دل کي
پٿين تي چاڪ سان شڪليون ڪڍي هر هر اُهي ڊاهيان!

اُتي اڌ رات جو، هٿ پاڻ کي لائي ڪيم پڪ پئي
ڪٿي ڏيهن جو وساري پاڻ کي آئون نه مان ناهيان!

رهيس اُٽڪڻ گهرائيءَ ڪان پڌجي مان نه اڄ تائين
چڙهيو سينور جو دل جي سطح تي ڪهڙي طرح لاهيان؟

نه جڏهن مون ڏاڍهن رستي تي نهاريو اڪ ڪٺي پوُرو
انهي جي گهر ۾ ڳالهين جو نه مرڪز مان ٻڌيو آهيان!

١۴٥

جوڻي آهيان سوڻي آهيان
هر ڪنهن لاءِ نه ٻہ ساڳيو ناهيان!

مان ڪٿن ڏوکي ضد ڏان .لاهيان
ڪٿن سمجهايان ڇا ٿو چاهيان؟

تو ٻن منهنجي ڪهڙي هستي
سو ڪجهه آهيان جو ڪجهه ناهيان!

ڪالهه سڏ بس جي پٽ ڏيندس
ٻر توسان ڪٿن سيڻو ساهيان؟

راحت جو پالڊ نہ پڪڙيم همت ٻہ
منهن سان سج کي پڻ ساڙاهيان!

ڏون ڪ. ڻ آئين بس ٻہ ڻ بيٺي
پير سان ليڪا پائي ڊاهيان!

ڏٺي تهڪ ساري فضا کي ڀريان
مگر دل جون ويراليون، ڇا ڪريان؟

اسان ايهي ڳڻي، ڳڻ هڻاسين ڪٿي
الائي ڇا سمجهو ٿي دنيا ڀريان!

الم هن سان ناتو نه ڀر ڀوه ٻيي
ههڙي جي اڳيان ڇا اکين کي ڪريان؟

الا، جهڙي انسان جي بيوسي
نه ڪو حرف اي شيام، توکي ڏيان!

ڇانوَ ۾ تنهنجن نگاهن جي هُيَم گهاريون گهڙيون
ڪامڻڙ هن زندگيءَ جون سي ئي ٻاجهاريون گهڙيون!

اُوچي ٽاريءَ تي ٽڙي سونهري چمپڪ جي ڪلي
دُور هوندي پڻ اُهيءَ ٿي منهنجون مهڪاريون گهڙيون!

ڇا ڇوان هيءَ زندگي، هيءَ زندگيءَ جي ايوسي
گهارڻيون پيون ڪڏهن پنهنجون سڏي ڏاريون گهڙيون!

”اڄ“ اُها آهي ’سياڻي‘ ٽالگهه جنهنجي ڪلهه هُيم
ڇوڄ واريون ڪٿي نه آيون ٻٽجي وڇاريون گهڙيون!

هاڻ اونداهيون گهڙيون ۽ تنهنجو اوسيڙو آهم
ٽٽڪندي ڄڻ هُن لهه وئيون روشنيءَ واريون گهڙيون!

جنگ جون ڪاريون ڀيانڪ ٿي هيون رانيون آهي
نرم جهرمر سان ٿي ٽارن جن جون سينگاريون گهڙيون!

مون جوانيءَ ۾ گذاريون جن ڪلفتن بيچ ٿي،
اڄ بہ تن پُرشور اوڀاريون ۽ لهواريون گهڙيون!

سهڻيءَ کي لهرن تي هڻايو
منهن نه ڪپر ڏي هن ڦيرايو!

چنڊ آڏامڻ ڏسي وڻ پويان
ٽهڪندو ٿان ۽ چپن تي آيو!

ليڪ نه ڏسڻ ۾ پنهنجائيءَ سان
اڄ تو ڏسندي ٿي شرمايو!

دل ۾ اڪنڊ نه پريان ڳلي خوش ٿيون
ٻيهي گڏ نه ٿي نه تو ڳالهايو!

تون ڄاڻين ڪم تي ڪم آهن
تو هولڊي کي ياد نه آيو!

ڏڪڻ ڪٽڙو اشيام نه ڦٽو اڳئين پر آئي
وڻتر ڪنهن ڪڍڻي ڳوڙهن ڳهايو!

مٿان ٻاڙ ڪي ٻاڙ لڪايو
منهن آئيني کان به ڇپايو!

هيءَ ٻنهجي سڌ مان ٿي سڌ هئو
ڪنهن ٻئي جو آواز نه آيو!

اُس کان ڪيسين ٿائين لِڪبو؟
ڇانوَ ۾ ترسڻ آهه اجايو!

هر هر موٽيس ڇڙوائي ڏي
منزل جي ڏِس ڪنهن نه لڳايو!

پاڇو پاڇي ۾ جڏهن رِليل
ڏک ۾ ڏک اُن ريت سمايو!

شيام حيات جو آرهڙ اُٿن هئو
سر تي اُس، پيرن ۾ سايو!

مومل سمجهي سُٽ منجهايو
ڪو هڪ راڙو جنهن سمجهايو!

ڪوني خيالن ۾ ڦٽڪيو ٻٽي
ذهن ۾ ڪنهن هو ڄار وڇايو!

ٻت لي ٻاڇي جي چرٻُر ٽي
دل ٻي ڪجھ وسواھ وڃايو!

غرق نه گهري ساگر ۾ ٿئين
لهرن سان ڪو سر ٽڪرايو!

ڳنڍڻ هاڻن ٻنڌڻ نيڻن
ڏ ٿڌلو جيون روپ پسايو!

ٻڪ جي وڻ هيٺان ٻه ٽنيءَ ۾
سر لي پيو ٻٽي سيتل سايو!

ٻُوري نيڻ ڏنه جي سپنا
مون ڪن سپنن کي جاڳايو!

دل جي ڳالھ ڪڏهن ٿي ٻُوري
شيام نه ٻُڇ چا دل ۾ آيو!

١٥١

آرهڙ جي آس، هيڏو رنڌو
ليڪن وک وک تي هئو پاڇو!

پرم نگاهن تي دل خوش آهه
عشق تي لڇندو ليڪ هي جذبو!

نئون گڏ آهين اهڙ نه آهي
ٿوڪان وچڙني هئو اوجاڳو!

تانگهه تلاش هجي پي کنهن کي
توکي پاڻ نه آهي اوکو!

مون نه ڏسيو پر تو نه ڏٺو ڇا
ڪهڙو مون کان حال پڇين ٿو؟

پوئين پهر جي چانڊوڪيءَ جان
ڦڪو ڦڪو هئو ٿڌڪڙو لهجو!

همت آلا ۽ ڪارا ڇا ڪيان؟
شايد ڳوڙها شيام اگهيا ٿو!

ڳالهائيندي نيڻ جهڪيئہ ڇو
ڳالهہ ۾ ڪو ڙو هئو مطلب جو؟

ٻنهنجي آپسي ڪان اچ ٻاهر
ناهين ڇڱي ۾ ٻون ٿي هڪڙو!

ڪير بهارن لائين ٻهڪي
آيو سو ڪنڊن ۾ قاتو!

ماڳ هيو جت راهون ڳڏ ٿيون
پلجي پاليو جون ڇوڙوالو!

ٻاجهو ٻڻجي رهيو جيسين،
سر تان سچ جو بار نہ لهندو!

آهي آہ نہ داهن ڇپن تي
گهرو ڪو احساس ستم جو!

ڏيرر ٽٽل عڪس جو ۽ مان
ڏرڻن ٽڪرا سچ جو ٽڙڪو!

١٥٣

اڄ جي هتي نہ ڪا امّيد يا وعدو ڏنل تنهنجو
اهيءَ هوندي بہ ڪرڙو هئو اکين کي تنهنجو اوسيئڙو!

آئين تي ويٺي ويٺي گهر خيال آيو آئي لڪتس
اچي رستي تي بيٺس جڻ هيم ڪنهن کي وٺي اچڻو!

هيون راتيون وڇوڙي جون نہ ايڏيون ڪين اونداهيون
پر پلڪن لئي ڪنهن ڪنهن مهل تارن جو بہ چمڪو هئو!

پرين! اڄ ياد آئن آئين وساري پاڻ کي ويٺس
سچيتائي جنين آئي لڳو سنسار پڻ سپنو!

اسان جا جسم رڪ تي ڇڙ وڇڙ ٿيندا هوائن ۾
فضا ۾ شيام پر آواز منهنجو تو کي ڳوليندو!

ڪٿن چاڙهو لهه ديوار جي پاسي ۾ نهاريو،
وقت آهه ٻپهريءَ جو اهو ڇو ٿا وساريو؟

آءِ مان نه چئي ڪنهن به نه لاٿو ڪوئي ٽاڙو
مٿيءَ مان سڀن ٿاهي ڏيو مهل نڪي پاريو!

ٻالدي نه نه ڪو شيش محل دل جي مان لڪتو
ٻاهر جي لڙارن پاپي ڪيڏو بنه ڌتاريو!

بس چئني طرف رنگ ۽ سرهاڻ اڏامي
طوفانُ خزان ڪين بهار آهه اُتاريو؟

نيڻن ۾ ترڀا لڙڪ، لڳي مرڪ چپن تي
مون ڏانهن نهاريو تو، مون تو ڏانهن نهاريو!

هيءَ درد جي دولت ڪوئي سڀ لپيندي چئي وٺو
هن ساڻ حياتيءَ کي بگاڙيو ڪ سنواريو!

١٥٥

مان هوس هتي ٿي ڏسي اڙي چنڊ ستارو
ڪن ٿي نہ لڳي اکيون، ويو ڪيڏاهن نظارو!

اڃا پي ڏسي ڪٿين پيرا ٿيو آهي سفر ۾
آڪاس مان تارن ڪري ڦهلايو انڌارو!

ڏنڊ ۾ رهي ناءِ ارادن جي سڄو وقت
هيڏاهن ڪنارو هيو هوڏاهن ڪنارو!

ڪلهه رات گهريو گهيڙ ٿي ڪنهن پيلو پڳل ٻٽي
دريا ۾ ٻـڏڻ ڪاڻ ڪو گهربل هئو سهارو؟

رڻ جون ڏسي لهرون نہ وڌيو شوق ٿي تنهنجو
دريا ٿي اچي ٻڻ وٺي ونس مان ڪنارو!

١٥٦

ڪڏهن ڪي ساريو ڪڏهن ڪي وساريو
مون نه انهن ئي وقت گذاريو!

خاموشيءَ جي گهري غفا ۾
ڪڏهن سنگيت جو ڏيپڪ ٻاريو؟

سج نه ڏهاڙي اڀري تو، پر
اڄ هڪ ڪرٽي رُوح اڀاريو!

جڏهن جي نظرن جهوري لاتي
تڏهن جي نظرن جيءَ قراريو!

دل ۽ ساگر ۾ چالبوڪيءَ
اڄ ٻي جهلمل شور اٿاريو!

مرڪ چپن تي شڪل ڏڪاري
ڪهڙيءَ ڏل سان شيام نهاريو!

١٥٧

پيار جو پيرو پڙ لهي نه سگهيو
ڪوٺي دل سان ڪٿي ملي نه سگهيو!

آهه-هر دل جي درسني ليکها
صاف صورت ڪري ڏسي نه سگهيو!

خوب سيکاريو زندگيءَ سوچڻ
پر ڪو سوچي چٿڻ سڪي نه سگهيو!

ٿيو گمراهه روشنيءَ ۾ آهو
راهه اونده ۾ جو پائي نه سگهيو!

تو چيو سچ ؟ مون به سچ ٿي چيو
ڇاڪون ويساهه پوءِ به ٿي نه سگهيو؟

ڳالهه ڪهڙيءَ ٿي شيام چپ ٿي واو
لفظ پورو به ڇو چئي نه سگهيو؟

١٥٨

رهبر جي مجبور، جي نه مجبور ڪيس هٽايو
تڪليف سهو راهه جني ۾ سا راهه مٽايو!

اونده ۾ ڇڄي ساٿ ڪانه، پتڪي نه وڃي ڪو
اي ساٿيو، آواز جي مشعل کي جلايو!

هر ڪن ۾ لکين روپ ۽، هڙ پل نئين دنيا
هڪ لعب جي جهوني ۾ تو ڇا ڇا نه وڃايو!

شايد ڪا گهڙي ڇانوَ ۾ ساهي به پئيون ها
رستي ۾ مگر وڻ ڪو ڏسڻ ۾ ئي نه آيو!

ٻن ٻن تي به آهر ۾ گهڙيو قول آڏامڻ
ممتا وچان ٻنهن ڪيس ڇڪي سيني لڳايو!

مدت تي وٺي شيام اڪيلو مولڪي رهندي
اڄ پنهنجي ئي پاڇي ڪـو آلاءِ ڇرڪ ڀرايو!

چاهيو هو مون تي، تنهنجي نه اندر ۾ ڪجهه نه هو
بس چنڊ جي ڪشش هئي ساگر ۾ ڪجهه نه هو؟

ديويءَ جي مورتي، تـي نميو لوڪ جنهن اڳيان
فنڪار جو خيال هو پٿر ۾ ڪجهه نه هو؟

خوشبو جي آئي ڇال، ڪڏيا رنگ ڪلپنا
جهولڪو لڳو هوا جو ٿي، پل ڀر ۾ ڪجهه نه هو!

ويرانيون هتي هيون ويرانيون هتي
ڇا شهر ۾ رکيو هو جي ڪنهن هر ۾ ڪجهه نه هو؟

هن اجلي نيل رنگ ۾ ممتا جو هيءَ لڪاءُ
سورج جي روشني هئي امبر ۾ ڪجهه نه هو؟

١٦٠

ھوا جو اِنَ ڪوئي جھولڪو لڳي ويو
مگر بند دروازو جھٽ سان کلي ويو!

ڪٿي ٽارچ ڪلھ رات ڪوئي لنگھيو ھئو
۽ ٿي مدت روشن ڪندو ھيءَ گھٽي ويو!

رکيو پير سنسان رستي تـــي مس مجنون
جـــو پاڇي کان آواز مھنجو ڀڄي ويو!

ھنئو ياد پنھنجي ۾ـــ اِنَ ايندي آھي
کو پنھنجو ھيو جو لڳي ٿو رسي ويو!

الاءِ رات جي خامشي شيام گھري
ڪري زور سان ڪوئي سڏ، مات ٿي ويو!

١٦١

جهيڙو هڳاءُ ۽ ڳُهڻ جو ڪو ڌيان ڪيترو
جو ڳجي اٿي ٿيو هـو پشيمان ڪيترو!

ڪاڪن نـه دل وسي ٿي وٺي ڪنهنکي اچ ڏسي
پنهنجي نظر ٿي مون ڪيو ايمان ڪيترو!

خوشبو ڀريل هوا ۾ ڀريل ڏوڙ نـڪ هئي
اُڏيون مون خود اکيون ٿي پريشان ڪيترو!

اَن ۾ رکيل هُيا جي ، ڪمائل ٿي ڳل هُيا
چمڪايو هوش پــر اکهي گلدان ڪيترو!

هـــر درد مند واسطي همدرد ٿـــي پيو
پنهنجي سکن لءِ شيام هئو حيران ڪيترو!

١٦٣

درد جو ڏهرو ڏان سڀن لاءِ هڪجهڙو
عشق جو هيءُ احسان سڀن لاءِ هڪجهڙو!

ٽوٽي نه پنهنجو پير وڌايو رستي تي
پنڌ ته هئو آسان سڀن لاءِ هڪجهڙو!

ڪنهنجي اکين ۾ آب چپن تي ڳل ڪنهنجي
دل جو ناهه بيان سڀن لاءِ هڪجهڙو!

هاڪو پنهنجو هاڻ ڪري ڪٿ ڪنهن وٽ ڪو
سورن جو سامان سڀن لاءِ هڪجهڙو!

ٽڪيو ڪنهنکي شمع ته ڪنهنکي تارن جو
راتين جو امڪان سڀن لاءِ هڪجهڙو!

ڪنهن لئي ڪي پير ڪي گل پيرن هيٺان
گلشن جو ارمان سڀن لاءِ هڪجهڙو!

منزل جو آواز پيو ڪن ڪنهن ڪنهن جي
رستو هئو سنسان سڀن لاءِ هڪجهڙو!

ھو جنو اڳ، ھئو ھاڻ ڪٿي سو؟
پيڇو پاڇي جو اي دل، ڇو؟

ڪنھن جي دلاسي رھبو ڪيسين؟
اٿبو ھاڻي اڳتي وڌبو!

منزل پياڻي ساڻ ملي ٿي
مشڪل ملندو آھي رستو!

ايڏو پارڻ ڀار نه دل ۾،
ان کي ٿو ڏي ھلڪو!

ليٽڻ ۾ مون لڙڪ لڪايا
تنھنجي پلؤ تي ڪو حق منھنجو؟

سج ٻي لٿو ھل گھر موٽي
شيام چراڻي چنڊ جو پيڇو!

١٦٤

دل ۾ ٻاھہ ٻري جا آھي
جي نہ ڪوئي ٻي ٺاريندو،
آب اکين جو ڇٽڪي ڪوئي
ٻاري ٻيٽ ٻاريندو!

ڪيسين ٿائين لڪيندين ويٺو
ھي سنسان سُتل راھون؟
ٺھڪين قدمن جو آواز
او راھي، ڪين اُٿاريندو!

چاھت جي پڙ پالڪ ۾ ويھي
جي ڪو راڙ مچائيندو
ڪو نہ ٻڏاڏو ڇرڪ ٻڌندو
وستيءَ کي ڊيڄاريندو!

جڏھن نہ بھار جا سپنا سانڍيا
ٻارن وارن ڏسھڻ ۾،
ڦاڳڻ جي ايندي سو وڻ کھڙا
ڳُولھ نوان ڏيکاريندو؟

راتہ اڌاري ٻامت ھٿي، ٻر
چمني ٻاسي شور ٿني شور
سُڌ نہ ھيم ھي شور اکين ۾
ھيڏا روپ اُجاريندو!

ڪنھن جي ڏيان جي چالو ٻھاءِ
ڪنھن جي آس جي آس ڏاران
ھن دنيا جي لستيءَ ٺڏيءَ ۾
شيام ڪوئي ڪٿ ڳھاريندو؟

١٦٥

کيڙ ساگر مان نــه ڪو جل اڪتو
مون ولوڙيو تــه هلاهل اڪتو!

گهر ڇڏي ڇانـــو ۾ وڻ جي ويٺين
جهُونءُ جهولي جو نــه سيتل اڪتو!

تو ڇني ڦوُل ڪيو هٿن پـــن پـــن
ان مڌجهان کهڙو يـــلا ڦل اڪتو؟

رنگ جي پردي ۾ جيڪر نــه ڏٺم
بـــاغ ٿـــي ٻاهر ۾ ورنـــل اڪتو!

ويٺو ڳم سم جـــو هيو شخص پريان
سو اٿڻ ساڻ تہ هاڇل اڪتو!

وهسندي ڪي جو ڪياٿين ڳاڻهون
شيام ڪنوٽين پريو بادل اڪتو!

اکين ۾ دل جي شمع کي ته ٻاريو شيام آهي ٿي.
مگر اونداهي اوسيڙي جي راتين جي نه جي وئي؟

ڪري جا وچ هٿي آپ مان وٺي ڏرليءَ ۾ پيهي پئي
لڳي جا باهه گلشن کـــي اڃا ٽائين ٻري پئي!

جنڊ مان ٽنگ تي ڪلهه ڪوهه ۾ ڪنهن ڀاڄ کي اڇليو
ٽري پيو لاش اڄ، پر آتما هن جي اُڏري وئي!

انهن لفظن ۾ ڇا ڪنهن ٻئي نه پنهنجي دل ۾ سوچيو هئو؟
ڪڇو مون، الڪري الزام آيو صرف مون تي ٿي!

ٻڌارون سوُر جون ڪيڏيون نه لکيون رو ارو پنهنجي
وڪيل آئيدو آئيندي اڳيان هئو، عڪس هئا ڪيئي!

ڪڏهن جيءَ ڪنهن جي ڪنهن جي ۽ ڪٿان جي ياد اچ ويٺي
ڪلهي ڪنهن جي، ٻهارڻ دل کي ڀڙڪايو ڪٿي ليٽي!

هوا لڳندي ڪليون ٽڙنديون ۽ ٻوٽا ڦر ڦرائيندا
دليون ڇڪينديون، ٻرن سان ٻنڪڙن جي ياد لڳندي ٿي!

مٿان نازڪ ٿڻي، ٻوري ڪري سمهندس ڪٿائي هيءَ
لڳي پيو منهنجي حالت کي ڏسي آهي لکي وئي!

هجڻ ڪان هيترا ڇهرا سچاءُ ٻر ۽ هڪڙي ٻي
وڃڻ کان مون لکي ڪنهن روڪيو نه کي ٻرسايو همت ڏيئي!

جڏهن کان ٻڌڪي آهي شيام ٻڌڪي ٿي رهي آهي
رهي نه ۽ مُنڌن ٽانين نظر هيءَ ڇهري هڪ ٿي ٿي!

١٦٨

اڄ نه سڄڻ جي رات وهاڻي
پر ڪنهن پڙهي ۽ ڪنهن ماڻي!

سُرخ اُفق جا ڏنڱ صبح جو
رات جي آڪ اوجاڳي هاڻي!

حال پڇو ٻنهي ڄڻن ۽ ٻراڙن
دل جو دک نه سڳهيو ڪو ڄاڻي!

آياسين نه سپرن ٽي سوڻ
پر جي هوندو گهرو پاڻي؟

مک لڱين ۾ جهو واءُ وريو جڻ
گذريل رُت جي ڏَوُڙ آڏاڻي!

ڍهلي هيڏي ساري بستي
شيام تڏهن ٻي دل ويڳاڻي!

١٦٩

منهنجي دل تي اِئين شڪي آهي
دوست، تنهنجي نه ٻي رکي آهي!

ڏيان تنهنجو ڪڏهن نه ٻه هٿڙو
زندگانيءَ جـــي ٻيوسٻي آهي!

پاڻ سان پـــڻ لڙي رهيو آهيان
منهنجي دنيا سان جنگ پي آهي!

تـي ڏنو پماڻ ڪـــي جلائي مون
روشني مـــون ۾ ڪيتري آهي!

ڪنهن نه ڏاهون ڪيون تي ڏينهن ڏني
روشني آهي؟ زوشني آهي؟

زندگيءَ جي سفر ۾ مون سان شيام
ياد تنهنجي ٻـــه ڳـــڏ هلي آهي!

١٧٠

راهي ڪِرِيو تــي اوڙ ٻرو جٽن هجي هجي
منزل لڪائي وڇوڙي گهنڊن وڃي وڃي!

ڙوڪيو ڳُنُهه جي راهه ڪان ٿڌهجي لڳاهه تي
منهنجو وڌيو نه پير ڪڏهن پي ڪجي ڪجي!

هيڏانهن آرسيون هيوُن هوڏانهن آرسيون
ٻان پاڻ ڪان ٻچي نه سگهيس ڪي ٻچي ٻچي!

جاڳي اُفق اُفق تــي ٻدا ڪنهن اُميد جي
تارا نه ائن نــه راهِ ڪٽن ها سڄي سڄي؟

اي شيام هيڪلو تي ڪو وڌ لڌو رهيو اڳيان
۽ پويان راهه تــي لڳي ڪيڏو لڄي لڄي!

١٧١

چُپ تہ چُريا اڄ ڳالهايو پئي
سامهون ڪين آئين آيو پئي ؟

دل مان ٿي ليڪن ۾ چمڪي
مون اُن مُرڪ لئه واجهايو پئي!

رڻ ۾ رات، سڪوت چمن ۾
ڪنهن نه پڪاريو، ليلايو پئي!

پياس پڏڻ سان مور نہ لهندي
سُهڻيءَ کي ڪنهن سمجهايو پئي!

منهنجي گهر ۾ آهي ٿي تارا
تنهنجو اڱڻ جن چمڪايو پئي!

شيام تون ڪٿان هن پاسي آئين،
جنهن ۾ ڏنو تنهن ورجايو پئي!

ورهيه ۾ اڄ ايڪانت لڳي پئي
ڄڻ ٿو ٻاڻ رهاڻ ڪٽي پئي!

تارن جا هٽن جُهمڪ ٻڌائي
ڪهڙي ڳالهه تي راس نٿي پئي؟

تبال ڏئي چپٽي تي وڃائه
موسيقيءَ جي ڪلي ڦُٽي پئي!

سهڻن تارن ڏي گهوريم ٿي
سونهن ته ڪالهه مون نه ڪسي پئي!

ٻوڪن ول جي چانڊو ڳلائي
پر بس آئس ڏانهن هلي پئي!

لفظن ۾ نه هُيو سڀ مطلب
خاموشيءَ ۾ رمز رکي پئي!

چنچل مرڪ، نگاھ نياري
پنهنجي پنهنجي نياري نياري!

پيار ٻڌايو توکي سهڻي
سونهن ٻڌايو توکي پياري!

مرڪي، نيڻ جهڪائي مرڪي
اڄ ڪنهن تنهنجي ياد ڏياري!

رات رهيون مهمان تني ليڪن
تو تي ڪئي هر خاطرداري!

جوت ڪيئہ گل اندر ايندي
مهڪي پيئي رُوم انداري!

صبح جو نڪريو رنگ ٿي آئو
سُرمئي گل نہ اکيون رتاري!

هيٺ اکيون ٻر ٻوءِ ۽ ڏٺہ ٿي
دل کي آئي ۽ ڏٺہ دلداري!

ڏيري ڏيري لهرن کي اُن واري ٻي ويٺي
دريا جي هر شادابي تي رُڃ رکي ويٺي!

ٻوٽن جا ڇڙيل پر لڪتا جنّ مون مُٺ کولي
رنگ جي دولت پاليم پٽي هٿ آهه اچي ويٺي!

سر لئي ڀوئي آوازن جي هٿ هيڏي ساري
ڍهليءَ ۾ دل خاموشيءَ جي وات وٺي ويٺي!

پٿر جي چپ جنهن سان ٽون سر ٽڪرائي موٽئين
فنڪارن جي هٿ لڳندي ئي ڌٻوري ٿي ويٺي!

ڪنهن جي دانهن هئي جنهن دل کي شيام ڇڏيو جهوري
مون کان ٻُلجي علم عروض جي ڄاڻ سڄي ويٺي!

ڪھڙن ٻُوڙن ۾ دل پيٺي
ٽوڪي پيي جڻ پالجي ويئي !

غم جون راتيون اڄ ٻہ آهي ٿي
ٽرڙي چمڪيا تارا ڪيئي !

ياد پيون ٿيو صرف جفائون
ڏنھجا ٿورا پيي نہ گھٽيئي !

صورت صورت مون ٿئي ڳوليو
ٻن نيڻن کي ور ور ڏيئي !

نيڻ مليا مس ڪنڌ نوائيہ
ويئي چوڻ- ڪان ڳالھہ اڳيئي !

شيام چوڻ جو ڏانءُ هجي ها
ٻڌڙي ها چو ڳالھہ ڪندي ٿي !

ڏني ڏيپ جي ڪري اڄ پنهنجو پاڇو پڻ وڻي آئي
جڏهن ڀي هونءَ ماڻ آئي هميشه هيڪلي آئي!

اهو ئي گهر، در ئي ساڳيون، وڻ ٻن تي وليون ساڳيون
مگر سا شڪل گل جهڙي ڏسڻ ۾ ڪينڪي آئي!

کليل ٻي ٿور اک، وانگر لڳو ٻئي گهر جو دروازو
اچي بيٺيءَ ٿڙن اُن تي پانءُ اُن ۾ روشني آئي!

ٻهه، وسري وئل چهرا ڏٺي تي سال ويا جن کي
پرين، تنهنجي جدائيءَ ۾ انهن جي ياد ڀي آئي!

جدا ٿئين جنهن گهڙيءَ تي ان گهڙيءَ کيڏي نه دل ٿڙڦي
انهيءَ ڪانپوءِ تنهنجي سار ساري زندگي آئي!

دنيا آهي ۽ دل آهي
پنهنجي پنهنجي منزل آهي!

دل ڏيڻي خوش ٿيا دل وارا
ڪين به ٿيو ڪي حاصل آهي!

هجر جي جهولڪي لاءِ سڪي دل
ڇا ڪنهن گل ڏي مائل آهي؟

تون پاڻهي آئين، هون ته ڪيڏو
توکي پائڻ مشڪل آهي!

تنهنجي نُر ۽ جڳ جي سامهون
اڄ ڳائڻ لي ٿي دل آهي!

١٧٨

اڄ نه سهي پر هڪ ڏيهاڙي
جڳ کي مُٺو موٽِڻو ٿاڙي!

ڇمڪي ذهن ۾ هلڪي دل ٿئي
سچ کي منهن ڏي سپدا ساڙي!

پير پرايا اهڙا پڻ پنهنجن
مشڪل پيئا قول لتاڙي!

ڪاغذ جا گل مالهاڻن لءِ
سوڀ کٽيائون باغ اجاڙي!

ڙي ٻاچو هيءَ ڏيهه اُسن جو
مٿان ڪو نڪري مٿي اگهاڙي!

١٧٩

ڪو ھوند ڏسي حقيقتون ھي
خوابن ۾ ڪٿي نزاڪتون ھي!

نيڻن ۾ ٽرڪي لڙڪا ستارا،
گھريون ٿيون جيئن ظلمتون ھي!

آئيندو اڪين جو آھہ ميرو
ھر دل ٿي چڙھيون ڪدورتون ھي!

شمشان ۾ جڻ گلن جو ھارو
اڄڪالھہ جڻ جون رنگتون ھي!

واڪا ڪري ننڊ مان اُٿيس مان
پنھنجن سپنن جون ھيبتون ھي!

اي شيام، سمھڻ نہ رات ساري
جاڳڻ جي اصيب، فرصتون ھي!

بدلجي ليڪ تنهنجي سادگي ڳوڙهي ڳجهارت ٿي
مگر جنهن ٿي ڪُلي پيئي عجب ٺهدار راحت ٿي!

پرين، تنهنجي ٿــي پاسي ۽ بلندي پنهنجي پالي مون
جهليءَ پالهن ۽ جنهن، محسوس مونکي پنهنجي قامت ٿي!

ملائي سُر ۽ سُر مون سان ڪڏهن تو گنگنايو هو
مٺي هڪ راڳڻيءَ وانگر تڏهن کان منهنجي جيوت ٿي!

حيا کان تنهنجي، خود داريءَ کان منهنجي آهه خاموشي
پڇڻ جي يــا ٻڌائڻ جي ٻنهي لءِ ڪا نـــ صورت ٿي!

وڌايو ٻـــن دلين رستو اڃين ٿيون ٻـــاڻ ۽ واجهيون
نہ سوچڻ جي نہ چُپ ڇوڙڻ جي ٻڻ ڪنهن کي ضرورت ٿي!

اچانڪ رات ويندي اڄ ڏنوسين شيام هڪ ڳٺي ڪَي،
اسانجو ڇا ڳهيو نـاتو مگر جا دل جي حالت ٿي!

١٨١

وڻـڙيا ڪڪر، سگهڻ اڏاڻي
موٽي ٽيندي پـي ڳڻجاڻي ؟

ڏاڪڻ ڪالـہ ڏسڻ ۾ آئـــي
ماڙيءَ تي ڪنهن موڪل ماڻي؟

هير جي جهولڪي وانگر آئين
ڦولِ ٽـڙيا ۽ جوت وساڻي؟

هاڻ ۾ ٿڌهڙي سونهن هُري اٿن
جيئن اڱڻ ۾ رات جي راڻي !

ٿڌهڙو پيار سڀاجهو ايـــڏو
جيڏي ٿڌهڙي عمر سياڻي !

مون ۾ ڇا هئو، موهت ٿئين ڇو؟
شيام، ٻڌي، ڇا ڏياس وراڻي؟

ٽمهنجي سار جي جوت جلي
رهيو نه منهنجو پاڇو ٻي!

ٽڙ پنهنجي دل ٽي رکي
چنڊ ڏني هيءَ چاندوڪي!

دل ۾ درد نه، جي چٽڪيو
هٿن ٽه مٽيا منهن ۾ نه اُکي!

پٽر ٻٽجي جنڊا جي
اندر ڪرندا ڳوڙها ٻي!

وڻ ۾ لٽڪيل چنڊ نه، هٿو
واءَ لڳڻ سان لام لُڏي!

شيام وڇڻ ٽي آهه ملنو
جنهن ڪي ڳوليم عمر سڄي!

۱۸۳

ملیون لکاهون جڏهن چال وقت جي ٻـــہ ڙڪي
ڳڱن جي بـــار سـان ٻاري اها نفيس ڪهڙي!

هيون اکين جي اڳيان روز صورتون ڪيئي
لڏهن ٻہ دل جي اڳيان هڪ ني روپ هئو اڄ ٻي!

وڌيون تو وقت کي ڏيڍهن جون چئو هي زلجيرون؟
ڏسينس هاڻ، ڇماڇم ڪري رهيو ٻوڙي!

نہ آپ ۾ آه، وهانو نہ لبڙڪ ليڻن ۾
ٻڌايو، آهہ اڃا غـم جي رات کـي باقي؟

ٻين جون اوڇون ڀڻيون تـي ڏسي لتس چت تان
چڙهيو هيس نہ اڃان تـو مان شيام چنڊ ڏسي!

١٨٤

سو اپيو پاڻ تو ماڻ رکي
منهنجو هٿ نہ سگهيو سمجهي!

ڏسندي جاڳيو درد مگر
دل نہ اکين ٿي روڪ وڌي!

اوندهہ وياڪل ڪمري ۾
چت ٿي ٻي سڌ چاندوڪي!

اڄ ٺي ڪوٺي ڏار ٿيو
اڄ ٿي چوڏس راحت هئي!

هير سڀاجهي ٿڌڪي ڏيئي
جاڳيو آهيان رات سڄي!

آهہ رتڙ لاءِ عمر پنيان
هن جي سامهون وٺ مرڪي!

تنهنجي ڏسڻ لاءِ واجهايم
تنهنجي سامهون اک نہ کڄي!

تنهنجن ٻانهن جو گهيرو
تن، من، روح ويا ڳڍجي!

۱۸۵

ڪڏهن ڪا ڳالهه پاڇي پئي نه تو چوري نه مون چوري
ڪٿين پيرا ملياسين پر اسان ويهي نه دل اوري!

اڳيان ايندو ڏسي توکي هٽي پينس تي پاسيرو
لڪي توڏي نهارڻ جي نه جٽن پڪڙي وڃي چوري!

اٿي مون تو وٽان جلدي وڃڻ جي پڻ ڪئي، ليڪن
ٻهانا پئي مون ڳوليا دير جئن ٿئي سگهان ٿوري!

اکين حجت ڪئي توکان نه آهن سرس سهٽا پيا
مهجي دل ويٺي پر ان ڳالهه لائي جيءُ کي جهوري!

پنهنجي جي لاءِ ساڳيو هئو برابر هجر جو صدمو
مگر ان صبر ڪنهن جي ٿان نه منهنجي جندڙي گهوري!

چئو پنهنجو مان ٿي فنڪارن تراشيون مورتيون هيڏيون
نه جي ڪنهن کي ڏسڻ ۽ ڪنهن کي پاڻ جي هٿن اوري؟

ڪنهن کي آيو نه ڪجهه اظهار آهي
پوءِ ڀي هر ڪو چشم تر آهي!

زندگيءَ جو شعور پيو نه ويو
پيڙ دل ۾ وڏي اگر آهي!

پنهنجو پاڇو به پنهنجي وس ڪو نهي
ڪنهن اجالي تي منحصر آهي!

هر گهڙي ڪيتري نه آهه وسيع
عمر ڪيڏي نه مختصر آهي!

ڪي اونڌيرا هميشه لاءِ مٽيا
هوس جي لاٽ راس پر آهي!

چنڊ تي گڏ ڪيا پهوڙ ڪنهن ٻئي؟
تو ڇيو تي نه شيامُ گهر آهي!

١٨٧

مرڪ مُنهن جي نه آلاڻ اکين جي ملي
مون وٽي ڳياڳ ورتي اهي بي دلي!

ڏس نه نڪتي ڪٿان راهه پهتي ڪٿي
ڇا ارادو هيو ڪهڙي منزل ملي!

پير منهنجا ٿڪا صبح ڪان ٿي اڳي
چال ڏارن جي پڻ ڪجهه لڳم ٿي ڍلي!

سوچ ۾ ٿي سڄي عمر گذري وئي
ڳالهه سوچي اها دم ڏنو ڪنهن ڪلي!

ڳالهه جيڪا چيم شيام هيڪي ٿي چيم
گفتگو نه ٻه نه تنهنجي هئي گهرگهلي!

موڙن کي هيساءِ نہ ڏون موجن جو ڀاڱو ڀڄجي
جيئڻ جرڪاءِ اچي، آهہ اُجالو ڀڄجي!

ڏينهن ماضيءَ ڏي ويو اوچتو اڄ اُٿين ڪريا
ڪوئي ڪنڌن تي ڏکي ٻيرين اکهاڙو ڀڄجي!

گرچہ ويساهہ جي منزل جي هُيم ٻڌولا، ٻر
جو نہ ورلم سو ٿيو وهم جو رستو ڀڄجي!

بس مني ٻيار لاءِ سڪندي ٿي جنّڙ تلخ ڀڄيو
ڪيڏي تنهائي، ٻري ڪاش ڪو ٻنهنجو ڀڄجي!

آهہ دنيا جو مٺو ميٽڙو ڳجهارت اهڙي
جنهن ٻروڙيا جي ڪٿي ويٺو اڪيلو ڀڄجي!

رات ڪنهن حادثي ڪان ٻوٽي رهي دل، ليڪن
هير گهلندي ٿي رهيو غنچو نہ غنچو ڀڄجي!

ٻنهنجو رستو نہ سگهيو شيامُ ڀڄائي افسوس
ٻيڙ ڀر نيٺ وڃو ٻيڙ جو حصّو ڀڄجي!

١٨٩

آس نہ نڪي چايا ٻہ ڇڏي
ٻيون جي تہ آئي گهڙي!

مون نہ اڳي ڀهسوس ڪئي
ايڏي سانت پري ساڃهي!

رنگ رسي سرهاڻ ملي
پر نہ سگهيو گل حاصل ٿي!

ٻهڪندو چمن نہ جي مون ٻي
اڄ ڪنهن ڪوئل لاٿ لنئي!

آهون ساهون ڪن ٻہ هُئين
وات اسان جي هٿي اَبتي!

سنڌو لهر جئي ناهہ ڪٽي
لهر نہ آهي سنڌوءَ جي!

گل انهن سوچي شيام ٽڙيو
ڪنهنجي اک نہ مٿس پوندي!

۱۹۰

عزت نه هجي منهنجي پلي ايڏي ڪٺي
ويچار ڪاڻ پر تنهنجي مٿي آهه گهٽي!

ڳڻ ڳوٺ ڪي تو علم جي نعمت سمجهو
پر عمر ملي ڪيتري اي؟ ڳڻ نه ڳٺي!

ٽاري ٽي لڏي لاڏ منجهان ٿول جهلي
لوڏن ۾ ويو ٿول ٽٽي ٽڻ ٽڻ ٿي ڇٽي!

ٻڪو نه مون ڪان پنهنجو مٿي ٿي ٽو ڪٻي
ضد ٽوڪي نه تنهنجو ٻه هلان ٻار ڪٺي!

لڪ شعر مگر سوچ نه اوڻهون اٿن، جو
دنيا جو پسارو نه پوي ٽپڪو ٻٽي!

۱۹۱

روشني اهڙو وٺي جادو ڪري
رات اونداهه سان وٺي ڪمرو ڀري!

پنڌ ڪيڏو بي خياليءَ ۾ ڪيم
ٻي اڙالدي ڪيترو پهتس پري!

نرم خوشبو سان هوا مهڪي پئي
واءِ شايد ڪو ٽڙون چلدي وري!

هوس جيڪي تنهنجي لاڳاپي ۾ هوس
تنهنجي ويجهو هوس يا ڏوڪان پري!

هيڪلو سج ڏي موڪلي ويندو ڏسي
پنهنجو پاڇو ٿي هاڻ پيڇو ڪري!

جي هجي ڪوئي ڇپر ڪا ڇانو ٿئي
ڌرتيءَ جو ڪوئي سر تي هٿ ڌري!

ڏيان ليسين ڇو پتنگن ڏي وڃي
شيام جيسين سج لهي، ڏيپڪ ٻري!

راتِ لاشڪ اَماس جي آهي
ڇا ته اوندهه ٽڙي پئي آهي!

جيڪي مون پئي ڏسڻ گهريو ڪنهن ۾
تو ۾ ان جي جهلڪ ملي آهي!

دل کي ڪيڏي لڳي سچائي ٿي
مون نه هيءَ شڪل اڳ ڏٺي آهي!

ياد تنهنجي ڇو بار بار آئي
تنهنجي دل ۾ ٻه چوڻ ته ڪي آهي؟

جن کي تنهنجن چپن چميو نه ڪڏهن
تن چپن لي ٿي شاعري آهي!

مسڪرائڻ هي موڪلائڻ مهل
پاڻ ۾ وڇڙڻ جي پڻ خوشي آهي!

شمع هڪ آرسين جي گهيري ۾
ڇا ته محفل ۾ روشني آهي!

شيام چُرُ پُرُ سُڪل پڌن ۾ ٻه ٿي
ڇا هوا صبح جي لڳي آهي؟

مون جا چوري ننڊ انهيءَ جي جهيڻي جهيڻي جهانءِ
اُن والڳر اي ساٿي، لڳندي جيڪر دل ۾ ڏسانءِ!

آءٌ نه هڪ آواز، فضا ۾ گم ٿي ويندو سانءِ
منهنجي ملڻ لاءِ پوءِ گگن ۾ واجهه، وڏا وجهجانءِ!

بس ۾ ڪِي بس جي ٽيشن والڳر ٿرندي گذري وقت
هي گهر، دفتر، روڊ، لڳر ۾ من نه ڪٿي ٿرٿانءِ!

رات اڪيلائيءَ ۾ تون پڻ جاڳيئين ڪيڏي دير
پنهنجي مُنهن سر پاڻ سان ناتو جوڙيئه وڃي پانءِ!

دڙ پڻ جان خاموش تون، دڙ پڻ انهنجي خاموشي
شيام ڏسانءِ، ڏسي جي ڪجهه ۾ پڇانءِ نه ڪيئن پڇانءِ؟

آئي آهہ بهار جي موسم
سوچين ونئو اٿن ڇا ڇا
ڪويل لڏو لڏي، انب جهليندا
ڀوُر اسان کان ٻچڙ سوا!

پُسيءَ کان ابر ٽانئين ڇانيا
سندر سپنا رنگ رَنگا
محنت لاءِ نہ فرصت ڪنهن کي
آيا ڏينهن تمنّا جا!

ڇا نہ هوا جي جهوٽي جهوٽي
آنديون سو سو خوشبوئون،
ڦاڳ پر پيار ڪي سونهن مڪا پئي
دوُر دوُر کان سنديشا!

هاڻ نہ آهي چوهہ رهيو ڪو
پوءِ ٻہ دريا ساڳيو ئي
ڇاهہ جو چوهہ ٻہ چوهہ هيو پر
هيءَ جا ماٺيڙي مٺا!

ليلا ٽان ٿي جام ڪنئي دل
آخر جنهن کي ڏسي ڏسي
ڪوُندروءَ کي ليلا سمجهو هئو
من موهٽي اهڙيائي ڇا؟

١٩٥

تنھنجن شعرن مان پئي ھر ھر
جھاتي پائي مُرڪي جا
اکڙ جي ميڙ پل، دل جي سانديل
سونھن ڪٿي اَچ آھي سا؟

پريت ڪان پاڻ پليءَ نہ سھيءَ پر
ڪھڙي ڏاھپ ڏيکاريءَ
ھاڻي ڪھڙا سک آھن، جي
اڳ ۾ پس دک ئي دک ھئا؟

پاھ دُکي ۾ ڪيڏڪي پھري
دونھين دل کي ڪارائيو
ان روشن آئيني ۾ مون
ڪيڏا اُجلا عڪس ڏٺا!

دل کي خوف اھوئي، ڪوئي
ننگو ڪين ڏسي نہ وٺي
پالم پنھنجن ويچارن کي
لفظن جا رنگين وڳا!

ھر گذريل پَل سونو پَل ؛
روشن ھر پَل جو ايندو
ليڪن ڪاري ڪوڏي پاسي
گھڙي ھنئر جي آھي جا!

متان موت کي تنهن سڏين، ڪا
جاڳڻ جي نه اميد جتان
تنهن ڪڏهن به نه ڏيٺي ويٺي
خواب محل جا دروازا!

سڙي چار ٿئي تنهن کان اڳ ۾
ڀڙڪي ٿيندو شعلو شيام
ڏينهن ۾ ڏيندو ٿاڪ ٽڪيرو
ڪندو اُجالو ويرم ڪا!

سيڪي جي هڪ نگاهه ۾ ڏسجي سگهي نه ها
دنيا ۾ ڪرچدا ڪا پلا ٽي سگهي نه ها؟

ڇو موت ۽ حيات ۾ پالٿين تضاد ٿو
ڇا موت کانسواءِ ڪوئي جي سگهي نه ها؟

ڪوئي خوديءَ کان دور ٿي جڳهه ڪي ڏسڻ بدا
معنا سچي صليب جي سمجهي سگهي نه ها؟

سچ جهڙو جيڪڏهن ڪي هجي ها نه ڪوڙ ۾
ويسهه ڪري پلا ڪوئي ٽڪجي سگهي نه ها؟

بندي ٽي ڪنهنجو ذڪر ٽي دل بيقرار شيام
ناليءَ ۾ ڪي هجي نه ها اِنَ ٽي سگهي نه ها؟

اي شورَ ڪاڏي دنيا ڇُپ پئي ذرا ٿُئين ها
ڪجھه، اڻ ڇپئ ڪي ڇنڊي گواھڻ نه ڪي ڏئين ها!

هڪ هڪ سوال جا ڪيت ڪيئي جواب آهن
سوچين ها، بحث بدلي خاموش ٿي ٿئين ها!

آئين ٻين جي سامهون ۽ ڪين خوب سمجهه،
پنهنجي اڳيان ڪڏهن تون خود پاڻ کي لڪئين ها!

ڪوئل جي لاٽ وانگر ڪي گل جي رنگ بُو جان
هستي ڇٽي موٽي پئي اي زندگي، ڏئين ها!

سندو ۽ سنڌڙيءَ جو وڻي خيال آيو
اي اڪر، ملينءَ نه دل سان ڳوڙها نه هنئن پٽين ها!

تو روح کي بدن کان ڪنئن شيام ڌار پاتيو
هنئن روح ڇو مري ها جي جسم سان جڙئين ها؟

١٩٨

ڪاٿي ڪاٿي سمنڊ سمنڊ جي ويرن جا جهٽڪا
ڌرتيءَ جي ڦيري ۾ ڪوئي فرق نه پوندو ڇا؟

نظرون ايڏو دور هُئڻ جو ويجهو ڪجهه نه ڏسڻ
خالي آپ هئڻ ۽ پنءِ ڏاتين وچ ۾ چيز نه ڪا؟

ڏينهن ڏني سڄ جي لالي ۾ رستن جي پر ڪان
پاڇا لڙن وڻن جي هيٺان اهڙي هلي هوا!

ذهن ۾ مورت وڃي اڪر جي هر هر سر نيڪي
هاڻ گهرين تون ڏوکي پڻ ان سر نيڪي دنيا؟

رستي تان نه ڪٽي ڪاهه ان ڪي شيام تراشين ها
دنيا اڄ هئن ڪين ڪري ها پٿر جي پوڄا!

١٩٩

دور ٻدليا اٿين زماني جا
بس فسانا ٿيا فساني جا!

آدميءَ جهڙو پڙيءَ جو خواب لڌو
ڪک ڏناٿين جو آشياني جا!

دل تي سوڙهي ءُ ٿي جنهن اڳاهه وسيع
ڦرڪ ڏس ڪنهن ڦريا زماني جا!

اک سڄاڻي ۽ اک تلاش ڪري
دل جا پٽڪاءُ هئا بهاني جا!

ڪهڙي هستي اٿيءَ جي لهرن ۾
پوءِ ۾ لوڏن ۾ لاڏ ڪاني جا!

٢٠٠

چيم جيڪي چيل ڪنهن ٻئي جو ناهي اُن ۾ ناهي، دوست!
مگر محسوس شدّت سان ٿيو مون کي ته آهي، دوست!

وڃڻ واري جو ڏک ڪهڙو، اچڻ واري ۾ ڪهڙي آس
زمانو جنهن ۾ آهي گهارڻو ان ۾ ٿي آهي، دوست!

اُفق کان مٿرو آڪاس ۾ تارن جي جهرمر پوءِ ۾
ڏسي پيرن هيٺون واريءَ سو سگهان دل تان نه لاهي، دوست!

اُنڌاري رات جي پردي ۾ سڀن پاڇن جي چُرپُر آهه
ڪِ اُٿن ڏيري اکر ان ۾ لکي پيو ڪوئي ٻاهي، دوست!

سمهي پوڻ ۾ پوڻ کي ٿي گهاريون پئي ڏيئون جنهن رات
اسر کان پاهڙي سو، ٿن مان ويٺو خواب ٿاهي، دوست!

٢١٠

پوڄا جي لاءِ وڻ تي گهرايو مون گلن جو هار
پر رنگ ۽ سڳنڌ لئي ماڻهه جو رهيو مدار!

ڪيڏيون نه پنکڙيون ٻه ٻڙيل باغ ۾ هيون
سرهاڻ ڪي ٿي مون نه هئو سمجهو هوا ٿي بار!

ڪنهن خواب پڻ ڪڏهن رنو ڪنهن اک جي واسطي؟
ڪنهن خواب واسطي ٿي ڇو اک آهه اشڪبار؟

دڳ ۾ اکيان تون روڪ نه ٻر رهندا هئيدم
منهنجي مٿان هُئين تون ٿڌي ڇانو ۽ نه ٻار!

سُر سُر هئي وڻن جي ۽ آواز ٻين جو
چاڪاڻ نه ڳائي، دل هئي ڳائڻ لءِ بيقرار!

اي شيام تنهنجي پيار ڪري ٿي لائين ٽيو
اڳ ۾ ڪڏهن نه مون ڪيو سپني تي اعتبار!

٢٠٢

دل ۾ غم ۽ مُنهن تي ملال
ساري جڳ جو ساڳيو حال !

گهرو جيءَ ۾ ٻهريائين
ڇڪڙه ڀوڳه ڇڏڻ جنجال !

پُتلي کي جڏن پاتم هار
موت جي ڀوءَ ڪيو بيحال !

ڦِرندي ڦِرندي ڇا لئه ڦِريو
پاڻ کي ساڳيو سڏڻ محال !

مِٺڻ ٻتيءَ جي لات وٺي
وقت ته اڄا ٻي آهي لال !

واجهو واجهو ڏيندي نيت
شيام وٺيءَ جو آئيو سوال !

۲۳

جنهن لئه تو صبح کان ڪيو سازن جو اهتمام
هڪ گيت ۾ ٿي رات اُجهاڻسا نه ٿئي تمام!

گويا پرهه ڦٽي ۽ ڪليون ٻڻ ٽڙي پيون
ورتو سڀاڳي ويل هيو ڪنهن نه ڪنهنجو نام!

ڪنهنجو هڻڻ هئو پرين! چالـو رو مٿان
ڪنهنجي سنوار هاڻ ٿي آسيس صبح شام!

ڪنهن وڻ جي ڇانو ۾ اي مسافر، مٿان وهين
ٿاريون وڇايو ڏينهن ڏٺي آهه دڳ ۾ دام!

پوپٽ سريکو خواه اُڏامهون عقاب جان
اي خوش خيال، جتن ته اُڏامڻ گهرين آرام!

ساڳيو نه ولولو نه اهو جوش ٿي رهيو
بدليون جو حالتون ته لڳي ماٺ ماٺ شيام!

جيڏانهن ۽ جڏهن به هليس جڏهن به جام ٿان
هر بار بي ارادي لنگهيس تنهنجي در وٽان!

جڏهن جڏهن ملان ٻين سان، ٿي تولاءِ وڌي آڪير
ور ور ڪري ٻين ۾ ٿو تو لاءِ ڏسبو ڏسان!

پهتاسين ڪهڙي ماڳ، وڃي ڇا ڪندين پڇي
هاءِ ڏس نه هن سفر ۾ لنگهياسين ڪٿان ڪٿان!

اڄ ڏورئيءَ ۾ پڻ ڪندي ياد، ٿي پوي
ساعت، لنگهيس جا تنهنجي نگاهن جي ڇانو مان!

ڪولي دري مون پر نه هُيم انتظار ڪو
بس آسي هيئر پامرادو لنگهي آڳان!

توکي ڏسي ٿي شيام لپسيا ڦڪي ڦڪي
هتي روح ۾ رهڻ ۽ جڙيل روح جسم سان!

"مٿان گل ڇنڊين!" رڙ ڪيئه دور ڪان
اچي، خود ٽٽي گل ڏنئه پيار مان!

ٻهاري ڏنئي هاڻ نوڪر مُڙيو
پنيالڻس ڪِريا پن ۽ ڪوملتائيءَ منجهان!

اکيان ننهنجي ڳاڙي لنگهي جئن وئي
ڪئي ڪُوڪ ڪوئل الائي ڪٿان!

آڏيو ٻلي ٽان ٿي نه آواز راس
ٿيون ڏيندو ترندو لنگهيو جو مٿان!

فقط واس چنڊن جو ڪمري ۾ هئو
ملط آن ۽ آيو هُيس شيام سان!

خوشنما سپيدا جي سالڪ ساهه سان
مون کي آڳاٽا لڳن ٿا پاڻ کان!

شهر جي مندر ۾ هيءَ ماڻهن جي ڀيڙ
ڪاڻ ڪاسيءَ جي رکيل کولڻي ڏسان!

ڏوپ ٻاري پنهنجي گهر پاڙيسري
منهنجو گهر ڀرجي ٿو جي سرهاڻ سان!

آرسيءَ ۾ عڪس پنهنجو ٿي ڏسي
شور جهرڪيءَ پئي ڪيو ڪيچ ديد ڪان!

وڻ جي آڪاڻي ڇپيل ديوار تي
ڪيترو ڏينهن کان پڙهندو ٿو اچان!

پرپٽن بابت نه سوچيو ٿي نه هوم
مون نه گل پوکيا ائين ٿي شوق مان!

ريل گاڏي جهنگ ۾ ايهي وٺي
هيٺ ماڻهو، جهنڊ تارن جا مٿان!

شام جڏهن مونئس ٿي گهر ڀاڄن اڙڻي
انڌي ڙاون پهڻيون نه چمڪيون ڪس وٽان!

٣٠٧

نفيس گل ڦُٽي نڪرن گهڙيءَ روز مٽيءَ مان
مگر مٽيءَ مان مليا جي هُيا نفيس گلن کان!

آلائي ڪم اهو نوريڙن جو هئو ڪِ هوا جو
مگر ڪريل هُيا ڪهڙا نه پير پيرن جي ڌيان!

سرءَ جي مُند، پسا وڻ پنن ڇڻڻ جي ڪري ٽيا
مگر لڳي نه ڪشادو وڌيڪ باغ اڳي کان!

ڪئي وڃي هئي ڪالهه رات هِت پراڻ جي دعوت
غريب پار، ڪتا، ڪابو آيا صبح ٽيڻ سان!

رسالو شاهه جو مان سُئيام رات جڏهن ڪيڏي وڻس
ڪيو هئو پاڻ کي پتنگن اڳي ڪريا ٽي بتيءَ تان!

عقل ڏيکاريا اکين کي هر قدم خطرا نوان
پر لکي پردي پٺيان ڪٿهن پئي ڏسيا رستا نوان؟

اُن جي دارا مان ني ظاهر هٿو طرف درياهه جو
پر هليو ڦولدو ني، وچ لي موڙ جئن آيا نوان!

ڪلپنائون نوجوانيءَ جون اڙاليون ني هيون،
يا پرين جي ني کهائين جا هُيا خاڪا نوان؟

ڇا ڪڏهن ڪوريئڙي جي جار پر ڦاٿي هوا؟
عقل آخر ڇا ڪري دل پر اٿيا اُڌما نوان!

جئن نديا ٿيا ڏيٺهن ڏک، جا بس وڏيون واليون ٿيون
وقت ڏيکاريا طريقا مُدد منجهڻ جا نوان!

سونهن ني آهي، سچائي، سچ نه آهي رچ جيان
دل ليائڻ لءِ ٻنهي جا سچ سدوان غمزا نوان!

روح مرڪي پاڻي پاڪر جسم کي جئن ني چميو
دل نڙي پيئي ۽ لَنءِ لَنءِ پر ڦٽا غنچا نوان!

هڪ صديءَ کاپوءِ پڻ شايد ڪي عالم ۽ اديب
شيام جي شعرن منجهان ڳولي لهن نڪتا نوان!

ديولا ڪهڙو هئو مندر ڏاران ؟
نظر آيو نه ڪو پٿر ڏاران !

نقش تنهنجو نه ئي هئن. اڀري هــــا
دوست، منهنجي پس منظر ڏاران !

تـــو چيو: ' وات نڪيئي ويئو '
ڪير هئو وات جي پٿر ڏاران ؟

گهر سڄاڻ جي لکن جن کي لڳي
گهر ڇڏي سيئي رهـن گهر ڏاران !

لهر جـو ليڪ وجود آهي ڇـا
ڏس تصوّر ڪري ساگر ڏاران !

پاڻ مان شيام نــــه پاهر آئين
تنهنجو گهر هئو نه ئي اڻن در ڏاران!

٢١٩

ڪيڏ ٿڙائي ڏنُر اڄ تـــ، مونکي ڪئي نه مٿان
مـان مٿي ڪيڏ ڪٿي پيو ڏسي تـو ڏاڍهن ڏسان !

درد ليڇين ڪيو، درد تـــ ليڇين ڪيڏو،
ملي سامنت جي گهڙي پوءِ بـ ليڇي دل، چاڪان ؟

آه، چـا ليٽ بـ جگر اهو چوراسي، جو
ويٺو سوچان تـ يُلس ڦٽي پـلا ڪهڙي ڪان !

سمنڊ جهاڳيم، سهي طوفان لـڙهيس لهرن ۾
مون کي پاڻيءَ ۾ ورُڏءِ اِئن ٿي ڪڏهن مقصد سان؟

تـو وڻان شيام اُتي ڪان تـ، اُڻي مان آيس
پـر تـ دنيـا ۾ ليِي جاءِ اِيي، ڪيڏانهن وڃان ؟

٢٢٠

رکي رکي پٽي ٽو ته لهاريو
مون ڏي نيڻن نظرن سان
پر ويٺو ٿي رهيس مان بس ۾
پاسيرو ٿي ڌاريءَ جان

ڪنهن جي ڌيان ۾ محو هئين ؟
اهڙو ڌيان ۾ محو هئين
آيو ڪو نه نگاهه ۾ لنگهي
ويهي ڪير اکين ٻر مان !

محفل ٽوڙي تنهائيءَ ۾
ٻر ۾ ڪو ڏينهن رات اٿم
ڪڏهن سهارو سمجهان اُن کي
بعضي ان جي ڪري ڊڄان !

جڳ جي شور کان پاڻ بچائي
وڃنس آءٌ اڪيلو ٿي
هاڻي ڀينگي تنهائيءَ کان
پاڻ ڇڏائڻ لاءِ ٿڪان !

دل ٻي سڪٽي، من ٻي سڪٽو،
گهر سڪٽو، دنيا سڪٽي
اوچون آهي جون ديوارون
ايندم ڪير اچي لنگهن ٿان ؟

ٽو ۾ پنهنجو پاڻ تي کوليم
پتاڻ کي پاڻ ڪاڻ ٻسيس
ٿوکي پاڻ ۾ پاڻي ۽ ٿوسان
هڪ ٿي هاڻ امان لهان !

سُور ڪاٽي شعُور پاتوسين
عمر ساري ۾ لئه سُور پاتوسين!

بس مرڻ جو هراس هئو نه ڪو دوست
ڪو جيئڻ ۾ سرُور پاتوسين؟

سڀ ستارا ٻه هڪ ٿي رات ڪڙيا
آپ پر پل نه نه ضرُور پاتوسين!

نان ۽ ناموس، عقل ڪان نه عزيز
پيار ڪنهن جي جو پوُر پاتوسين!

ونٽي ڪومل ڇهاءُ سان اوندهه
پيار پاتوشين ۽ نُور پاتوسين!

دل ڪي گهاٽي اکين ٿي سوچيو شيام
دل وڃائي غرُور پاتوسين!

٢١٣

رهندڙيون اکيون نه ڪين رت کان سواءِ ڪڏهن،
پر لڙڪ روڪي صاف ڪي ڏسندڙيون نه ڇا ڪڏهن؟

اي دل، ڪي درد ونڊ نه همدرد سڀ ٿين
آهي سچو جي درد نه ٿيندو دوا ڪڏهن!

تنهنجي نهار پيار کي بيحد ڪري ڇڏيو
پنهنجا لڳن سي هاڻ جي ڏاريا هيا ڪڏهن!

سچ کان پڇي سگهون نه ڪي سپنا ڇڏي سگهيون
ڪهڙيون اکيون، رهيون جي رت کان سوا ڪڏهن؟

هي زنده لفظ شيام اٿم آسپاس جي
جڙندي نفيس نظم انهن مان نه ڪا ڪڏهن؟

راتِ گهڙيون ڪي آهه اڃا ٻي
پر ٻه سمهي ڇا هاڻ ڪريون
ڪيڏي ساعت، قضا ۽ ٻئي، اڄ
گڏجي ويهه، رهاڻ ڪريون!

ماضي ٻنهي جي مستقبل جي
سارا سي سمجهائي جيسين
گهڙي حال ٻچار ڪريون،
ڇڪتاڻ ڀلا ڇاڪاڻ ڪريون؟

تو جان آهه مونکي ٻڻ گهرڙو
تو جان ناهه مونکي سا زمين
گل ٻوٽن جي ڪولڊين سان ٿي
گهر ۾ ڪا ساواڻ ڪريون!

ڪالهه ٻڌايو ڪوڙ ڪبي سُهڻو
اڄ سچ کي بدزيب ڪيو،
ٻنهي ۾ ڪنهنکي اي فنڪارو
۽ ڪنهنجي واکاڻ ڪريون؟

ڪنهن جي ٿي ڏڪّ ڏکڻ لاءِ
آهه گلن جو ٻندوبست
ڇو نه ٻناوٽ باغن ۾ ٿئي
اڄا بس رَکَ رکاڻ ڪريون؟

ورهين جي ڪاٽائي سان بس
ڪِڻ ۾ ايندي ڪانه حياتِ
گهرائيءَ يا اوچائيءَ سان
شيام سندس سُهڻاڻ ڪريون!

ڪيئي ڀيرن لئي ٻه ڳُل ڳُل رکياسين
ڪيئي ڀيرن مان ٿي ڳُل ڳُل ڳهڙياسين!

وهيا لڙڪ، اکيءَ پٽي دل لڙيءَ ۾
اڃا ڪڏهن هندان اڄ جيئڻ ٿي لڳهياسين!

مُڙي پنهنجو ڏس پار پهتو پيو سڀين
گهڻو خود لما ٻڌي وڌندا رهياسين!

اچو اڄن هُئي راهه پنهنجي سٽائي
اکيون پوري ڏينهن رات هلندا هلياسين!

زماني جا مُنجهي ويا ماڳ ڪجهه اڄن
اڳئين وقت جا شيام هاڻي ٻڌياسين!

۲۱۶

ڏيون ڏيو، لڳي مٺڙي ٻڌجي ٻٽين
هوُ لڳد لڳڙو ڪرڙي ڦاٽيڪو ٽٽين !

ڪيترو وُڻندڙ، اکيون ٻڌهڪجون ته ڏس
چاهه اچي ٽيندو رهيو. ڏاهي ڦٽين ؟

ڪٿين ته مُرڪي. هوُ ويو خاموش ٿي
روئي روئي ٿون ته سُڏڪن ۾ ٻٽين!

پيت لي ساٿهون فريم ۾ فوٽو ڏسي
در جي چوڪٺ لي اچي بيهي وٽين!

وقت جي ڌارا سدا وهندي رهي
پوءِ ٻي هڪ ڪن رهي جٽن جو ٽٽين!

سچ نہ بنياد آهہ سپنن جو
پوءِ بہ مانڊاڻ هيءَ نہ ناهہ سڄو!

وڻي سپنن جي سونهن من موهي
پر انهيءَ جي ٻنيان اڇا ڪجهہ هئو!

جسم ۽ روح ڌار ڌار ڪندين
پوءِ نہ ماڻهو نہ ديوتا رهندو!

اڻ ڏٺل کي بہ ڏس اکيون ٻوٽي
اکہ پٽي تو ڏٺل گهٽوٽي ڏٺو!

روح وِڄهايو انقلاب جي خواب
پر حقيقت ڪيو بدن بہ جڏو!

صبح سڀڪجهہ ڍڪيل هئو پاڇن ۾
هاڻ منجهند جو ناهہ ڪو پاڇو!

تنهنجي هر ڳالهہ کي ڏنم ردڪد
پوءِ بہ چاهيم هجين ٻون شال سڄو!

ٻوٽ جهڙي حيات ۾ ڪو رنگ نه پيو؟
ٻڪريءَ جي ڪڙ ڪيٽو نه گهر جو ڏيو ٻريو؟

ڪويل رڪي رڪي ڪري ڪوُ ڪوُ سُڻاءُ ڪان
نون ڪن ڏني ٻڌڻ لاءِ انهن جو ٿئين چريو؟

سج اڀرندي ٿي روشني ڦهلائي ٻي حباب
ڪيئن جي ٻهڪجو پاند پريو مون نه اُڪ پريو!

خالي مڪان، ڪوبه نه ڪجهه پئي ڪري رهيو،
هوليءَ جي هڻن اچڻ مان ٻلا ڪي ورندو سريو؟

قصو قديم آهه هي سوٽيءَ جو شيام ٻر
جاڳي ٿي دل نه ڪوئي ٻڌو ڪٿن ۽ ڪريو!

٢١٩

ڪوئي سک لءِ ڪهڙو رليو هوندو
دل ڇو سک ۽ سک ڏهڻ ڦٽيو هوندو!

هيڏو ڏونهون اچا بس جو آهي
ڇا پيڙا پاڻ ڇني آئيو هوندو؟

منهن جي رنگت زندگي تي ۽ هڪ لوڪي
ڪل ٻنڌڻ جو خيال ٿيو هوندو!

آ سيجن ۾ لڪل سڀڏن مقصد،
منڌ پيرانڊو ۽ هڙون ۾ ڦٽيو هوندو!

لعنت سهڻي سنهي مگر بيسود
پاڻ ـ مان ڇار ڪنهن آٽيو هوندو!!

شيام ٻڪڙي سڳنڌ، آئي ڪٿان؟
اوسي پاسي ڪو گل ٽڙيو هوندو!

۲۲۰

هوُ پنهنجو نه هئو، پر هجي جو نه ڌاريو
ڏڌهن ٻي وڃي ته نه دل کان وساريو!

سگهيس پاڻ روڪي نه جڏهن ئي ڪلهه کان
اٿيءَ ڳالهه. ڪيڏو نه آخر وڌاريو!

آلا، پنهنجي ٻوليءَ ڪيو ڇا اسان سان
ڪو پنهنجو ٻڌيو ۽ پيو ٿي ڪو ڌاريو!

رهئين ڪن نگاهن جو مرڪز ٿي، پر تو
ڪٿي اک نه تارن ڏي ڪنهن دم اُڀاريو!

هلي اچ ڪڏهن پاڻ مان شيام ٻاهر
۽ ڏس پاڻ ڪيڏو نه آهي پساريو!

۲۳۰

٢٢١

واقف نه پئي لڳو پر ٻالو نه ياد آيو
ڪاڻس نه مون پڇو ۽ هن ٻي نه ڪوڙ ٻڌايو!

اُلفت جي آگ، ٽوڙي ٻرندي رهي هميشه
نفرت جي ڏاپ ليڪن سانڀي طرح لڪايو!

ڇا شاندار آهي مندر جي، هوءَ عمارت
اندران ٿي جو ٻه آيو ڇو ڀٽڪندو ٿي آيو؟

سڄ شهر ۾ اُهو ٿي هر هنڌ آهه سانڀيو
گهر ڏهر ۾ روشنيءَ پر هڪن رنگ ڇو مٽايو؟

منجهند جي روشني پڻ انڌي نه آهه، روشن
سنجها جو آهه پل ٻُر اسرار سايو سايو!

سمجهه نه لفظ تنهنجا ڳالهايو پر تو جنهن ٿي
آواز مان مون تنهنجي دل جو پتو لڳايو!

مَن ۾ هڇيٿي ڪجهه ۽ ٽن مان نه ٽڪيٿي ظاهر
ڇو شيام، پاڻُ آهي تو پاڻ ڪان لڪايو؟

ڦٽي حسن کي هٿ ڀلا ڇا ڪي آيو
وڃايو محبت ته ڇا ڪي وڃايو؟

ڀلا منهنجي ڳالهين ۾ اهڙو ته ڇا هئو
جو ڀڄندي تو ٽچ ٽچ ۾ پٺي مسڪرايو؟

ٻڌڻ لاءِ تارا ته ڪن لاٿي ٻيڻا
رهي مات اوڏهه کي آن پٺي لڪايو!

ڪٿا چنڊ تي ٿي ڏسان هاڻ آءٌ ۾
گهڻو مون پڙهي پنهنجو جادو وڌايو!

پڇو مون ته تي شعر جو صرف مطلب
مگر شيام تو شعر پيهر پڙهايو!

آرتيءَ جو آواز اچي جڏهن هُن مندر مان سانجهيءَ جو
ڇو محسوس اڪيلائي ٿئي جيڪر ڪوئي هجي وڇڙيو!

آڌيءَ رات، جي خاموشيءَ ۾ ٻُڌيس ٻاڪ سان هيڪاندو
ساوڻ ۾ سنگيت ڪو گونجيو ڇمڪي پيو سنسار سڄو!

رات جي اونداهيءَ لئي چانڊوڪي جڏهن ٿي گهري گهري سانت
مهڪي پيئي وڻ صبح جي ڦهليو. سونهري تڙڪو!

توکي چاهيندي چاهيندي پنهنجي پاڻ ۾ چاهه وڌي پيم
تو ۾ پاڻ ۾ فرق نه پايان پيار اٺايو هڪجهڙو!

توکي ڪهڙو نانءُ ڏيان مان ڪوئي نانءُ نه پووانءُ
هيءَ ٿي ناهين هوءَ ٿي ناهين تون ڇا ڇا ناهين منهنجو!

۲۲۴

سڄو ڏينهن پاڻُم ڪُڙهڻ مان ڪُڙائي
مِٺي ماٺ ڪان ٿي نه ڪِن راس ڪائي!

ڦٽي لنب پڻ ڪانءَ تنهن ڪوڏر ٿي آهي
۽ گهر ۾ هٺي بس سڄي هيڪلائي!

جڻ ڪهڙو، پيرن جي هيٺان نه ڌرتي،
اچي موت رک پئي هوا ۾ اڏائي!

سمهي پئي سگهيس پوءِ ڇا لاءِ جاڳان،
سمهيس، لنب ليڪن اچي پئي نه آئي!

ستارن پري راتڻ ۾ شيام وهي
شڪايت الذاري جي آهي اجائي!

۲۳۴

جتي عمر گذري وٿي پڪندي ٿي
لڳن ٿيون سڃاڻل ته راهون اهي ٿي !

پراڻن ڪتابن جي ڪيڏي سڙيل بوءِ
ڪباڙيءَ وٽان ته به هٿي اڪ نه پيئي !

ڪٿي اک ڏٺه ڇا پريان دير ڏاٿين ؟
هيؤن يادگيريون ، لڙو وهي پيئي !

وٽڙ جي اجهو انب لٽ ويندي ، ليڪن
ڇڏي خواب رنگين ويندي گهٽيئي !

لٿو سج گهٽيءَ دير ڪاپوءِ ٿي هٿو ۔
لٿو ڪٽ ته خالي ڪري ڪو اڳيئي !

اسؤن شيام سڌسان پيپون لڳن ڇو
پٽيون جي پليان ڇا لڪا اچ سپيئي ؟

سمجهه بيشڪ گهاءُ گهري جاڻ ڪي
پيڙ مان پائيندين پر نروار ڪي!

لهرون لهرن جي پٺيان آئون ڪٿان،
ڪُل الهيءَ جي ناهه خود مهراڻ ڪي!

مان اُتي جو نه پي اُتي آهيان، مگر
ڪون پري مون کان ڪري وٺين پاڻ ڪي!

اوچتو آڪاس مان تارو ڪريو
مون ڏٺو ڦٽي رات جي ڪاراڻ ڪي!

هئو وهائو، رات راڻي، چندر ما
ڇا ڏٺو سرهاڻ ڪي، چانڊاڻ ڪي؟

اڄ به ڪيل تن هوس گرميءَ جي ڪري
روئي وٺي ڇو ڏسي ٻهراڻ ڪي؟

مينهن ۾ همت ٻه پراڻو دستخط
مان پُسڻ کان ڪئن بچايان پاڻ ڪي؟

گهنڊ مان آواز اٿيو گونجي
من ۾ ماڻو ٿيو ڇڏي ڇڪتاڻ ڪي!

ڪنهنجو پيرو، ڪوني چارو پئي ڪٿي
جاڳندي، سمهندي پر نه ڪنهن جو سڳ لڀي!

بعضي بعضي پر لڳن ٿا خواب ڪي
ماڻهو پڇي ٿو آدمي چنڊ ٿئي!

لفظ ماڻهوءَ کي نه سمجهائي سگهن
لفظ سمجهڻ واسطي ماڻهو کپي!

گل ڇڻي طوفان پر ونڌي ويا
گندگيءَ جي ڍير تي آڪيا پيا ٿئي!

سَپ نه سرڪي ڳاهه ٿا ان ويندو رهيو
پر اکيون اُرلس اڃا پيئي ڳاهه ٿئي!

شيام اڳتان پوتان ڦر ڦر ڏسم
جو نه هٿو دل پٽي سڪي ٽهڻ واسطي!

جنهن پـوَر پڇائيندي اکـ ـلـنـب ۾ آرسائي
هوءَ ٻر مان سرڪي، منهنجي پاڪر ۾ هاي آئي!

سرهاڻ لائين ساروُن ڦهلايون، چري ٿي دل
ٻاڙان پٽي جوُهي، سون ٻاهر ڪڍي اُچلائي!

ڳالهيون ڪندي سرلين سان گهر ڏانهن ٿي موٽين ته پٽي
ڏسندي ٿي موتڪي، شڪجي ٿو واٽ ڇو ڦيرائي؟

ٿو گود ۾ ٻالڪ ڪي جنهن ٽيڪ ڏئي ويٺي
معصوم اُگهاڙپ تي پاڪيزگي لڄائي!

انبار هي عڪسن جو، عڪس ۾ ڏس ڪهڙا
ڏ لڏائي ٿي لائين ويٺي آئيني جي اُجلائي!

اي شيام رهاڻين ۾ ڪو حرف نه هڪ چلڪيو
ڪيڏي نه هٿي منهنجي گفتار ۾ گهرائي!

هيءَ دنيا جهڙي ٻــي آهي
ڀوءِ ٻــم جاءِ جنّت جي آهي!

جاڙي مَن جو روڳ وڌايو
راحت اکين ۾ گڏڙي آهي!

ٻوري تيندي نيٺ حياتي
غم جي ڪارَ ٻچاڙي آهي!

رات ٿــم آهي راحت سراسر
ڪيس صفت ٿــو لائي آهي!

شاخ اندي ڪا، شاخ وڏي ڪا
هُند ٻهار جــي ساڳي آهي!

ٻوَر ٻڪُل ڦــل ٻطندي ٻطندي
ڇــا ڇــا رنگت بدلي آهي!

ڪنهن جي سار ۾ رات وهائي
مهڪي ويل صبح جي آهي!

ڦولن ســان سينگاريل لڪتين
گهر ۾ واس اچــا ٻــي آهي!

۲۰۰

ڪجهه اڳاهون وقت ڪان ٿي تو سگهي ، سگهندين ڇٽي ؟
ڇيهه ٿيندو وقت جـو آخر ڪٿي ، سگهندين ڇٽي ؟

رنگ ، ٻـوءِ ، آڪار ، ٿرميءَ سان ڪيئن گل جو خيال ،
گل جي هستي ڇا هٿي ان کـان اڳي ، سگهندين ڇٽي ؟

پنهنجي چوڌاري هنيو هٿو چنڊ پُـڙ آڪاس ۾
پوءِ ڀي ٻـڙ ۾ هٿو ڪ هٿو پـڙ کان مٿي ، سگهندين ڇٽي ؟

هيءَ اَزل کان وقت جوڙيندو رهي جيڪي ٻـه ٿـو
جـو اَبد کي اَن جـو اڪو ٿـو رهي ، سگهندين ڇٽي ؟

ڪُوڙ ڳـالهائيندي ڇـاهِم ڪُوڙ ڳـالهائن ٻـه ٻيـا
ڇو نه ٿي سمجهو سنو مون ڪوڙ ڪـي ، سگهندين ڇٽي ؟

ٿيچ ڏائيندي جـو مشڪيو ٻار ٻئي ، ڇـا جي ڪري ،
شيام وڏ ادي قول ڪٿن تو قول ٿئي ، سگهندين ڇٽي ؟

سمجهه ڪيڏڪي جو پڙهندي
سمجهه سو ٽوکي ڏِسندي !

پتڻ چڙيا معلوم ڪري
ماٺ لڳي محسوس ڪندي !

سوکيم، سک ۽ گهري پيڙ
هوءَ پُٺ ملندءِ هيءَ وٺندي !

ٿون به سچو ۽ ماڻ به سچو
سچ وُسندو سچ سان ڦاٽندي !

چپ چپ منهنجون اکيون ٻڪيءَ
مون لئه سچائي همٿ رکندي !

بارش پوندي شيام سهيس
شفق ڏٺي مون اک کُلندي !

حياتيءَ کانسوا دنيا ۾ آهي چيز ٻي ڪهڙي
ڏسي ڪوئي ٻڌائيندو ته صورت موت جي ڪهڙي؟

نهاري پاڻ ۾ پنهنجن ڏٺم جي روپ ريکائون
حقيقت تن جي آڏو آرسيءَ جي عڪس جي ڪهڙي؟

لکيل جيڪي به آهي سو ڄڳن کان اڳ، لکيل آهي
مگر ڄاڻي ٿي دل ڇا لاءِ ٿيو هاڃي ته ٿي ڪهڙي!

سنوارڻ جو نه ڇا، اُن کي اُجاڙڻ جو نه سوچيو وئو
هٿيَ پيڙا کان اڳ، ۾ زندگي ٻي زندگي ڪهڙي!

ڪيو محفوُظ قانوُن ڪيو مجبوُر قانوُن
ٻدا قانوُن ٽوڙڻ جي وڌڻ لءِ واهه ٻي ڪهڙي؟

جنڻ جـا ٽهڪڙا ٿيندا ڪنارا هيٺن لڙڪن سان
خبر ڪنهنکي هٿي، آهي سياسي ٽراجڊي ڪهڙي!

ڪڏهن شبنم، ڪڏهن موتي، ڪڏهن تارو رهيو آهيان
خبر ناهي ته منهنجي، ٻيام، صورت تو ڏٺي ڪهڙي!

پراڻو پنڌ پيو ناهي ڪٽي جي ناهه وڃهائي
مگر هتن پاڻ ۾ گڏجڻ جي لهه ڪيڏي نه ڪنڌائي!

پري ڪان ٿي مون جڏن توسان ملڻ لهه پاڻهون ڦهلايون
مولڪي پنهنجي ٿي صورت ڪراس جي صورت نظر آئي!

رهي ماڻهن ۾ جيسين پاڻ ڪي نيها نه مون پاتو
اڪيلائيءَ ڪي پنهنجي مون نه سمجهو هتو اڪيلائي!

ڪڏهن ڪنهن ساڻ گڏجڻ لي سڃاڻپ ڪنهن ڪرائي جو
نه ٿي پنهنجي ۾ هستيءَ سان وٿي منهنجي شناسائي!

لڳي ٿي الدلت ڪنهن اپسرا جي ناچ جو گهرو
جُهڙالي زندگيءَ ۾ ڪنهن نت رنگيني ته ڦهلائي!

سڳڻ جي ٿي گهران ڪنهن رات مونيس ڪلپنا سان پئي
لڳو ٿي، اُڻ ڪڙيي ٿي چنڊ ساري رات چمڪائي!

ڏسي ڪجهه، پئي سگهيس، اُن ڪوله هتو، پوءِ پيي رهيس ڏسندو
هتي گهري اندري رات، پُر اسرار گهرائي!

(سڳڻ آهوجا سدا حيات ، موهن ڪلپنا)

ٽوڪي ڇھوڙي ڌرم ۽ ايمان جي
ڇاجي نہ ڳڻتي ڪرين انسان جي!

باقي اڄ قصور پڙھي پورو ڪريان
ونڊ ايڏي ڇو لڳہ عدوان جي ؟

ٿي پيئون اونڌھ کان اڳ، اجلي-اٿيون
ڪاڻ ڪنهن پروا ڪئي طوفان جي!

رات ڪيڏا چنڊ چمڪيا چاھ جا
چانڊني اونڌھ ٻڌي ارمان جي!

عقل وارن جي نہ آھي هڪ هٽي
ٿي هلي دنيا ۾ ڪجھہ نادان جي!

آدميءَ پاريو ڏيو جنهن ڏينهن کان
ٿيءَ مُيسّر روشنيءَ امڪان جي!

ڪھڙي سپني کي ڪري ساڪار ٿي
مورلي خاموش ٻُڌ ڀڳوان جي!

آڌيءَ رات ڏنو موٽ جاڳي
حد بيحد جي سرحد ساڳي!

تهڪن جا هر هنڌ پڙاڏا
ٺوڪي ڏسندي ڪُرڪا جاڳي!

ڪِڻ جي پيڙا، ڪِمل جا ڳوڙها
اڪ ۾ چمڪو ۽ ڳــل داڳي!

دنيا معنا ڪجهه، بي معنا
ڇا هئڻ حاصل جي ڪنهن لياڳي؟

ڳِل جو رنگ ترالو هر جا
ٻر لڙڪن جي صورت ساڳي!

تهڪن سند قُتائي ليڪن
لڙڪن آندي شيام سڄاڳي!

سج سامهون جڏهن ڪڪري آئي
چانڊو ڏٺي پڻ سرڪي آئي!

لهر لهر سان ٽڪري آئي
ڪار ڪڪر ڏي ڇڪجي آئي!

ٻوند ٻوند سان ملندي ملندي
آخر ٻڻجي ڇولي آئي!

اولهه ڏي سج چنڊ اُپرندي
ڪيئن پر بيٺي سانجهي آئي!

پاڻ منجهان جڏهن ٻاهر نڪتس
ڪڏهن نه اُڀ پئي ترندي آئي!

ڌڙڪجي مُرڪ جي گهيري مان دل
نڪتي مَسَن جو موتي آئي!

صبح جو واري ۽ ويراني رهي
رات ڀڄندي لهر طوفاني رهي!

حسن نظرن ۾ نه جسماني هئم
هانءَ ۾ اڄ ماند روحاني رهي!

سار مان دل کي مليو ڪيڏو سڪون
گڏ گذارڻ ۾ پريشاني رهي!

بس بدن ليڪن کي موڙڻ گول مول
علميت مخصوص انساني رهي!

مون نه دل جي ڳالهه ڪنهن ٻئي سان ڪئي
گهر جي اندر گهر جي ويراني رهي!

چپ قتل، جيسين اچي چلتو لٿو
پيڙ ذهني خواه جسماني رهي!

هٿ جي پاڇي سان ڪيم محسوس ڪي
ڏينهن سارو دل ۾ حيراني رهي!

هيترا تارا ۽ سڀ بي نام ته به
تن جي هستي جا نه اوراني رهي!

سچ نه ڪنهنجو ڪنهنجو ۾ اصلون اٿين
ڪنهنجي ڪنهنجي صرف ناداني رهي!

سورت چنگ کي چوريندي
پدمڻ جو سر ڪوريندي!

رات ٽڪيءَ تارا پيا ٽڪا
ڏونگر سڀئي ڏوريندي!

ٽوري جي ٽوريندي هيڪي
موتين سان ٽي توريندي!

ڳهري نرم اداس نگاهه
ساري ڪاڪ ڪوريندي!

جام اکي پوءِ ليلا جو
ڪونرو اورڻ اوريندي!

ماروئي پڻ عمر جي ٿي نه
مارن لاءِ جيءُ جهوريندي!

ساهه ۾ ساڻي سهڻيءَ کي
سنڌو گهوروڻ گهوريندي!

اِنهن ٺـي اکين آڳ دل ۾ لڳائي
اِنهن ٺي اکين آڳ دل جي وسائي!

ڏسڻ جي نہ ڏيکاري هرگز ڏنائين
اکين ۾ چمڪ، ڇا هُيس اِئن ٿي آئي؟

سمهون جو ڏنائين جهڪايائين نظرون
مُڙيس جڏهن، نظر هُن نہ مون تان هٽائي!

سندس گفتگو جڏهن ٻـراهون ٻڌاڏو
نِگاهون اِنين، جاڻ ٻـانهن ۾ آئي!

هيو رقص ۾ شيام هر انگ هن جو
نگاهون ملائي ٿي جڏهن مسڪرائي!

ڪيڏو ٿي انڌڪار هجي پل ليڪن ٻه سو نُور هجي
ڏيئڙو ٿي پر ڏسجو منظر بيشڪ صاف نظر نه اچي!

بيشڪ راڳ جي ڌُن نه هجي، ڪو ڌانهن ڪري ڪو سڏ نه ڏئي
رات جي گهري خاموشيءَ کي ٽوڙڻ لءِ آواز کپي!

آهي صبح جو پهريون پهر ڪ رات جو پويون پهر اچا؟
پنهنجن پيرن جو آواز ٻڌ، پاري پاري شور لڳي!

سانده هلندي هلندي هڪ ليڪ آهه سمائي لس لس ۾
ٿن ٻه مجبوري وانگر ناٽيل ٽال ڏئي هر پير کڄي!

رات وهاڻي پنڌ ڪندي ۽ منزل آهي دُور اڃا
ليڪن وڌندڙ آهه اڄالو پنهنجي فضا خوشبو ٻه اچي!

منهنجو شعر جي منهنجي دل کي شيام نه چوري ها ڪنهن رات
سوچ چڙهن ريکائون آهن ها ڇو هنن پنهنجي ڇهري لي؟

قسمت ڦٽائي جنهن هٿئي کائي هٿين هڏي
اڄ خالي خالي هانءُ ڪٺي جهوري زندگي!

لون ني ڀڏاءِ آهه، رکيو ڇا حيات ۾،
جيڪي ڪيئہ اهڙي ڪ ان ڪان وڌيڪ ڪي؟

ڪيڏي امنگ ۾ اچي مون ڳل چمي ڪئيو
دل ۾ ڇا آئي ماٺ ٿي ناري اُسي ڏسي!

چمڪڻ لڳي ٿي آس جنهن ٻالڪ جي گود ۾
موجودگيءَ ۾ تنهنجي نکي منهنجي زندگي!

اڄ شاهہ جي رسالي تي نظرون کپي ويون
موتي صدين ڪالهوءَ تي جڙ سنڌ مون ڏٺي!

جنهن تي اٿيءَ جي سڄي ڪٿي آف شيام مون
ڪمري جي فرش تان وٺي اُٿي ڪسڪي روشني!

۲۴۲

لفظ انسان جادوگري دل لئي ڪئي
سا تو سمجهي مون نه جا معنا چئي!

راتِ مندر جون وساڻيون جڏهن ٻڌيون
ڪيتري خوشبو اچي گهيري وئي!

گل لڳو گل کي هوا اهڙي لڳي
بس ڇڏي ڇپ چاپ پٽ تي پيا پئي!

ڪوله ڏيٺو هڻو اُجالو پوءِ پئي
ڪڙ ڪبيتي جان مون ٽم ٽم پئي ڪئي!

زندگيءَ جي دل تي ڪڏهن همت رکي
هڙ اندر محسوس ڪجهه ڌڙڪڻ ڪئي!

ٻولي موهن جي دڙي جي ۽ لپي
ساوڻي سنڌجها ۽ بادل سُرمئي!

شيام، تون همعصر پنهنجو ٿئي نه ٿئين
توکي ڪاليداس جي ڪهڙي پئي!

٢٤٠

وقت ۾ جي اهڙو ته ڪي ناهي
ڇاڪون حد وقت جي ملي ناهي؟

زندگي زندگيءَ لءِ آئينو
موت جي شڪل ڪنهن ڇٽي ناهي!

پاڻ کي. پاڻ ۾ ڇڏ پٽ، کوهي
پنهنجي سڌ ڪنهنکي ائن پٽي ناهي!

دل کي آهن دليل پنهنجا ٿي
عقل کي جن جي ڄاڻ ٿي ناهي!

هيڪلائيءَ ۾ پڻ هئو ڳڏ ڪوئي
ڊار ٿي مون گهڙي به جي ناهي!

ٻياڪڻ سنسار جو ڪريان ڪهڙو
منهنجو سنسار ۾ ته ڪي ناهي!

شڪل پنهنجي ڏسي ته ٿيءَ وياڪل
سچ ته هر آرسي سچي ناهي!

ماڻٽي آهي، پوڻٽي آهي
ائن ته محدود زندگي ناهي!

آدمي آدميءَ جو آئندو
شيام، ڪُل ڪهن حال جي ناهي!

ويندي نيڻن منجهه لڏاءُ
ورندي سر ۾ هڪڙو سوداءُ!

مون ٿي دانهن ڪئي، ليڪن
ڪنهنجو ڪنهنجو ڇٽڪيو گهاءُ!

ڳوٺ ڳوٺ منهنجو ٿي ڳوٺ
ماڻهو ماڻهو منهنجو ڀاءُ!

گل ٿي تنهنجي منهنجي ديد
هڪڙي سڌ ۽ ٻي ورچاءُ!

قسمت، داءُ لڳي نه لڳي
پر نه ويو جو هٿون داءُ!

جيڏو موت جو سناٽو
ايڏو جيون جو پرلاءُ!

٢٤٥

دوست! ايڏيون دواڻون ڇا جي لاءِ؟
موت کي اڄ پوانتو نہ ٻڌاءِ!

ڪر نہ اڄ زندگيءَ جو راز کُلي
موت جي فڪر ۾ نہ عمر وڃاءِ!

موت آهي جو ضرور ضرور ايندو
پر جيئڻ لاءِ ڪا نہ ڪار ڪماءِ!

بس هئڻ جو فقط رهيو احساس
سوچ ڀڄايو آڻي اهڙيءَ جاءِ!

شعر لڳندو سڄو پسند آئم
شيام اصلاح جي ڏيان ڪئن راءِ؟

ڪنڊي موهڻي پريم جي مايا
ساڻ سدا ٿي ڪنهنجي ڇايا؟

عشق ڪنهجو سنسار سو ڪهڙو؟
حسن سونهن سنسار سجايا!

ڪايا ڪيئن بدلجي ويئي؟
مون نہ خيال جا ٿهہ اٿلايا!

اڄ ڪي لهس ڪٿان هيءَ آئي؟
سپنن ڇپا هٽا گهاٽا سايا!

ڪنهنجو ڪنڊ نہ ڪنهنجو ڇهرو
ساڙن اڄ اٿن ڳنڍي لڳايا!

هوليءَ ڪنهنجو روپ بگاڙيو
ماڻهن رنگ اتهن اڇلايا!

پورا ٿي ويا راڳ پراڻا
پيرن نہ بوان ڪي سُر ۾ آيا!

۲۴۷

مون ڏسي لوڪي ڪئي محسوس جا
سولهن آهي نالو ٿلهڄي سان آها!

آرسي آڏو رکي ڪا مهل پئي
پنهنجي منهن جا رنگ ڦرندا مون ڏٺا!

ڪي ٻه ڳالهايو نه تو پيا مون، مگر
ڳالهه جا لکتي اهڃا وسري نه سا!

مون ڏسي لوڪي لکيو، ليڪن هنئر
هي پڙهي مون تي ٿئي لکندا ڪي پيا!

سوُنهن و ينگس جي مٺي ڪويل جي لات
ڪنهن سفر بس ۾ ڪندي ماڻي ٻه ڇا؟

رک وساڻل راند جي باقي رهي.
صبح ڌوُڻيون ويا ڇڏي ڇرڪيئڙا!

رستي جي ٻر وڻ وڻ هيٺان سُس پُس ڪري هوا
اوسي پاسي ٽوڙي اهڙي ڏٺي ٻهر نه ڪا!

دل جا ڏڪڙا اوڙڻ لڳيون آخر انن ڪڻهن سان،
ڪو گهر ۾ ٿي ناهه نه هوندو ٻاهر ڪيئن ٻِلا؟

هاڻ انهن جي پاڇي ۾ ٻڻ ڪانه ٿڌاڻ رهي
ڪجهه پاڻ له آس ۽ اُڪ ۾ جن ٿي پيدا ڪيا!

ملڪ ۾ ڪاٿي مارئي هاٿي شايد نه پئي ملي
پوءِ ته سڀئي سڪ جي له سانجهه ڪا ٻي آهي ڇا؟

ڪي ٽاڻداڻا شيام آڌامي مهبڇي جيءَ مڇهان
راحت اندارن ٻوڙن ۾ جهرمر لاٿي پينا!

اُونداهيءَ جا دوار کُلي پيا
ڏکَ وڌ سِک جا جهول جُهلي پيا!

خالي دل، ويران نگاهون
وڻئي وڻئي نيڻ ڇلي پيا!

ڪيڪار ڀندي ساڃي پڇائين،
اڄ هن پاسي ڪيئن پُاي پيا؟

سچ نہ گهٽو ئي ڪين ڏڪيو پئي
تارن هيڊان راز کلي پيا!

لڪندي هڪ آڌ خال ڇڏيو مون
خال سبب کي هُلّ هُلي پيا!

گرم هوا ۾ رولڙو ڪکريون
ڏينهن ٽٽي پاڇا ۽ رلي پيا!

پنهنجي مُنهن سر ڳالهايم پئي
پيرن وارن جا واس کلي پيا!

۲۵۰

دل ۾ پياڙ ماڻيطا ڪنهنجي روپ جاڳايا ؟
روپ هي نگاهن ۾ ڪهڙي ياڙ چمڪايا ؟

بس چمن ۾ ٻرڪيءَ پئي مون ڏي جڏهن بهار پئي پئي
زندگيءَ جا مونجهارا مات ۾ ٿو سلجهايا !

رات پوڏن ڪاپوءِ ڏيئر ساڻ گهر موٽيس
چانڊجي ويا ڊر ئي ڪنهنجي سار جا سايا !

راتڙي سهانيءَ جي سونهن تي جي گل ٽهڪيا
سي ٿي رات ڪاريءَ جي چڻ سڳنڌ ٿي آيا !

صرف هڪڙي تاري ڏي رات پر نهاريندي
ٿو خيال پنهنجا هئا ڪيستائين ڦهلايا ؟

ڪهڙي سوچ ڪارڻ ٿيو ورن ورن منهن تنهنجو
اس ۽ شاخ جي وچ ۾ گل تي پاسا ڦيرايا !

۲۶۰

١٥٣

مون نہ جوانيءَ ۾ هي ٿڌڙا اٿڪ سيڙول ڏٺا
منهنجي ان من تي اڄ ڇانيل ڪي احساس هُيا!

ڏوڪي ڏيندي ذهن ۾ اُڀريون ڪئين ڪلپنائون
ڏوڪيءَ ڏسي ٻه مون نہ ڏٺو پٺي ٻارن، الائي ڇا!

ڪنهن کي ڏسندي منهن کي لڪوئڻ سکڻ جون ونڪائون
سڀ جا ڪرڻا پانءِ ڇڏي پٺي بادل مان لڪتا!

چپ چپ من کي وڌڙهي وٺي آهہ اداسائي،
ان ڏکڻيءَ خاموشيءَ جو ڪو ڪارڻ نہ آهي ڇا؟

مان ٿو لهہ اڄ ڇا پڇي آهيان، آهيان يا ناهيان
ٿو ۽ مون کي سُڃان سمجهندي ڇا ڇا هيءَ دنيا!

ڏ جي ٻهڻن ٽان ھاڻدي ٽابڙيا ھئا
ڪريا چانڊوڪ ٽان گهر ۾ جڏن گهڙيا ھئا!

اڄا ٻي گهنج پيشانيءَ تي ڏن جي
ڪڏهن جي دوست چرچي ٽان چڙيا ھئا!

جهڪائي نيڻ بس ڪوئي لڱکهيو پئي
نگاهن جا ڪي ميڙاڪا مڙيا ھئا!

ڊٺي ھيءَ مدد ماڪيءَ جان، مگر ھي
مکين جا ميڙ چاڄي لاءِ چڙيا ھئا؟

اڄوڪي ڏينهن جي ھيءَ رات موڪي
اڄوڪي ڏينهن ڪهڙا گل ٽڙيا ھئا!

ھيو سنسار سارو ننڊ ۾ شيام
اڄوڪي رات ڪي ٽارا ڪڙيا ھئا!

پڙهندو ڏٺم ڪتاب ۾ پڙهي چرڪ: "هيءَ ڇا؟"
اهڙو ڇرو پرڳ ۾ ڇو سمجهه مون کي پلا؟

اهڙو ۾ شرم ڇا لاءِ جو سچ کان شڪي ٿجي
۽ ڳالهه ڪا ڪجي نه ڪڏهن ڪوڙ کانسوا!

ڳالهين ڪندي ٻه ڪونئي پيو هنوءِ ڌيان ۾
ڪٿي هٿي نه شرم ڪرڻ جي نه ڳالهه ڪا!

ڪنهن ۾ همت وجهي جنهن آئين تون گل ڪئي
تنهنجا اڳين نه همت ۾ گلن کان افيس هتا!

احساس جون نزاڪتون نڪرڻ نگاهه ۾
ڪنهنجي نه سنگ ۾ هي نظارا ائين ڏٺا!

اڳ ۾ تون بات چيت ۾ ڪيڏو ڙڪو هئين
تو اڄ ۾ لفظ ٻي جي ڇپا پيار مان ڇپا!

منهنجا ٿي همت جهلي تو ڪٿي منهنجو منهن ڏيکيو
تنهنجون اکين ۾ ياڻ مگر مون ڏسي وٺا!

٢٥٤

جنهن نزاڪت سان هُئه ٿوڙل سجايا
زندگيءَ جا اُن ڪيا رنگ سوايا !

سون نقطا ٿول تي ٿي الڳ رکيا هئا
تن تي پير پوئي اهي هار ٻڌايا !

تنهنجي سپنن کي ڇهي ڪين سگهيس مان
ٽوڙي تو ساڻ ٿيم ليڪ ملايا !

ڪالهه انڪار ڪيئه ليڪ جهڪائي
اڄ تو انڪار ڪري نيڻ جهڪايا !

شام کان دل جي اداسي وڌي پئي وڌندي
رات ڇايا جي مٿان ٿي ڇمڪي ڇايا !

ننڊ تارن نه ڪئي رات سڄي ۽
پوءِ جا خواب پلڪن چو نه ڦٽايا ؟

ڪنهن اکين مان وٺي ليڪا لکين پاتا ؟
شيشم ڪايا نه رهي منهنجي نه ڪايا !

٢٥٥

ڏٺي ڏيان ڪولي ٻڌي ڇو نہ هٿا
ڇوڙ چاهين ها تون اگر ڳالهہ ڪا!

اڃين روئڙو هو للہ ٿيڪي ڏسيان ء
لڪان ڪٿن لڪڻ لاء آهي نہ جا؟

ڪلهي تي رکيم ٻانهن منهنجي جهلي
ڇڏهن سڀ پريان ٿي پري ٿي ويا!

هتي ڪو هتي ڏهڪ چٽڪي پيو
وسائل هٿي هون ۽ نہ ساري فضا!

شڪايت ڪري شيام ڪٿن سات جي
هٿي جنهنجي منزل ٻين کان جدا؟

٢٥٦

نت نوان روپ ليٽڻ جي آڌر هيا
پر نه موٽي نظر آئي صورت اها!

دل جي سورن جون ڳالهيون ڪو مون سان ڪيون
سور ڏينهن جا نه پر مون کي ڏينهن جا لڳا!

هيءَ اداسي ۽ دوريءَ پري دلڪشي
رات ساري ستارا رهيا ٽمڪندا!

سونهن آئي هٽي پيار ويس ڌري
دک ڀري زندگيءَ جا ڪٽيا ڏينهڙا!

شيام ڪيڏي هئي سونهن سرچاو ۾
ڪنهن نه ماڻي مگر سا رسڪ ڪانسوا!

٢٦٦

۱۲۵۷

ڪيڏا نار نار رنگا گل بهار ۾
هر انگ هن جو حسن، فقط حسن پيار ۾!

'سهڻي' ادا جي 'ڪيڏي' ۽ 'سهڻي' ٻڌي ٿي
لڄ ڪان وڌيو لڪاءُ ۽ وڌندي جمار ۾!

جاڳائي دل کي، خواب ڏسڻ لاءِ ڏني وٺي
اچڙو ۽ ڇا هو تنهنجي انهيءَ هڪ نهار ۾؟

آڪاڻ ۾ ۽ چانڊو املتاس جي تڏي،
منهنجي جي ويل سوالي لڳي انتظار ۾!

پرسان هئين يا پر ۾ هئين يا اڳيان هئين
ڪيڏو هميشه لي نار هئو ليٽي اُڌار ۾!

جئن جئن ڏٺم اکيون ڪٽي، نرمل ٿي من ٿيم
تنهنجي نظر ۾ هوس ڪ گنگا جي ڌار ۾!

سچ جو ٿي ڪوئي عڪس هئي هونءَ نہ ڪاپڙا
۽ ڪاپڙا ٿي سچ ٻٽي اي شيام پيار ۾!

ٽارچ شعاع ڪري ۽ ڪا شيءِ
چمڪي جڏهن ڪوهيڙي ۾
مون کي ڏسڻ ۾ تون اُن آئين
ماڻهن جي ميڙاڪي ۾!

پنهنجن سهڻن سپنن سان مون
تو کي سينگارڻ چاهيو
ٺڪرايو تنهنجو ئي سينگار
مگر منهنجي هر سپني ۾!

ليرن ليرن اوڇاڻن ۾
روشن انبر جو ڦهلاءُ
تارو ڏينهن عقاب اڏامي
نيڻ لٿو آکيري ۾!

مان ٿڪجي، وڻ جي ڇايا ۾
ويٺس منجهند مهل اچي
جهانڪيو رات جي سناٽي پٺي
ڏينهن جي هُل هنگامي ۾!

پل لڳين منجهه ٽري تو پوءِ ڇا
هنج نه آخر رهندو هنج
اوچي شيام اڏار پسنديدو
اڏندو انبر آڇلي ۾!

ويچار ڪو نڪرئو اچي دل جي اُنهن سان
جهٽڪي سان لڳي وئي هوا وڻ جي پن مان!

آڪاس ۾ ڪڪرئن کي ٻکي ڀلي ڪناري
ڏس ذل ۾ ٻيچ پوءِ مُڙي پڌهڄي اکين ڪان!

جابون ته سچي ٻلاڪ ۾ جايون ٿي لڳيون ٿي
هڪ ماڙي نهڻ تسان ٿي پي هر جاءِ جهڳيءَ جان!

ڪڏهن موڙي ڪيراٽي ڏٺا ميڙي ڀون نڪرا
آئي ته نظر موڙي ڪا موڙڪي اُنهن مان!

فوٽا ته ته ڌڌلا ٿي سوينا هاڻ ڏٺين ٿي
تفصيل پڌاپا ٿو ڏسي جهوُر نظر سان!

سوڙهو جي ٿيو دائرو آفاق جو پوءِ ڇا،
پيريءَ جي نظر! آپ ته ائين آهه اڳي ڪان!

هُئي زندگي رُڃ جي ريت جان
لُڙهيس جنهنجي لهرن ۾ ڏينهن رات مان!

اِئين اوچتو رات جي سانت ۾
آئي ڪُوڪ ٻن جي هڪ هانوَ مان!

ڇُهيو ڪنهن نه ٿي هاڻ کي، ذهن کي
وٺين ٿون نه اونده ۾ چنڊ جي مونکان!

چنڊ ٻم ڪيترو پوئتان چانورا
هئيا پر ٻه پاڇا اڇا ذهن تان!

ڪڏهن ڪاله حجت رکي ڪجهه چيئه
اڄارو رهيون شيام مهمان جان!

لمحو پئي پکيءَ جا ڳهڻي مهل ڪان؟
اٿيو هوس اڄ لطف مان ڏيو سان!

اُڏيو اُتي پکي وڃ تان جهٽڪو ڏئي
ڏکي سج ۽ ٽڙڪي پڻ پوئتان!

گهڙي ڪن ٻه ٽر چنڊ جي عڪس لئي
ڏنو موڻ ۾ جمنا جي پاڻيءَ مٿان!

اوهان جي مٺي گيت جي تال تي
اڙي گويو، ڪيستائين لڙهان؟

هوائن ۾ پکڙي ڪيئن پئي تلاش
گهڻو هيٺ گل جون جڙون واس ڪان!

ڪيائين ڇهي حسن جي پرک ٿي
ايو عشق الذي جي لهه جا ڇوان؟

ڪڏهن شيام ڪنهن ٻي جي ڳايو ملهار
سدا دل ۾ احساس جاڳيا نوان!

اڀندڙون ڀير ۽ چمڪندڙون لهرون
واري ڪيلندڙون پيرن هيٺون !

پڳل موريئن تي گل چاڙهيل
کهڙيون ڳالهيون وشواس جون !

جن سان ٺهڪ ٿي ٽڪرايا پٿي
ڪو ڏيکاري سي ديوارون !

سَب ته سرلو پٿي پُت تي پُرتان
منهنجي هاٿ ۾ پو جون ليڪون !

حاشيه ۾ لفظن جي معنا
ڪي سمجهه ۽ ڪتاب پڙهڻ مون؟

پوڙ پٺاڻي پُت تي ٻيٺين
پناڻ ڇپائڻ ڪئمرا ڪون !

پاٽيه تان هئو هڏج اڏاٽو
پُت تي پر ته ڪِريون ڪي بولدون !

ڪيڏو اجلو ليرو آپ هٿو
ڪڙڪيه مان جو شيام ڏنو مون !

ڏوکي ڪيترائون ڪيَم پنهنجي دل جون ڳاڙهون
تنهنجون هي اڙڪتون دل جي لاءِ سيکتون!

پنهنجون ٿي حڪايتون ٻاڦ سان شڪايتون
ٻاڦ سان محبتون ٻاڦ سان ٿي نفرتون!

ڪڏهن نه ٿي پيون چٽيون پنهنجي ٿي نگاهه ۾
ڪوڙ جي ٿڌاءِ سان ڪوڙ جون حقيقتون!

اک هجي، نظر هجي پوءِ به شرط ڪو ڏسي
باهطي حقيقتون نفس چهره صورتون!

ڪڏهن پئي ڪلهن تي هٿڙ ٿي سگهيو نه ٿي مٿي
پر ڏسڻ ڪراونون سر جهڪائي غربتون!

دل ٿي دل ۾ پئي گهرڻ منهنجي راهه ٿي هاڻ
پوءِ نه منهنجي چال ٿي تنهنجون هي ملامتون!

ٿي اڃا ٿي آس نکي ۽ اِڃي ٿي چالو ٿي
اي نظر، اهي ڀيرون ڪنهن ڪڪر جون حرڪتون!

٢٦٤

رهيس تو لاءِ قرباني شخصيت مان
موٽڪي ڪاش، پاتيو تو هڪ آدميءَ جان!

ڏسي آربيءَ ۾ تون اُن مسڪرائو
هجي جنّ ۾ ڪو موڪلائيندو ڪڏهن ڪان!

لڳم، جڏ بندءِ گرم سوالن ڇهيو پئي
ڪٺي تنهنجو فوٽو لڳايم ڇپن سان!

نهاري نهاريم، وري پئي نهاريم
اکين ۾ هئو تنهنجي لڙون ڪي نہ هوڻءَ ڪان!

پلا ڇا هئو اڄ ۾؟ اکيان ڇا ڪي ايندو؟
جوابن لاءِ سوچيان؟ سوالن کي سمجهان؟

٢٧٤

٢٦٥

صورت جون رنگتون ۽ مصيبت جون صورتون
هن هن ۾ فرق جون ڪو سڃاڻي نفاستون؟

لوڪان لڪي ڳڻا ۾ لپيا ڪيائون ٿي،
ليڪن پٽين ڇٽين لي جي رنگين مورتون؟

ڪوٺارڪ ۾ ڏٺيون مون ڪجهه راهون ۾ ڏٺيون
هر گهر جي زندگيءَ ۾ مگر هي جي عورتون؟

هر هر اٿيو سوال ٿي اخلاق جو، مگر
ويٺيون وراڻي ويڙهي حواس جون لذتون!

دنيا انهيءَ جي لاءِ هوس شيام جيڪڏهن
آهيان انهيءَ ۾، ڀوءِ ڇو آن سان بغاوتون؟

٢٦٦

کھڙي سرحد هي نه بيحد جو جهان
فڪر ڏهنجي جي اُفق حد جو نشان !

سچ نه سچ ڪنهن کي مڃي ڪيڏو مڃان
ڪري ڪر جاچيو ٿي هر هڪ ۾ گمان !

جاڳندي جڳ، ننڊ ۾ سپنو سچو
جيئين جهڙي جندڙي ٿيسين جهان !

هند اوجهڙ ۾ ڪندي ڪا ماڳ جي
دڳ ملڻ لئي ماڳ پهچڻ ۾ گمان !

اي مسافر، ٿوکي پرپٽ ٿيو نصيب
ٿون تڪين، پرپٽ نه آهي بوستان !

يادگيريون ڪيتريون ان ۾ اچا
سڀ ٿيو خالي نه آهي هي مڪان !

٢٧٦

جيسين تو ستارن پرين! اچي ڪڏ جان
تيسين تارين ته هيڪلائيءَ سان!

ڪيهن وڏو وهم ٿيو ن پر آهين تون
منهنجو ويهه ته ٿيو پر آهيان ڪان!

صرف تارن جي روشني ته هئي
رات باهر ڏٺو مون ڪڙڪيءَ مان!

روپ ريکا ڏٺم جڏهن به ڏٺم
ڪٿي قسمت جو منهنجو روپ ڏسان!

رهيو گهيري ۽ ٻڌ جي گهيريل
هي اڇو وجود سڄي جان!

منهنجون نظرون به شيام ڏس ۽ سهي
ائين هٽائيندين اکين نظارن تان؟

ٻار ڪنان، ٻڍڙ ڪنان اڄي سکهند ئن
اُن نه ڊڄڻ ائي ڇا ڙهي سکهند ئن؟

زندگيءَ ڪي نه زندگيءَ وانگر
موت جي ناءِ هيمت جي سکهند ئن!

ڪومت ڦيرون ڪئون جيترائون چاهين
روح ڪنهن هڪ منجهان ڪيئي سکهند ئن؟

نند سپني ۾، اُن ۾ هڪ سپنو
اي سُتا، ڇڏڙو سچ ڏسي سکهند ئن؟

وڄ ڪٽي جي رڪي رڪي چمڪي
ٻوڙ نه ڪجهه ڪيترو ڏسي سکهند ئن؟

ڇا اسانيل الهن نگاهن ستان
مرڪ جي زهر ڪان بچي سکهند ئن؟

هٽي ويئين نه ٻڌو پاڙُن جان
شاخ گل جي جهلي لڏي سکهند ئن؟

ڪن لڳائي نه ٻڌڻ سان رڪ شيام
ليه سنڌ سن گيت جي ٻُڌي سکهند ئن؟

٢٦٩

اڄ اڄ سانئي وڻ جي هيٺان
ڇانوَ نه ملندءِ سُکل وڻن کان!

مون نه سڌيءَ جنهن مولڪي ڇانئين
ٻاڻ ٻڌجي وئين رنگ ڏسڻ سان!

اهڙو ڪوئي خواب ڏٺو مون
ٻاڻ ٻکي ٻاڻ نه ٻايان اڄ مان!

لوڪي ڏاهه ڏسيان مان کهڙا
پنهنجي دل جي ٻاڻ نه ڄاڻان!

ڪنهن ڏرپن ۾ کهڙي سچ جي
مايا ڇايا، مان نه سمجهان!

دنيا ساري رڻ جو چرڪو
ڪنهن کي جنڊ له چاهه هڻ جان؟

رات سموري لبارن کي ٻڌ
رڻ ۾ شيام رلايءَ خود سان!

٢٧٠

اُلٽ ليٽين اٿئي ته ڪا ڇاڪاڻ؟
خواب ميڙي ڪرڻ ڪنا ڇاڪاڻ؟

ڪنهنجو ٻڙو هوندي اهڙي ڪوني هوش
ٻوڙندو ٻيڙي وڃين ٻيلا ڇاڪاڻ؟

مان ته سچ جي تلاش ۾ اڪتس
ڪڏ هلي پيو ته ڪليسا ڇاڪاڻ؟

روح ابدي هجي ڪٿي ته هجي
راز سانجهيا نه موت جا ڇاڪاڻ؟

مان ته ڪن ڏيئي شيام ويٺو هوس
تو ڪٿي هئين ! ڪاٿي ها ڇاڪاڻ؟

ليڪن آڏو روپ جو درسن
من ۾ روپ روپ سان روشن!

امرت جو ۽ سندرتا جو
سارو ٿي هڪجهڙو ورتن!

پنهنجي پاپ جي شڪل ڏٺي مون
تنهنجو مکڙو اُجاو درپن!

من ته اٿين جڳ ڦول ٽڙيل کو
بند ڪليءَ جان پر تنهنجو تن!

پڪي پڪيو عمر سموري
پوءِ به هئو ڪنهن جاءِ پڌل من!

گهري گهري پياس جو آنءُ
تنهنجو منهنجو جيون - بنڌن!

تون تن من جو سهڻو سنگم
مان ته ڪڏهن من شيام ڪڏهن تن!

سامهون نه جي هجيم ته سانس ڪٿان رُسان
سامهون هجي ته ڪيئن رُسان، ڇا رُسي سگهان؟

خالي پيو ڏيهن ٿي ته نه توکي ڏنو الم،
اڄ تو ڏسانءِ پانءِ لڳون چمڪ ٿو ڏسان!

ڳالهيون ڪيون پئي به آهي جي اسان ڪيون
ڪيڏيون نه اڀرون لڳن سڀ پئي جون جڏهن پڙهان!

ساڳيا ٿي لفظ، ڳالهه نه ساڳي مگر هئي
نظرن ڏنا انهن کي ٿي مطلب نوان نوان!

آهي هيٺ وقت، چاهه ته هر ڳالهه لاءِ پر
مرڪي ڪڏهن ڪٿي ڪو پڇي حال تو جيان!

پٿر جو ديوتا ٿي نه هئو جنهنجي جسم ۾
ڇرپر ذرا به ڪانه ٿي جنهنجي ڇهاءَ سان!

دنيا وسيع هيترِي ڏسندو رهيس رڳو
ڇا ٿي ڏٺم گهر پر سو نه سمجهيس اڃا نه مان!

٦٠

۲۷۴

شيام، لفظن سان رهان ٿو هاڻ مان
نيٺ هو اندس مان ۽ هڪڙو ٿي منجهان!

گيت جي رنگين لفظن کي ڇهي
اک، ڏسي ٿي لوڪي کهڙي رنگ سان!

منهنجي لفظن جون اِهي آرائشون
حُسن خود پاتي ليا هر لفظ مان!

اڄ نه پيرن کان وڏي دل اڳيرو
۽ هليس پٺي هڪ اجائل راهه تان!

دڳ، ڏسي گهر وٽ ۽ پهچائي ويو
هيءَ نه ٿيو ڪانئس ڪٺي نالو پڇان!

جنن ڪٿيون آهستہ ڪر موڙڻا لڳيون
ذهن ۾ چپ چاپ جاڳيو اندر مان!

اچي نڪ لاهه، ڏس پيو، سوچ پيو ڪجهه، ويهه ورڻ همٿان
ميٺڙو هڙو ڪٿي پاڇي جو هيءُ سڪ سڄ اُڀري سان!

مندر سنگيت جيون جو ۽ سندر روپ جيون جو
ٻڌو پيو ڪڏهن ڪڏهن ڪن سان، ڏٺو پيو ڪڏهن ڪڏهن اکين سان؟

خبر ناهي ته هيءُ سنسار سپنو آهه يا ساڀيا،
اٿهيءَ ڪي ٿي ڏسان جاڳي اٿهيءَ ڪي ٿي ڏسي جاڳان!

سڄا لال نرم هٿ جان ڪتڪتائن هير جا جهونڪا
اٿي ويهي رهان، مرڪي، اکيون پوري وڃي ليٽان!

ڏسي موڪلي پريان ايندو چٺي جيءَ جيءُ اڏامڻين چڙ
پرن جان پاڇون ڦهلائي اچي پاڪر پريم حُب مان!

لڪايم شرم پنهنجي کي، لڪايم درد پنهنجي کي،
ملائي اک نه ڪڏهن سان ته ڪراهيو ڪيئن پيڙا کان!

لڙهيس جڏهن ات بر مان ڪين سنڌوءَ جو پنڌي نالو
ڪيم محسوس چا چا شيام، توکي ڪيئن سمجهايان؟

٢٧٥

هيءَ ڇا رنگ رُتي سرهاڻ
آئي گل، ساليءَ ڪنهن جي ڪاڻ؟

هردم نيڻن ڪي سنتوش
ٿو لهن سدا ٿي سک جي ڪاڻ!

ٻاڇو ٻاڇي ساڻ ڇُهي
ماڻ اڇوتو ڇهڻ ماڻ!

اوُندا هيءَ جي پيڙا ڪان
ڪيڏو ساٿي ٿي چالباڻ!

ڦِڪر نه ڪڍڻ ٿي گذري رات
رات ٻه گذري ٻوء ڇا هاڻ؟

منهنجي لوڪ ٻچار ڪٿي
تنهنجي ڇو نه ڪيم واڪاڻ!

ڏٺو مون چنڊ ڪڙهيو سنجهه لٿي ڪان ٻهرين جو
ڇماڻ هي چنڊ ڏٺم ٻوٽين ٻهر جو ڪڙهندو!

ڇپن ٿي رات جي چمڪي ٽو ڪٽن ۽ چنڊ اڇا
جٽڻ ۾ آهه اڇا سونهن جو اثر ڪيڏو!

ڪنوڻ ۽ ساڳي ۽ ساڳي وري ڪنوڻ جي ادا
ڪنوڻ جڏهن ۽ ڪنوي مون ڇپن ۾ مرڪيو هيو!

مون ٺهڻجي منهن ۾ گلن جو اڙاڪٽون ۽ ڏٺون
گلن مان اڄ ٽه ليا پاڻي ٺهڻجو جوڀن ٽو!

ڪلهي ٿي ٺهڻجو رکيو سر مون شڪ ڪيو حاصل
ڪلهئ ٿي ٺهڻجي رکيو سر مون دک ڪيو هاڪو!

الائي ڪهڙي ڀاڳي اسان جو سات ڀٽيو
اڻين ڀٽيو ٿي رهي شل ڇٽي نه سات اهو!

هٽي نه شيام فقط هڪ گلاب جي ڪونبي
ڏڏهن ۽ گهر جو اڱڻ پاڻ جهڙو باغيچو!

مان ته هڪ يادگار پيڙهين جو
تو ڇناتي موٽڪي ڪڏهن نه ڏٺو!

ٻوڙندڙ ٿي رهيس تلاشيندو
مون ملي ڪونه هنڌ ٻيهڻ جو!

مان سمهي پڻ سگهيس نه اندر ڪري
اک لڳي آيو جاڳ جو سپنو!

زندگي اڻ کٽيون تقاضائون
حاصلات جو پل شمار نه ڪو!

رڻ ٿو وجهائي سڄو پڙاڏن کان
اڄين ڪنهنجي صدا ٿي ٻڌڪي، ڇو؟

ڇا ته هيڪل وسوڙي شيام حيات
دل سڪي ڪنهنجي سات لاءِ ڪيڏو!

٢٧٨

ٻڌا سمجهه سمجهو مون جنهن سانلو
قُلم داستان جو مبهم مزو!

هجي گهر ۾ گهر جو هيس مان ڪٿي
رسيءَ لي سُڪائڻ لءِ جنهن ڪو وڳو!

جتي ٻي هُيس مان هُيس ٻي وجود
اِلاهي عقيدت جو هيءَ معجزو!

سڃاڻپ ۽ ماڻهوءَ جي آهي، هنئر
ڪڏهن وڻ ۽ وڻ ۾ وڏو فرق هئو!

اچي جنهن پياسين لکي ٻهت ۾
ڪري در تي ٺڪ ٺڪ ڏو رخنو وڌو!

حياتيءَ جا ڦيٿا ته ڦرندا رهيا
۽ ٿيو پر نه ٿيو ڪجهه، ۽ طيءِ فاصلو!

٢٨٨

ڏسي مون ڏي رکي رکي مرڪيو
نہ ڇيڇي پڻ وري وري ٽو ڇيڙيو!

هڪ طرف مون ڏي کُود وڌي آئين
ٻي طرف مون کي پاڻ ڏي ٽو ڇڪيو!

موڪلائڻ ڳرانڙي پائي
موهہ کيڏو اکين ۾ اُتلي پيو!

ڇا هڻو آيو نہ ياد ياد ڪندي؟
ڪي وساريي ٻہ ڇو نہ ٻئي وسريو؟

مون کي ڇا ڇا نہ ڏئي سڏيو دنيا
نہ سڏيو ٽو ٿي مون کبي اٿن نہ سڏيو!

ٽوکي ٻوڇڙڻ جي ڪئن ميار ڏيان
پاڻ کي پاڻ کان مون ڏار رکيو!

جلبي آخر ٻڌنو وساڻو، پيو
ٽيستائين ٽہ ڪئن نہ ٻئي ٽمڪيو!

ڪيتري ٻرسکون پاڪ ڦٽي
اَڌ اکيون ٻولي ڪو سمهي ٿي پيو!

هيرو صرّاف جي ڳولا ۾ هٿون هٿ هلندو
جنهن ٿي ملندس ته وڃي مُٺ ۾ اُنهيءَ جي پوندو!

لنبه تارن کي نه دريا کي ماڻي ويساهين
پاڻ ۾ جاڳ، هُنن جي ٻ هي هلندو رهندو!

جا وري ياد پئي سا نه حقيقت هوندي
وسرندو، وسري وري ياد نه سپنو پوندو!

پير هلندڙ ته کي پينل ٿي ٽڪل پير کٽي
جو وٽن مان ٿو وڃي کنهنکي سو رستو لڳندو؟

مينهن کٽڻ، ماڪ ڦڙا، اڙڪ به آخر پاڻي
جو ڦڙو موتي بڻيو سو ته نه پاڻي بڻندو!

٢٨١

شواليءَ ۾ وڃي گهنڊ ڪڏهن هوم وڄايو
ٻڌي گهنڊ جو آواز ڇو اڄ ياد سو آيو؟

هيو چنڊ ۽ آڪاس ۾، رستي تي ٻتي پئي،
ڏٺم سايو اڪيلو ٻہ ۽ پڻ سايي سان سايو!

اهي صورتون سپنن ۾ سمائي نه سگهيس جي
انهن پوت تي اولهه ۾ ۽ اوجهڙ ۾ ڏڪايو!

ملهم واٽ، پيم واٽ جي هر موڙ جي سڌ پئي
مگر حيف، قدم مون نه ڪو منزل ڏي وڌايو!

سڪل ٻن جي ڇٽي پيا تي مٿان پوءِ ۽ وٽيا پٽي
ڪڏهن دڳ ۾ پڪڙجي ٿو انهن چين وڃايو!

نهاريو نه مون ڪنڊن کي تي چانگڻ لاءِ چمن ۾
مگر رنگ گلن جو ڏسي مون هٿ نه وڌايو!

سڄاڻيس نه مٿرا ۾ نه ڪي ٻرج ۾ ڪوئي
ڀلا شيام کي ان هنڌ لڌي ۽ ڪٿهن شيام لڌايو؟

۲۸۲

دوست! ڄڻ موت بہ تو کيڪاريو
"پاڻ کي پاڻ تو لڳان ڌاريو!"

مان تہ اڻ ڄاڻ ساز جي سُر کان
بس ڇهيم مس تہ تار جهنڪاريو!

زندگيءَ لاءِ شاعري ڪهڙي
زندگيءَ زندگيءَ کي اظهاريو!

باغ، منجهند جي مهل ۾ سناٽو
پوءِ ھڪڙي ڪٿان ٿي ڪنجهاريو؟

ياد سان ياد اُٿي وٺي جُڙندي
وقت شايد ٿي گهاءَ ميساريو!

شام وڻ کي ڏسڻ ذرا ڏوڙي
ڇاڪڻ ڪوئل اڃا نہ ڪوڪاريو؟

٢٨٣

پـاڻ ۾ ننڍڙو منڍڙو لاڳاپو
ڀانءِ رشتو غزل جي بيتن جو!
چاهه مان آئين ڀـر اڇڻ ڪاپوءِ
ننڍڙي چاهت ڪي مون اداس ڏٺو!

مون اڏائون ڏنيون نه ننڍڙون جي
اوڪو سمجهڻ هئو راڳـ مـالا جو!

ڪجهه نه سوچي اکيون ٿو هيٺ ڪيون
چپ نه چوريءَ، چپ نه ڪي به چٿو!

هلڪي ٿلڪي اچي ٿي ڪا خوشبوءِ
دل مگر آهه ٻاڙي ٻاري ڇو؟

سونهن آهي سـدا ڪنواري ٿيام
ڇا هئو مونل ڪي ميندڙي سمجهو؟

تو ڏينهن ڏٺي ننڊ نه ٻاريو هئو
احساس کو اوندھ جو ڏاريو هئو!

ڪا عمر ٿي پرڏيهه ۾ گهاريندي
ساٿيهي نه ملندي لڳو ڌاريو هئو!

ڪڏهن سوچي مرڻ مهل جيئو پٽڪي:
مون پاڻ کي ڇو جنري ٿي ماريو هئو؟

هر ڏينهن ڪنهو ڪوڙ ڳڻيندي مون
هر رات مون تارن ڏي نهاريو هئو!

هئن روئي وڇوڙي ۾ پلا ڪنهنجي
او جسم کي يا پيار کي ساڙيو هئو؟

ماٺيٺي هئي مات اگر ڪنهنجي
ڪڏهن دل ۾ هي طوفان اُٿاريو هئو؟

سُکيو سڏ ۾ سڏ ڏيندو يا ڪي سڏ ڏيندو؟
سڏ ڏيندو اهو سُوَر جيڪو وڻ ڏيندو!

زماني جي لٽهڻ اُسُن ۾ ٻه ڪوٺي
پيڙ جو ڪٽي قول، ڇا سر ڀڪيندو؟

وري ڏي وري ڏي اهي گل وري ڏي
چئن خار ٻر لو ۾ وشواس ٿيندي!

ڏسي وٽ ڏسي وٽ اڙي اڪ ڏسي وٽ
وري هُن ڪناري نه غوراب ايندو!

گلن ڪاسوا پڙ الا، سولهن ڪيڏي
چڙهندين نه ماجول لوڪي چڪيندو!

ڪڙيو چنب آهي ڪٽي جوب سچ جي
مگر خوب دنيا کي چالباڙ ڏيندو!

پاڻ ۾ پاتو پيو هيڪر ته ٿو
تو فقط آڪاس ڏي ٿي پٺي ڏنو!

ڪلهه برابر چنڊ پورو پٺي لڳو
ڪٿان چوان اڄ آهه اڌورو نه سو؟

ڇا هئي سا پيا ۽ ڇا هئو سچ پلا
موراڳي، ماڊل به ان جو تو ڏنو؟

روپ منهنجو هئو جو منهنجي ذهن ۾
آرسيءَ ۾ ان جي هئو پرعڪس ڇو؟

بيٺي اولهه ۾ ڏٺم برقي بتيون
منهنجي دل کي پڻ ڏنو مون پڇرلد وا!

ديپ مالا پل رچي گڏجي سڀن
نه به وجود آهي الڳ هر ديپ جو!

شيام لفظن ۾ ته سُر سَت ٿـي هيا
پر نه ڪنهن هڪ ۾ سمايل راڳ ڪو!

منهنجو اڄ ڪيڏو نه سُرهو سواس هئو
ڪنهنجو اُن سواسن ۾ منهنجي واس هئو؟

منهنجي ٻانهن ۾ هُئين، مولڪي مگر
جسم ٻنهنجي جو ڪٿي احساس هئو!

حسن آنيمي اکيان چُپ سوچ ۾
عشق وڏو اوچتو سنياس هئو!

هيڪلائيءَ جي حيالي جيئندي
ڪيترو ٻنهين مٿان وشواس هئو!

واءَ جو جهوٽو گهڙيو هئو باغ ۾
ٻر جو اڪثر سو نه گل جو واس هئو!

ڏيهي ڏُن ٻنسيءَ جي، گونڌ وائي سمي
شيام ۽ ميراجهڙو آڪاس هئو!

٢٨٨

تو اميدن کي آسمان ڪيو
بس نگاهن جو گم نشان ڪيو!

سهڻي صورت ڏٺم جڏهن نه ڪٽي
ايئن ٻُڌي مون تنهنجو ڌيان ڪيو!

ڳالهه مان ڳالهه ويئي خود ٺهجي
لفظ کي لفظ داستان ڪيو!

تو نه آگر رکي ڇپن تي ڪٿي
پر اکين مشڪندي بيان ڪيو!

پيار مان منهنجي دک جي ڇهري تي
ڇپ رکي تو مٺو نشان ڪيو!

سهي تارن جا ڏاب شانت رهي
ڪنهن کي اولده نه رازدان ڪيو!

پنهنجو مونو ڏسي ٿيم تصديق
اڳ نه جنهنجو هئم گمان ڪيو!

٢٨٩

جوڀن جي هن ٽاڪ منجهند جي سمي
بس اڪيلو ڪانءُ ٿي وڃو لنوي!

ٽانڊو ڪاٺي واٽ سان وڃين رُسي
وڃو آهين پوءِ به ڪنهن جي واٽ ٿي!

شام جي سُرهي ۽ ٿڌڙي واءُ جو
جهونڱو آيو، ويو ڪري لنها مولڪي!

چوطرف اونداهه ٿي اونداهه آهه، پر
جو ڏسڻ ۾ ٿو اچي، اُنَ مان اچي:

هل گهٽيءَ جي ٿي مُهڙ ڪائين رڙهي
خود هلي ڏس وقت جي رفتار کي!

فڪر ايندڙ جو ڪري ورندو نه ڪي
موت ۾ چاهي جو اُن ٿي سوچجي!

۲۹۹

آهيان ته ٻُوند ٻوءِ ته لهرون ڏسي ڏسي
اڇلون ڏيئي ٿي دل، ته ٻوان هڙالله سمنڊ ٿي!

گويا خيال جو ٿي اُڀار ۽ چڙهاءُ هئو
ڪنهن سُرت کي ڇڪي وٺون لهرون لهي چڙهي!

ڪومل هئو لڙڪ اڙڪ ڪيو جنهن جو انگ انگ
ٿهڪن ڪان ڪنهن جي ٿي پٿي پٿر جي مورتي!

ڳالهيون ڪري نه پورئون ڪيو لسين، مگر اڃا
ڪا ڳالهه دل ۾ آهه جا پوري نه ٿي سگهي!

ڇيڙي ڪٿي ۽ ڪنهن هئي اُن راڳڻي مڌر
جو سرت ٿي سجاڳ، ويا نيڻ ٻُوٽجي!

آواز ڪيترو نه سهائو لڳو ٿي شيام
صورت ڪا آسپاس سهائي نه ٿي لڳي!

ٿڌي هِير، پوئين پهر، چُپ تارا، اڪيلائي
مُنهنجي دل! توکي سُڌ ڪانهي هيءَ ٿي ويل هت آئي؟

وڃائي بيسري ڪنهن ٻئي پريان پرلاءَ پوندي ٿي
پکين جي ڏاڏري ۾ ڦڙڪندڙ دل جي اداسائي!

هُئي بس منهنجي دل ۾ روح پرور ياد تنهنجي ٿي
ستارن پوءِ به پوئين رات چت ۾ چڻڪ چڻڪائي!

اُتي لائن سوز، منهن تي مسڪراهٽ ڦهلجي وئي
مگر مون کي ڏسي هِئن، ڇاڪون پرچي تنهنجي دل آئي؟

پکن جا راز چمڪائي ويو، سينگار تنهنجو ائين
نکاري چندرما جو عڪس جئن پاڻيءَ جي گهرائي!

ڪيا تو ماڪ جي ڦڙميءَ سان ظاهر راز راتين جا
مٿي سرهاڻ سواسن ۾ ۽ هيءَ ڇهري تي سرهائي!

جڏهن ٻئي روبرو آئين نظر سڀڪجهه ائون آيو
اٿين رت تنهنجي گهٻراهٽ، اٿين امت تنهنجي پنهنجائي!

سچو ڏينهن پئي لڳي سنڌو، هنئر ڪپرن ڪي ڦهلائي
ستارن کي ڇهي، پاکر ۾ لاهي رات ڪي آئي!

ڏسي گلاب سرءِ ۾ نِڙيل خوشي نہ سري
مگر پتين ۾ ڪمي ۽ جُهڪي سڳند لڳي!

وڏي وڏي اهي ٻاچا ٿي رات ٿي ٻولندا
هنئر وڏن ٿا نہ ٿسڏڪار ٿي وٺي تن جي!

انڌاري رات جي چادر ۾ ٻاڻ ڪي وڙهي
اچي اِئين ٿي جو جهڙا، ٿي ڇا جي لاءِ لڇي؟

اِئين ٿي ڇوهہ ٻرلو مينهن جو ٻيو ڇيڪو
وٺي گلن ڪان ٿي خالي ٿي ول چنبيليءَ جي!

ڏٿا خوشيءَ جا هڳن يا غميءَ جا ٻاريہ رکي،
جو ڪنهن ٻهاني ٿي اولڌهہ نہ ذهن جي گهٽجي!

ٻليءَ ون پريت ڪان دل، پر "ڪٿي جي گڏجي هو"،
خيال ايندي ٿيس ٻاڻ ڪان ٿي ٻاڻ شڪي!

الائي ڪهڙي گهڙيءَ اُن مان شيام اڪتاسين
وطن وڃڻ نہ ڇا سرحد ڏسڻ نصيب نہ ٿي!

هاڻ رڻ پٽ جي سخت سفر تي
نڪتو آهيان ڏينهن ٻه ٽي
جي ايو ڪجهه نه ٿي گهر مان ڪڍيان ها
ڪنهن هڪ پٽ جي پاڇي کي!

پوڙ پيم گهر ويٺي ويٺي
اٿي هليس ٿو ساڻ ملڻ
منهنجي پاڇي سان ٿڪڙيو ڪو
شخص اچي اتي رستي تي!

راس انداري آهي پوء نه
ڏسجي ڪين ٿو اڃان ناهي
صاف نه ٿي ته ڪا چٽي پاري
تارن هيٺان ٿي ڏسجي!

هن اونداهي ڪنڊ ۾ ڇو
پاڻ کي هيڪل پائين ٿو
سڏ ڏي، شايد ايو نه هجي ڪو
موت ۾ ڪوئي جواب اچي!

من ۾ گهڻا اوڙهي اونداهي
پر جو اڃان ماڻ ٿي موٽيو
جڳ نه ڇڏيو پر پنهنجو پاڻ نه
هن کي ڪجهه لهارو ٿي لڳي!

هِن ٽِي وَڻ جي چانگيل ٽاري
ڀڙهڪڻ پرسان ڏاري ڏاڙي!

سج جي ٻرنو ڪان جهر جرڪي
سَر ۾ اوڻهين آهه اَنڌاري!

شام اُداس سنڌيارن وچ ۾
شاهه جي وائي ڪنهن جهونگاري!

ٻند شهر جو هُل هنگامو.
راحت جو هانءُ ۾ ٻاري ٻاري!

روشن ڪمرو اڳڻ اونداهو
وچ ۾ اڪن جي اڄ ٻج جاري!

شيام صبح جو مُرڪيئين اٿن ٿيئي
چڻ ٿو ٻتڪ جي راتيي گذاري!

٢٩٥

شام جو اوندهه وٺي وڌندي گهٽي
جڏن ٻڌيون پرنديون وڻن جهرمر وٽي!

”هان اِجها“ چوندي ٿو ڪوئيو ڊر اَچي
۽ چنبيليءَ مان ٻه ٽي گل پيا ڇڻي!

ڪڙڪيتا هاڏو ۾ ٽمڪڻ لڳا
جڏن ٿو مرڪيو مون ڏي ٻيهر اک ڪٽي!

گهاوَ اڳ ۾ ياد گهاوَن جي هڏڙ
پيڙ رهندي ٿي اچي ٿوري گهٽي!

ڏيري ڏيري اُڀ اجهاڻي روشني
چڻ ڪري گل جي پتي پوئين ڇڻي!

ماڪ پوندي آهه پوئين رات جو
صبح ٿورو لئي ۽ چمڪي پئي ڪٽي!

ڪنهنجي سهڻي جسم تي پوندي اٿار
دل جي اونده شيام پاڪيزه ٻڻي!

٢٩٩

اڄ هلي اچ اٿاهه ساگر ڏي
ڏس اچي ٻيڪنار ساگر کي !

مينهن ڇڇڪيا ڪري وسيو ڪوڏو.
صرف ڏسجي ٿي جهاڳ ساگر تي !

جوش مان جي ڪناري ڏانهن ٻڳيون
موٽي اپڻيون لهرون ساگر سي !

گو نچندا مڇڙن ۾ شيام رهيا
ڇڏيا ساحل تي شنک ساگر جي !

٢٩٧

ڪيئن چوان تصوير هوءَ هوبهو تنهنجي هئي
پر بس آئين ڪيترو ياد تون، آن کي ڏسي!

ماڪ جن گل ٽاڻ چڪي پيچ اهڙن ڪاڻ سواد جي
مون نه پيتا لڙڪ هئا جي گلن تان پيا ڳڙي!

چنڊ ڳڙيا هئاسين اڳي ڪنهن سفر ۾ هڪ لڳا
ياد آيو ڪجهه لائين تنهنجو اڄ ڦوٽو ڏسي!

ڪوني آيو هئو ملڻ ؟ ملي موٽي ويو
پوءِ جا محسوس ٿي تنهنجي ناموجودگي!

جي ڏٺم ٽوڪي ڪڏهن آرسيءَ ۾ ٿي ڏٺم
مختصر محدود ٿي شيام منهنجي شاعري!

٢٩٨

ڇڪي گهونگهٽ تو منهن ڇپايو پئي
هٿڙي پنهنجو هٿڙ جتايو پئي !

هوند نيڻن ڏان پنهنجون لاهي
موڙهه من جي ذرا مٽايو پئي !

دل تي ڪيڏي نه سونهن لاء ماندي
ڪا نه صورت سندس ڏٺايو پئي !

ڪٿن ڏسيان چاهي روح سنديءَ جوَ
روح سان روح کي ملايو پئي !

سارون سارن پٺيان سوئن ايندئون
مارُئي هيڪلو تي ڳايو پئي !

٢٩٩

جڏهن آڱر ۾ پئـندي پنهنجي منڊي ۾ الجهي
ٻارڙا ڪان ھر ھر پڇي ٻارڙا ڪان سُگنڌين لاڪي؟
روشني ۽ ڪاليبوءِ ڇا؟ ليمنٽ الوندھ آھه ڇا؟
ذهن ڪئي ڏنڊالو ڪري راحت اٿين رهنديءَ رهي!

ڪيتري گهري الظر ڪجهه ته چولن ٿيون الڪبرون
يا ٿڌي آهي اُنهن ڪاٿي دليا سوچ ڇڪي؟
هٿن ٿڇي پاڇن پتيان پاڻ سان پاڻي نه ڪي
ناهه ڪا ايڊي خوشي ڇو تو جهورين جڏهڙي؟

پار ڪمري ۾ اچي مات ۾ نڪري ويا
بس رکيي ٿي ميز تي چاءِ تنهنجي ٿي ٿڌي!

ڪڏهن پڇن ڳالو اٿين دل گهريو وندن خريان
ديوتا ڪوئي نه هٿو شيام پيئس هٿ پڏي!

٣٠٠

ڌرم جو ايڏن وجود آهي، خدا جيئن ڀاسي
اَمن ڀرائن ۾ ڏال ڏنل ڪٿا جيئن ڀاسي!

حال آهستي ڪيئن ٻڌهنجي انباهيءَ جو ٻئي
هام، سسڪين سان ڀريل نرم هوا جيئن ڀاسي!

شور ۾ نئين شور هئو مفهوم نه هئو لفظن جو
گونجندي رات ڪري ساز ڪٿا جيئن ڀاسي!

ڏات سنسان ۾ اڄ چين جو احساس ڀاتين
ٻڌ، تقرير تيڻ بعد وضا جيئن ڀاسي!

شانت ماحول مگر ڀوڳ نه ڇُپ ڇُپ هر ڪو
شيام سانڍي وڃون گنڀير گهٽا جيئن ڀاسي!

۳۰۱

شيام ٻن جي ٻيڙي ناهي گيتن ساڻ ڀري
سؤ ليهر سمنڊ جي لهرن کي من کا وٺي تري!

بي معنا ڳالهايم پنهنجي پر ڏيئي ڌيان ٻڌءِ
با معنا هر ڳالهه لڳم ان تنهنجي ڌيان ڪري!

تنهنجو يا توسان گڏ گهاريل پل جي وقفي جو
سپنو لهندي يا سوچيندي اڄ ٻي خوشي سري!

سچ ته پراڻي گس تان ٿڪندي ڏور اُڏاڻي ايئن
ڏسندي واٽ نئين ٿي ويئي لڙن کان نه ٻري!

کهڙي ڇڪ جو آهيان ٻوءِ نه جيان تو کهڙي ۾
مان هلندي ڪٿ ٻهتو آهيان ٻويان پير ڪري؟

هيءَ نه حياتي ذڙي جان جنهن ۾ وقت وڏا گهارا
واسينگن جان ڦڦڪارن سي جئن جئن واءُ وري!

لپهنجي هيءَ ماٺ ته ڏيوارن کا جڻ ٻاسي
مُرڪ سان اچ ته پُڇندي ٿني اها جڻ ٻاسي!

راڳ جي سالت ۾ سنگيت جو احساس لاٿين
لساڄ جي ٻيڌ تيڙ يعد قضا جڻ ٻاسي!

روپ شڪتيءَ جو لڳين پوءِ به ٿون موهه پري
رجون سانڍيندي ۾ سيتل ٿي گهٽا جڻ ٻاسي!

ڪنڌ لڙايو کلن ماڪ ڦڙن جي ڀاعث
اهڙو ٿورو ۾ ڪٽط ياري خطا جڻ ٻاسي!

ڏورڙ منان آءُ اُتي هل ته هماليه ٿي هلون
چا رشين هتو ڏنو ۽ شيام ٿو چا جڻ ٻاسي!

٣٠٣

مون نه سمجهو ايندي دعوت عيد جي
تنهن مبارڪ نه ان مٿائي موڪلي!

گهري اونداهي هٿي چئني طرف
ٿو ڏٺو پاڇن کي ڇُرندو پوءِ ٿي؟

آجهندو ڪيڏو رهيس مان راحت سان
پنهنجي غلطي صبح ٿيندي مون ڏٺي!

خوبصورت ڇا نه رانديڪا هُيا
۽ هٿي مزدور جي اي جهوپڙي!

زندگيءَ تنهنجيءَ لي دلڪش ادا جان
مشڪندڙ تصوير تنهنجي پئي لڳي!

شيام کي شعرن مڃهان سمجهي سگهيس
گرچه مون سمجهي نه هن جي شاعري!

ٻادلن جي ڇانوَ - آس جي راند ڀرمايو مونکي
'اڄ' ۽ گهمتاريون ڏياري 'ڪلھ' ۽ اڇلايو مونکي!

رات ٻڪر موڙيا نہ ھٽا، سورج لِڪو پاڻو نہ ھٽو
ڪنهن اُتاري ھنڌ مان ڀاڃن ۽ الجھايو مونکي!

دوست، تنھنجي دوستيءَ لاءِ ڪيترا ٽورا مون
تنھنجي ڳالهين منھنجي نظرن ۾ ٿي ڪيرايو مونکي!

صبح جو تالاب ۾ ڪيڏو چٽو خود کي ڏٺم
ھير آهستي لڳي پٺي ڪٿان نہ ڏلڏلايو مونکي!

ٻوند جي پر ڏٺي ترندي وٺي مُرغابي لنگهي
عڪس پنھنجو بس وري اڳ جان نظر آيو مونکي!

شيامَ آهيان شيامُ ٿي مان ڪين ٻر ڪجھ پيو نہ ڪي
راز ھي سپنن اڃا اڄراپ سمجھايو مونکي!

٣٠٥

ڏسي ڪنهن کي ٿي دل لڇي ڇو پئي
۽ نظر، خود بخود جهڪي ڇو پئي؟

پيار جهڙي هئي نه، ڳالهه نه ڪا
پوءِ به سيني ۾ دل لڇي ڇو پئي؟

جيڪڏهن ڪا هئي نه مجبوري
اُنهن آپ ڏانهن اک، کڄي ڇو پئي؟

ڪلي لوڪي ڇيمر نه سچ ٿو چوان،
اندر اندر ٿي دل کسي ڇو پئي؟

ڳالهه ٿي در گذر ڪئي نه وئي
ياد پيئي نه هڻ ڇڪي ڇو پئي؟

زندگي شيام زندگي آهي
ڇا ٻڌايان مون ليک جي ڇو پئي؟

اڄ به ڪلهه جان پرهه ڦٽي آهي
پوءِ به ان ۾ ڇا تازگي آهي!

موت ماياوي سڀ سندو پالو
سچي مايا ته زندگي آهي!

ڪول پاڻي ڪڏهن رهيو ساڳيو
نهر هر وقت نهر ئي آهي!

ڇو ٿي هر شيءِ نظر اچي ڏندلي؟
رات چوڏس جي هيءَ ڇڻي آهي!

ڳالهه ڪن جي نه ٿي سگهي پوري
صبح مان ٿيندي شام ٿي آهي!

شام ان ۾ ڪڏهن نه گل رکيا
مليو گلدان سوکڙي آهي!

۳۰۷

اڇو اُس ٻئي ڇنڊڙي اِنَ گلن کي
ٻُڪيو ڇنڊڙي جنّ اُڀم ٽڪن کي!

آسرءَ جي اُس ۾ تي محسوس اِنَ ٿيو
هڻن سان ڏڪيو ماءُ پٽ جي ڳلن کي!

ٻپهرن جو چڙ اوڙا: آرسين جا
شرارت سُجهي ڪا ٻپهر جي ٻدن کي!

سڌيئي سنڌري ءَ کي "مِني مُنهنجي موهل"
ڪيئي ڪن ۾ روشن وسائل ڏکن کي!

ٿيو گهرو آلد محسوس مِن ۾
سنواري حيالي ءَ جي ماٺيل سڪن کي!

۳۰۸

نگاهه تنهنجي بدن تان کڄي کڄي نه کڄي
اگرچه تو ڏي نهاري ٿيس ٿي دل ۾ اڄي!

بتي ٻري نه ٿي پاڙيسريءَ* جي گهر ۾ ٿي
تڏهن به مولويءَ چو آهي نه ابد واجب سڄي!

انهن لئه ڪينڪي ڏس ٻيهي اٿهي وک وڌائي
ڪٿين نه پوءِ نه سگهندين ڪڏهن پڇاڻي پڄي!

رهيُن خيال ۾ ڪڏهن لبان جي انهن گم سم
هيئه چپن لي، مگر بسري وڃي نه وڃي!

چمن جي سونهن ۾ اک ڪي ڪڏهن پٽي نه سگهي
ڪڏهن نه شيام ڪو هڪ گل ڏسي نه رڄي!

۳۱۸

هي اسان جو ئي حافظو آهي
حادثن ۾ ئي سلسلو آهي!

زندگيءَ کي نه آهي ڪا معنا
جا ٻڌائي ڏني ته ڇو آهي!

آزمودو دليل سان الجهيو
ڇو ٿيو آهي ڪئن ٿيو آهي؟

سوچي سوچي گهڙي گهڙي جيٽي
زندگي اهڙو مسئلو آهي!

شام ٻولڙي جو نه راهون رليو
پنهنجو پيڇو نه ان لڌو آهي!

٣١٠

نه سڏ يو مٺيا سڄي سنسار کي
ڇا ڪريان پوءِ زندگيءَ کي، ڏس ته ڏي!

ڇو تو سمجهين سچ جو سچ سمجهي ڏسيم
پيچ ۾ سچ سمجهه لئين ڇاجي ڪري!

پل آڌام آواز جي رفتار سان
ٿي هوا ۾ ڪنهن جڳهه پٽ ٿي پوي!

سوچ جي پاتال مان اڄ مٺڙو
واٽ جو پٿر نه ڳرو ٿو لڳي!

'ڪجهه' ڏسڻ چاهيم نظر آيو نه ڪجهه
هونءَ نظر آيو مونکي ڇا ڇا نه ٿي!

مون ڏٺو سپنو نه سپنو پيو ڏسان
ان سڄاڻي آئي جاڳڻ کان اڳي!

زندگيءَ جي الجهڻ کان شاعري
ڪا گهڙي سنتوش جي مون واسطي!

٣٢٠٠

٣١١

آهيس لاشعور ۾ ڇا ڀيڙ اِتري
هر شخص جو لڳي ٿو اِئين ٿي ڏُکي ڏُکي!

هيڪي پڇائين: ڀر ۾ اِهو ڪير هي آئي؟
پاڇو ڏٺو، مون پنهنجو ڏٺم جنهن ڏرا ڦري!

منزل طرف وڌي نه سگهيس ايڏو اڳيرو
بيهي قدم قدم تي ڏٺم پٺي مُڙي !

ڪيڏو نه صاف ڄاڻ ٿو رستو نظر اچي
ٿورو ٿي اڳي ۾ ڦٽو آڏاٽي ٿي ڪيتري!

ٿللو پريان مدار پُر اسرار ٿو لڳي
خالي ٿلو مفاصلو، ٽارن جي روشني !

پنهنجائي ليهجي مرڪ ۾ پاڪائين شيام جو
بس اجنبي ئه پاڻ کي ڀانيو نه اجنبي !

هيءَ ڪيڏي ورهه جي پيڙ پئي
سچ ملڻ ۾ نه سا ملڻ جي خوشي!

راس هڪ ٻئي جي دل جي ڌڪ ڌڪ پئي
دوُر رهندي اسان ٿي صاف ٻُڌي!

صبح کان اڳ، وهاڻو ٺاري ٿي
مون نه تنهنجي پران، نگاهه ڏني!

اٿين سناکياب ڌيان ۾ آئين
مون کي محسوس تنهنجي خوشبوءِ ٿي!

وقت جان مون وٽان لنگهي وئين ٿون
وري آئي نه ويل سا موٽي!

روپ راڌا جو ڀاڳ ۾ ٿي هوس
چا نه پئي شيام جي نگاهه سگهي!

هندو آپ ۾ هيڏي موڪلائي
ايڏي جهولي ڪنهن ڦهلائي؟

دک، دک، آهي تنهن هوندي ٻي
دک، دک جي پنهنجي گهرائي!

پاڻ کنهن ٻئي سوچيو ويٺي
پنهنجي دل مون لئن پڪائي!

خالي خالي من جو مندر
مورتي ان مان ڪنهن چورائي؟

چوٽ به آهي دک به آهي
سرهي راهي ڏس ڏسرهائي!

گهر مان ابر ڏاڍهن آڏاٽي
گهٽجي گهٽجي اڄ تنهائي!

ڪو نه هئو نه آ سمجهه آهي
ڪنهنجي ساز اڄهو ان آئي!

٣١٤

هتان سان مُنهن ڍڪين ڇو ٿي، اکين ۾ ڪي لڪائين ٿي
وِٺي ڏس آڱرين وچ ۾ وڃيئي ڪٿان نه ٿي وڌندي!

هُيس ٻوُرن ۾ ويٺو پر ڏنم تو ڏانهن جتان آخر
چيئم تقڪي هٽي ڳل ٿي: اُٿي هل ٿي وٺي سالجهي!

الاجي ڪيڏي دوريءَ تان ستارن پئي ڪئي نم نم
ڏسي سينـي ۾ دل ڌڙڪي، ۽ دل ۾ سار ڪا چٽڪي!

ڏٺو مون صبح فيروزي اکين ۾ آس ڪٺي جاڳيس
هُيم ان ۾ هيرن جهڙي ٻر جهرمر به تارن جي!

جواني جنم ٻوميءَ مان ڪٽي اڪرڻ ڪي اڄ سارين
ٻڌي مان ڪنهن ٻهاني پي ڏسي هاڻي نه ڪا سگهي!

٣١٥

جڏهن آئين سامهون ڏسي مسڪرائي،
ڏٺم پيو ٿي ڪِر هٿن ۾ جهٽ سر جهڪائي،

پڇڻ ڪنهن جون ڳالهيون ٿي توهان سان جي
ته ڇو ڪنڌ پنهنجو سڌ ٽي ورائي؟

اڪيلو رهڻ ڪان ڏکين ڪيترو ٿي
اڪيلو رهڻ هاڻ ڪئن راس آئي؟

وراڻي، ورائي مُرڪي مون نهاري
مگر مرڪ هڪڙيءَ له ڪيڏو سڪائي!

ڏسڻ سان تنهن جا خوشي دل جي حاصل
ملي ان جو گهيرو اُتي سان ملائي!

اکين ۾ ٿي ڪومل مڌر پياو مهڪيو،
ڪٿي گل ٿي جنهن ڳل ٿي ڏيري گهمائي!

سچو وقت ٿو وت هميس سو ائي پر پر
اچانڪ ڇڪي شيام چاڻيءَ لڳائي!

نيو فيلڊس جي موجود (209 ڪتابن مان) ڪتابن جي لسٽ

-1	4- مارچ ۽ سنڌي جوڙا	طارق اشرف	30/-
-2	اونداهي ڌرتي روشن هٿ (ناول)	آغا سليم	80/-
-3	ٿڌا چپ (ڪهاڻيون)	ايشور چندر	40/-
-4	غلامن جو پيڙو (ناول)	مترجم دوست محمد پتي	65/-
-5	عاشي (ناول)	هينري رائڊر هگرڊ/ فضل احمد بچاڻي	75/-
-6	سانباهو سمونڊ جو (سفرنامو)	الطاف شيخ	70/-
-7	سورج هوندي مرجهايل (ڪهاڻيون)	نجم عباسي	30/-
-8	آسيه (ناول)	هينري رائڊر هگرڊ/ فضل احمد بچاڻي	80/-
-9	بهترين سفرناما	الطاف شيخ	50/-
-10	آزادي خاطر (ڪهاڻيون)	مرتب: فيروز احمد	35/-
-11	پيار ڪهاڻي (ناول)	نجم عباسي	70/-
-12	نيگرو عشق ۽ بغاوت (ناول)	ڪرسٽو فرنڪول/ نصير اعجاز	55/-
-13	ڌرتي روشن آهي (ڪهاڻيون)	آغا سليم	40/-
-14	همه اوست (ناول)	آغا سليم	40/-
-15	اڻون ماڻهو (ڪهاڻيون)	سراج	25/-
-16	اڳي ايئن هياس (جلد 2)	فضل احمد بچاڻي	40/-
-17	رڻ تي رم جهم (شاعري)	شيخ اياز	50/-
-18	ساهيوال جيل جي ڊائري	شيخ اياز	60/-
-19	ست يوگوسلاويائي آکاڻيون	جڳت آڏواڻي	10/-
-20	ست ڪشميري آکاڻيون	اختر محيعدين/ ايشور چندر	12/-
-21	ڪپر ٿو ڪن ڪري (شاعري)	شيخ اياز	100/-
-22	پڳل ڪنيڙائيون	خليل جبران/ عبدالله الفائز	35/-
-23	ڪي جو ٻيجل ٻوليو (شاعري)	شيخ اياز	60/-
-24	لڙيو سج لڪن ۾ (شاعري)	شيخ اياز	40/-
-25	مرڻ مون سين آءُ (ناول)	سراج	60/-
-26	پڙاڏو سوئي سڏ (ناول)	سراج	100/-
-27	اک سور (ناول)	رابندرناٿ ٽئگور	100/-
-28	رني ڪوٽ جو خزانو (ڪهاڻيون)	امر جليل	60/-
-29	رڻ ۽ رڃ جو اتهاس (ڪهاڻيون)	نورالهديٰ شاه	50/-
-30	ڪراچيءَ جا ڏينهن ۽ راتيون	شيخ اياز	55/-
-31	جلاوطن (ڪهاڻيون)	نورالهديٰ شاه	70/-
-32	جلاهن مان نه هوندس (ڪهاڻيون)	امر جليل	70/-
-33	پونر پري آڪاس (شاعري)	شيخ اياز	80/-
-34	راهون چنڊ ستارا (سفرنامو)	ماهتاب محبوب	60/-

پڙهندڙ نسُل . پَ نَ

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻڪ ”لُڙهندڙ نسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، ڄُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪندڙ، ڀاڙي، ڪاٺُو، ڀاڄوڪَڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سڀني وِچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان کڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاريِ تحريڪ جي رستي تي آڻڻ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نَسل (پَنَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهڙي دعوىٰ ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو ڪُوڙو آهي. نہ ئي وري پَنَ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بہِ ڪُوڙو آهي.

جهڙيءَ طَرَح وڻن جا پَنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نَسُل وارا پَنَ بہ مختَلِف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، بَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. بين لفظن ۾پَنَ ڪا خُصوصيِ ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تہ پَنَ جا سڀ ڪَم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِين. اهڙي حالت ۾ پَنَ پاڻ هِڪَ‌ِئي جي مدد ڪَرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَٺُ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَنَن پاران ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ کان پو ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳو پَنَن سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي ڪُليل اڪرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڌِ کان وَڌِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪَنهن بہ رُڪاوٹ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

ڄئن ڄئن ڄاڙ وڌي ٿي ڄڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛

ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موتي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛

... ...

ڪالهہَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن؛

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،

جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،

جنهن رِڻ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اڻجاڻائي کي ڀاڻ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ ”هاٿي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو“ ناداني‌ءَ جي نشاني آهي.

پَڻ جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڄي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻجاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَڻَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين

ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پَڙهندڙ نَسُل جا پَنَ سيني کي **چوٖ، چالاءِ ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺَ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اٽـتر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻَ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ڀاڪِي پائي چيو تہ ”منهنجا ڀاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ“.
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)